

DE HUT VAN NATTE BEVER

Een reis langs eenenveertig dromen.

Theo De Roey

Annemie Bosmans

Een uitgave van De Gulden Snede V.Z.W.
F. Crabbéstraat 25 B-3050 Oud-Heverlee

INHOUDSTAFEL

Voorwoord	3
1. De wolfdroom (1).....	4
2. De trap naar beneden.....	13
3. De tandartsdroom.....	22
4. De black-box-droom.....	28
5. Volle maan	38
6. De levensboomdroom van Renaat.....	42
7. De kasteeldroom.....	51
8. De beverstraatdroom	56
9. De cultuurvolgerdroom	61
10. De bestemoerdroom	66
11. Dode muis in het toilet	71
12. Molletje in het water.....	78
13. Vakantie-droomstop.....	84
14. Het pad van de hinde	91
15. Het interview	100
16. De Maria-droom	107
17. De droomcirkel.....	113
18. De wolfdroom (2).....	117
19. De kapeldroom	123
20. De hut van natte bever staat in brand.....	127

VOORWOORD

De hier beschreven dromen en belevissen zijn waar gebeurd, met dien verstande dat schrijven de werkelijkheid verdicht. Slechts de namen zijn om redenen van privacy veranderd.

Op een niet theoretische manier, maar aan de hand van een authentiek verhaal, heb ik willen aantonen hoe droom- en waakbewustzijn op elkaar inwerken en elkaar verrijken.

Ik hoop met dit werk mensen te inspireren om bewuste dromers te worden.

Veel leesplezier.

Dit boek is opgedragen aan professor Steven De Batselier, hij wees me de poort van de droom.

Veel dank voor de warme steun van mijn vrienden, in het bijzonder Theresia en Annemie, voor het vertrouwen van mijn dromers, voor het inspirerende samenleven met mijn man en kinderen.

HOOFDSTUK I . DE WOLFDROOM (1).

Ik wil werken aan mijn manuscript, maar het valt in een traphal naar beneden. Ik loop de trappen af om het te pakken, maar er komen altijd maar meer en meer trappen. Ik roep Renaat te hulp. Die zegt geamuseerd: "Je manuscript is toch af. Ga gewoon naar boven, het ligt klaar." Ik kijk naar boven. Een wolf draagt mijn manuscript in zijn muil, legt het boven aan de trap, kijkt me aan.

Doordrongen van de wolvenblik wordt Marjanne wakker.

"Dieren moet je vrijlaten, anders keert hun energie zich tegen jou," flitst het door haar heen. Ze denkt aan haar zoon, die vecht voor zijn vrijheid. Een strijd die hij zal verliezen. Je moet in deze maatschappij naar school, hij kan niet eindelijk blijven zwerven door de bossen. Ze bedenkt dat ze voor hem misschien wel de slechtst mogelijke moeder is, ze bevestigt hem te sterk in zijn vrijheidsdrang. Renaat, naast haar, slaapt de slaap der onschuldigen. Hij ziet er vredig uit. Zonder het dekbed op te tillen glijdt ze bij hem weg. Ze slaat haar sjaal om en sluipt naar beneden om de kinderen nog niet te wekken, de jongste ontwaakt bij het minste gerucht. Ook nu. Nauwelijks heeft ze de deur gesloten of ze hoort de vrolijke dribbelvoetjes door de nachthal.

Fenja: Hallo, moemmy!

Fenja springt op haar en klemt zich met haar beentjes om haar middel vast. Beneden draait Marjanne het kind op haar rug.

Marjanne: Niet te veel wiebelen, ik moet de tafel dekken.

Ze kookt water voor de citroenthee, het warme lijfje tegen haar aan, en geniet van de korte rust van de morgen. Nog even, dan begint het jagen. Verdorie, Adinda heeft turnles en haar pak zit nog tussen de vuile was! Het er weer uitvissen of niet? Neen, dan stinkt het. Misschien heeft Tinea nog een witte short waar haar zus in kan. Het is weer volop dag.

Al zorgend vliegt de ochtend om.

Voor ze de twee jongste kinderen van school haalt, gaat ze nog even langs de boekhandel, een verjaardagskaartje voor haar buurvrouw kopen, ze is morgen jarig. Ze heeft kanker, dertig jaar en kanker.

Gewoontegetrouw en beroepshalve loopt ze langs het rek met droomboeken. Ze brengen haar weinig nieuws, ze neemt niet eens de moeite ze uit het rek te nemen en de flap te lezen. Ze snuffelt tussen de prentkaarten, engelen zijn in tegenwoordig. Haar aandacht schiet terug naar de droomboeken, stond er nu een lichtblauw boek met een engel op de rug? Zo'n malle engel? Dat kan niet. Als verjaardagskaart kiest ze de afdruk van een Picassotekening, kinderen dansend rond het vuur. Op weg naar de kassa komt ze opnieuw langs het droomboekrek. Haar blik zoekt het lichtblauwe käft. Er staat geen engel op. Met haar vinger strijkt ze over de rug van het boek, neemt het toch even ter hand, ruikt eraan, bekijkt de flap. Weer spirituele prietpraat van een 'sjamanistisch dromer'. Tegenwoordig noemt men alles sjamanistisch. Kost kost 999fr., hij vindt zich wel veel waard. Ze zet het boek terug.

Zo is het laat geworden en moet ze hollen om op tijd aan de school te komen. De kinderen gaan naar een alternatieve school, De Sterrewachters. Tot de tweede klas hebben ze twee halve dagen vrij. Ook voor de groteren is er veel speeltijd, aandacht voor natuurbeleving en een kunstzinnige verwerking van de leerstof. De kleintjes komen vandaag 's middags naar huis.

Met de twee jongsten op de fiets in de warme lentezon zingen ze zich naar huis. Het wordt een heerlijk middagje rollebollen in het groene gras. De avond heeft dan weer zijn eigen drukte: eten maken, opruimen, huiswerk, ... Marjanne roept haar zoon voor de afwas. Hij houdt zich stil. Ze loopt boos naar buiten om hem te zoeken, vraagt Fenja waar haar broer is. De kleuter neemt haar bij de hand.

Fenja: Moeder, waarom laat moeder aarde de krokussen omvallen?

Ze knielt naast haar kind in het gras, alle boosheid ebt weg.

Marjanne: Wat uit de aarde geboren wordt keert ook naar haar terug.

Fenja: Ik vind dat och arme.

Marjanne: Volgend jaar komen ze weer, met nog veel meer bloemen.

Fenja: Altijd maar meer en meer?

Marjanne: Ja, zo gaat dat met krokussen.

In een milde stemming gebracht zoekt en vindt ze haar vrijbuiters. Samen doen ze de afwas.

Wido: Moeder, ik heb iets met wolven. Het is alsof wij elkaar al heel lang kennen. Ik wil later bioloog en wolvenbeschermers worden.

Marjanne: Mooi beroep!

Wido: En ook piloot, dan kan ik naar alle wolven over de hele wereld vliegen. Een vrouw en kinderen hoef ik niet. Dat is alleen maar last.

Marjanne lacht en aait over zijn neus.

Marjanne: Toen je geboren werd, wou ik je al Wolfgang noemen. Maar je vader niet, het deed hem teveel aan Mozart denken.

Wido: Wie is Mozart?

Marjanne: Een beroemd componist.

Wido: Wat is een componist?

Marjanne: Hoe zal ik het zeggen? Componisten schrijven muziek zoals wij verhalen vertellen.

Wido: Tof, maar ik wil bioloog worden.

Marjanne: Dan ga jij veel moeten studeren.

Ze kijkt haar zoon scherp aan. Hij zit in de vierde klas en kan nog niet schrijven. Hij glimlacht lief en onschuldig. Maar vorige week nog heeft hij op school de deur ingestampt. De problemen escaleren telkens in het voorjaar, als het mooi weer wordt. Hij wordt zenuwachtig als hij een hele dag opgesloten zit. Bij het minste conflict breekt hij uit. Meermaals belt men haar op om hem uit school te komen halen.

Wido: Wij moeten een spreekbeurt houden over een dier. Ik ga de wolf kiezen. Ik herken veel van dat dier in mij.

Marjanne: Dat is een goed idee, mijn wolvenkind.

Ze bijt in zijn oor.

Wido: Wil jij ze voor mij typen?

Hij slaat zijn armen rond haar en kijkt vol vertrouwen naar zijn moeder op.

Marjanne: Nu eerst afdrogen.

Wido: Je kan toch al antwoorden. Wil jij ze voor mij typen?

Marjanne: Als jij ze eerst helemaal uitschrijft. En nu voortwerken.

Wido: Ik kan niet schrijven.

Marjanne: Dan moet je het leren, anders zal je nooit een groot bioloog worden.

Wido: Ik neem wel overal een draagbare computer mee.

Marjanne: Die moet je ook leren gebruiken.

Wido: Leer het me dan, toe!

Marjanne: Eerst schrijven.

Wido: Flauwe.

Marjanne: Tut tut!

Wonderwel zet hij zich de volgende dagen aan het werk. Hij zoekt in de bibliotheek alles over wolven wat hij kan vinden. Dag na dag leren de wolven hem schrijven. Aanvankelijk kan alleen Marjanne het lezen, maar hij maakt vorderingen.

Als hij eindelijk de klus geklaard heeft, herinnert hij zijn moeder aan haar belofte. Die wil eerst de nodige rust creëren om de twee jongsten, Muriël en Fenja naar bed te brengen. Adinda zit in het eerste middelbaar en heeft herhalingstoetsen. Ze vraagt hulp want ze is van school veranderd en bij De Sterrenwachers hebben de kinderen een grote leerachterstand. En Tinea, die vaak tussen de mazen van het net valt, heeft een knuffeltje nodig. Het wachten duurt Wido te lang, hij begint te brullen van razernij. Ze stuurt hem naar zijn kamer, waar hij de deuren open en toe knalt. Marjanne wordt kwaad want ondertussen liggen de kleintjes al in bed. Ze duwt Wido hardhandig op zijn bed en bezweert hem stil te zijn of hij kan fluiten naar haar typewerk.

Marjanne: Ik ga nu even naar Tinea, over een half uurtje kom je maar naar beneden, dan beginnen we eraan.

Wido kijkt boos naar de muur. Op de gang haalt Marjanne eens heel diep adem om dan helemaal aanwezig te kunnen zijn bij Tinea, gezellig in de zetel.

Wido komt niet opdagen. Marjanne gaat hem zoeken. Doorgeweend zit hij op de rand van zijn bed.

Marjanne: Waar blijf je jongen? Nu heb ik tijd.

Hij begint opnieuw luid te snikken en te snotteren, de spreekbeurt ligt verscheurd op de vloer.

Marjanne: Dwaas die je bent, nu moet je alles opnieuw schrijven.

Wido: Nee, dat doe ik nooit.

Hij stopt met huilen, slaat zijn armen boos over elkaar en verstopt zijn vuisten onder zijn oksels.

Marjanne: Wanneer moet je je spreekbeurt voorbrengen?

Wido: Morgen.

Marjanne: Morgen al! Kon je dat niet eerder zeggen?

Hij haalt nukkig zijn schouders op.

Marjanne: Ik vind dat je ze eerst netjes moet schrijven.

Wido: Dat heb ik gedaan.

Marjanne: Maar zo verscheurd kan je ze toch niet aan je meester geven.

Wido: Wolven verscheuren ook alles.

Marjanne: Wacht eens even jongeman.

Ze tilt hem van zijn bed en zet hem met twee voeten op de grond.

Marjanne: Jij bent een jongen van tien en geen wolf. Je dient je als een mens te gedragen.

Wido: Nietes.

Marjanne: Welles.

Zijn tranen wellen weer op, diep uit zijn buik. Ze neemt hem in haar armen, hij ontspant.

Wido: Jij moet mijn wolvenmoeder zijn.

Marjanne: Neen, ik ben een mensenmoeder.

Wido: Dan moet je mij als wolvenwelp adopteren.

Marjanne: Neen, je bent als jongetje uit mij geboren.

Wido: Dan moet je me Wolfgang noemen.

Marjanne: Nee, je heet Wido.

Wido: Je wou me toch Wolfgang noemen.

Marjanne: Nu niet meer.

Wido: Dan moet je met mij naar de wolven gaan en samen huilen naar de maan.

Marjanne: Ik wil met jou naar de wolven gaan en samen huilen naar de maan.

Ze slikt de krop weg in haar keel.

Marjanne: Kom, we gaan je spreekbeurt typen.

Hij triomfeert. Ze raapt de verscheurde bladen op.

Marjanne: Eigenlijk moest je ze schrijven van mij, maar daar is het nu te laat voor. Je bent al zo vaak uitzondering op school dat ik niet graag om uitstel vraag.

Wido: Ik zal voor jou een mooie wolf kleien.

Marjanne: En er iets bijschrijven.

Wido: En er iets bijschrijven.

Marjanne: Goed.

Hand in hand gaan ze naar beneden.

Adinda: Amai, moeder, 't was weer erg met Wido.

Wido: Dikke trut!

Marjanne: Adinda is geen trut.

Adinda: Jij bent niet normaal.

Marjanne: Stoppen jullie nu. Kom Wido, we moeten beginnen.

Ze installeert zich achter Renaats computer. Wido vertelt, zij typt.

Wido: Het is onbegrijpelijk, maar de wolf wordt beschouwd als een stout dier. Hij is genadeloos vervolgd en bijna uitgeroeid. Ze zeggen dat hij mensen eet en ze maken kinderen bang voor hem. Maar eigenlijk is het een schuw dier dat ons nooit zal aanvallen. Mensen die wolven verstaan, kunnen bevriend met hen worden en ondervinden dat ze heel lief zijn.

Vroeger leefden de wolven in roedels van wel dertig dieren. Nu is zo'n grote roedel zeldzaam want ze hebben grote natuurgebieden nodig om te overleven, en er is niet veel natuur meer.

Wolven zijn heel sociaal. Als ze wakker worden begroeten ze elkaar met likjes en besnuffelen ze elkaar.

Als een wolf verloren is gelopen, spant hij zich tot het uiterste in om zijn roedel terug te vinden. Ook al is hij ziek en verzwakt, hij blijft altijd doorgaan...

Marjanne is ontroerd, hij legt heel zijn ziel in zijn spreekbeurt. Wido is trots, zo getypt lijkt het echt, als in een boek.

De volgende dag vertrekt hij monter als een lentesonnetje naar school.

Voor Marjanne Fenja gaat halen loopt ze nog even de tuin in. Ze staat naakt in de wind, de zon warmt haar huid. Maar de lucht is nog fris, ze rilt en trekt tevreden terug haar kleren aan. Luidop praat ze tegen zichzelf.

"Zou ik, zou ik niet...?"

Ze vecht tegen de aandrang terug naar de boekhandel te gaan.

"Het is zo dwaas. Ik heb dat idioot boek niet nodig. Al dat gezever over sjamanisme."

Ondertussen heeft ze haar jas al aan. Ze lacht beschaamd.

"Trek het je niet aan moeder, er leven wel meer dwazen op de wereld."

En ze fietst nog eens langs de boekhandel. De schaamte omdat ze zich gaat inlaten met pulp-literatuur verbergend, stapt ze schijnbaar zelfverzekerd naar het bewuste rek. Ze overloopt met haar blik alle titels.

"Hoe heette het boek ook weer? Ik weet het niet meer. Een lichtblauwe kaft, zonder engel."

Ze gaat met haar vinger langs alle ruggen. Geen herkenning. Oef, dan is ze hier weer weg. Maar haar voeten leiden haar naar de toonbank in plaats van naar de deur. De boekhandelaar knikt haar toe.

Marjanne: Ik zoek een boek.

Boekhandelaar: Ja, kan ik u helpen?

Marjanne: Het is nogal moeilijk. Ik ken de titel en de auteur niet, maar het heeft een lichtblauwe kaft en kost 999 fr..

De man is heel vriendelijk. Ze vat moed.

Boekhandelaar: En weet je waarover het gaat?

Marjanne: Ja, eigenlijk ook niet. Ik was gisteren in de winkel en heb het even vast gehad. Iets over dromen en sjamanisme. Ik vond het onderwerp nogal dwaas, had trouwens niet voldoende geld bij me. Maar het bleef me bezig houden en hier sta ik terug.

Boekhandelaar: Als het er gisteren nog was, zal het er nu ook nog wel zijn.

Hij gaat met haar mee. Haar schaamtegevoel trekt weg. Hij kijkt heel aandachtig naar de boekenrij.

Marjanne: Ik weet zeker dat het er niet tussen staat.

Boekhandelaar: Ik sta gewoonlijk niet in de winkel. Ik ben net voor jou toegekomen. Het is maar heel toevallig dat ik mijn bediende voor een uurtje achter de toonbank vervang. Als het hier niet staat, moet het verkocht zijn. Ik kan nakijken welke boeken deze voormiddag de deur zijn uitgegaan.

Een aangename spanning maakt zich van haar meester.

Boekhandelaar: Ha hier, vijf minuten voor wij hier kwamen is er een boek over dromen verkocht.

Dat "wij" verwarmt haar hart, ze voelt zich nu helemaal op haar gemak.

Boekhandelaar: 'Droom bewust' van Robert Moss. Kan het dat zijn?

Marjanne: Ja, dat is het.

Hij tikt de gegevens in op de computer. Ze is nieuwsgierig wie het gekocht heeft, maar durft het niet vragen. Bestaat er een beroepsgeheim voor boekhandelaars?

Boekhandelaar: Het was het laatste exemplaar. Zal ik het bestellen?

Marjanne: Ja, graag.

Boekhandelaar: Met wat geluk heb ik het overmorgen hier.

Marjanne: Heel erg bedankt. Tot dan.

Boekhandelaar: Graag gedaan, goedemiddag.

"Zotte trien, wie koopt er nu zo 'n manier een boek."

Ze is blij dat ze haar jongste van school kan halen.

Fenja: Moeder, gaan we pizza eten?

Marjanne: Goed idee, ik moet toch brood bakken.

Fenja: Ik heb altijd goede ideeën, hé?

Marjanne: Jij hebt altijd heel goede ideeën.

Ze vergeet het boek, samen kneden ze de dag tot een gewone dag. Terwijl het deeg rijst achter het raam in de warmte van de zon, snijden ze uien en paprika in ringen.

Fenja's snoetje hangt vol deeg, ze bloost onder het uitrollen van de pizza's.

Ondertussen komen de anderen thuis.

Marjanne: Dag jongen, hoe was je spreekbeurt?

Wido: Ach, wel goed.

Hij kust haar vluchtig, ze merkt niet hoe hij zich uitgeblust in de zetels laat zakken. Muriël is droef omdat ze geen pizza heeft kunnen maken. Marjanne vertrouwt haar het nagerecht toe.

Marjanne: Aan tafel!

Om de maaltijd rustig te kunnen beginnen, zingen ze steeds samen een lied. Wido komt niet opdagen.

Marjanne: Komaan, Wido, we hebben al gezongen.

Hij komt aangesloft.

Marjanne: Is er iets?

Wido: Nee.

Marjanne: Doe dan voort.

Adinda: Wido, laat me met rust!

Marjanne: Gil zo niet, Adinda.

Adinda: Hij moet van mijn lijf blijven.

Wido: Ik blijf toch van je lijf.

Adinda: Niet waar. Je snuffelt met je vieze neus aan mijn nek.

Wido: Oei, sorry, sorry.

Adinda: Blijf uit mijn buurt!

Marjanne: Hij heeft zich verontschuldigd, Adinda. Laat hem nu.

Adinda: Jullie trekken altijd partij voor Wido.

Marjanne: We trekken voor niemand partij. We willen alleen rustig eten.

Adinda: Met hem kan je nooit rustig eten.

Marjanne: Stil nu. Op dit moment maak jij meer kabaal.

Tinea: Ik vind ook dat jullie altijd partij trekken voor Wido.

Marjanne: Maar hij heeft nu nauwelijks iets misdaan.

Adinda: Jawel, hij snuffelde aan mijn nek. Hij snuffelt voortdurend aan alles.

Tinea: Kijk, kijk, nu weer aan de waterkan. Bah, daar drink ik niet meer van.

Wido: Meisjes!

Marjanne: Wido, aan tafel snuffelt men niet.

Muriël: Ik vind Wido lief.

Fenja: Ja, hij is ook mijn beste vriend.

Marjanne is moe van al het gekibbel, gaat al vroeg naar bed maar kan de slaap niet vatten. Ze wacht op Renaat, die is meestal pas na elven thuis. Eindelijk hoort ze zijn auto. Ze heeft het nachtlampje laten branden zodat hij kan merken dat ze nog wakker is. De garagepoort gaat open en toe. Hij rommelt nog wat in de keuken... de trap kraakt... hij poetst zijn tanden en trekt de w.c. door... hij Komt stil de slaapkamer binnen...

Marjanne: Hoi, kom maar snel bij mij, ik heb het lekker warm.

Haar lichaam krult zich tegen het zijne, hij kust haar teder.

Marjanne: Renaat?

Renaat: Mmm.

Marjanne: Ik maak me zorgen om Wido.

Renaat: Wie niet?

Zijn hand vlindert over haar buik, naar beneden, en streelt zijn neus langs haar tepel.

Marjanne: Weet je wat hij gisteren gedaan heeft?

Hij kreunt en laat zijn vinger uit haar warme holte glijden.

Marjanne: Ik ging met hem naar de post. Voor ons stond een man met een lange zwarte jas en Wido stak zijn hoofd onder die jas om aan de man zijn achterwerk te ruiken.

Ze schieten samen in een onbedaarlijke lach. De tranen rollen over hun wangen.

Marjanne: Het is echt niet te doen, Renaat.

Een nieuwe lachbui overvalt hen. Dan worden ze heel stil.

Marjanne: Hij snuffelt voortdurend. Ik stond eens aan de lichten te wachten. Het werd groen en hij bukte zich om eerst aan de grond te snuffelen en zo kroop hij voort terwijl al die automobilisten stonden te kijken. Ik moest hem rechtekken en vlug overlopen, de lichte sprongen al terug op rood.

Renaat: Ik weet het. Ik stond eens met hem aan de kassa. Opeens was hij verdwenen. Hij was aan de kassierster haar voeten aan het ruiken.

Marjanne: Dat heb je me nooit verteld.

Renaat: Neen.

Marjanne: Zijn grote zussen ergeren zich te pletter aan hem.

Renaat kust haar mond en laat zich in haar glijden. Zo rijden ze samen de nacht in.

De volgende dag om tien uur: telefoon. Marjanne draalt om op te nemen, ze heeft een bang voorgevoel.

Marjanne: Goedemorgen, met Marjanne.

School: Dag Marjanne. Kom je Wido halen? Hij breekt het secretariaat af.

Ze hoort het tumult op de achtergrond.

Marjanne: Ja, ik kom.

Ze fietst naar de school terwijl ze bij zichzelf herhaalt:

"Laat deze kelk aan mij voorbij gaan."

Haar kelk is al tot de rand gevuld. Ze verbijt uit alle macht haar tranen, maar kan niet beletten dat ze vloeien als ze de ravage ziet die haar zoontje heeft aangericht. Twee leerkrachten houden hem in bedwang. Hij roept en tiert.

Wido: Driedubbele varkenskoppen, laat me los, poep je vrouw, laat me los...!

Ze wil hem van hen overnemen, maar hij wil ook haar niet zien.

Marjanne: Is er ergens een rustiger plekje?

Met man en macht sleuren ze hem naar een leeg lokaal. Ze vraagt om hen alleen te laten. Van haar armen en benen een klem makend waar hij niet meer uit kan, neemt ze hem van hen over. Hij spant al zijn spieren op en vloeit dan helemaal leeg. Ze streelt hem, wiegt hem, legt haar hand op zijn hart. Hij huilt.

Wido: Moeder, kan ik geen ander jongetje zijn?

Marjanne: Nee jongen, jij bent mijn lieve, kleine Wido.

Wido: En als ik nu allemaal andere kleren koop en mijn haar laat knippen en dan zegt meester morgen dat Wido weg is en dat er een nieuw jongetje in de klas zit.

Marjanne: Je kan alleen maar Wido zijn. Maar ik wil wel met jou naar de stad gaan en nieuwe kleren kopen en we zullen straks aan Ambrosia vragen of ze je haar wil knippen.

Ze bedenkt dat ze eigenlijk geen geld over hebben deze maand. Maar nood breekt wet.

Hij past nieuw ondergoed, nieuwe kousen, nieuwe schoenen, een nieuwe jas, een nieuwe broek en ... dan ziet hij een wolven-sweater.

Wido: Moeder, die wil ik hebben!

Marjanne: Is dat wel zo verstandig? Dan ben je opnieuw Wido het wolvenjong.

Wido: Ik ben Wido het wolvenjong.

Marjanne: We gingen toch andere kleren kopen en je lange manen laten knippen omdat je een ander jongetje wil zijn.

Wido: Je hebt toch gezegd dat ik geen ander jongetje kan zijn, alleen maar Wido.

Marjanne: Maar niet Wido het wolvenjong. Ik wil je gewoon helpen een nieuwe start te nemen.

Wido: Ik ben Wido het wolvenjong en al krijg ik die trui niet, ik laat nooit of nooit mijn haar knippen.

Hij legt zijn wang tegen de wolven op de sweater. Ze ziet de verkoopster raar kijken, durft uit schaamte de besnuffelde sweater niet laten liggen en gaat ermee naar de kassa. Hij vraagt of hij ze meteen mag aantrekken en laat zijn oude trui inpakken.

"Hij kan zijn wolvennatuur niet verraden", gaat het door haar heen, en: "Ik mag zo niet denken, ik bevestig hem in zijn waanzin".

Ze lopen samen langs de boekenwinkel om het boek van Robert Moss op te halen.

HOOFDSTUK II. DE TRAP NAAR BENEDEN.

't Is lente, de sappen stijgen, vogels zingen hun hoogste lied, Wido is tot in de top van een berk geklommen en laat zich meewiegen in de wind.

Marjanne kijkt uit het raam.

"Het is onverantwoord", mompelt ze in zichzelf.

"Moet ik nu onder aan de boom gaan staan om hem op te vangen als hij valt, of keer ik mijn blik af en doe ik voort met mijn huishoudelijk werk?"

Fenja zit op een stevige tak van de appelboom en zingt uit volle borst. Marjanne glimlacht.

"Komaan moeder, 't is hier één rommelkot. Opruimen!"

Ze raapt een rondslingerende jas en een schoen op.

Het boek hangt in haar handtas aan de kapstok. Ze neemt ze het boek toch even in haar handen en leest een stuk flap: "Robert Moss groeide op in Australië. Hij studeerde geschiedenis en filosofie, en houdt zich nu ruim tien jaar bezig met het studeren en toepassen van droomwerk op sjamanistische basis. Hij woont in Troy, New York."

Ze stopt het weer in haar handtas, kan het toch niet loslaten en gaat ermee voor het vuur op de grond zitten. Van achter naar voor laat ze lukraak het boek openvallen. Gulzig, ongeordend pikt ze er hier een daar een korte passage uit.

"Gabriël wordt geëerd door alle drie de godsdiensten die de Heilige Schrift kennen: Joden, Christenen en Moslims. Het feit dat hij zowel de engel der dromen als de engel der incarnatie is, wijst op zijn speciale rol als bemiddelaar tussen het menselijk bewustzijn en de hogere sferen van waaruit de geest in het lichaam neerdaalt."(p.273)

"Gabriël is de aartsengel van de dromen. Hij is nauw verbonden met de maan en alles wat deze beheerst, en met het westen. Gabriël komt in de bijbel voor het eerst voor in het boek Daniël, waarin hij optreedt als droomuitlegger."(p.272)

"Wolvenmeisje. De eerste keer dat de wolven kwamen was ik bang. Er leek een enorme wolvin in mijn slaapkamer te staan, vlak naast mijn bed... De eerste ontmoetingen met een totemdier in onze dromen kunnen voor de gewone zintuigen een hele schok zijn." (p.173)

Dat moet ze Wido laten lezen.

"Diane voelde een drang om het patroon van de wenteltrap nader te bekijken. In haar droom draaide de smalle trap naar beneden, altijd naar rechts, terwijl het torengebouw de andere kant op draaide. Ze dacht aan de dubbele helix van het DNA en de twee in elkaar gedraaide slangen van de caduceus, de staf van Mercurius. 'Dat is het patroon van het leven,' besloot ze."(p.109)

"Merkwaardig", fluistert Marjanne, " dat raakt aan wat mensen bij mij beleven in de droomanalyse, ze gaan terug naar de bouwstenen van hun leven, de chromosomen van ei- en zaadcel, hun eigen conceptie."

"Het woord sjamaan is ontleend aan de taal van een sjamanenvolk, de Toengezen uit Siberië... Veel mensen schijnen te geloven dat sjamanen mensen zijn die in een zweethut gaan zitten en een hoop salie branden..."(p.161)

"Wat heeft die man tegen zweethutten?"

De zweethut is haar plek om tot rust te komen en te herbronnen.

Wido en Fenja stormen in hun blootje binnen.

Wido, Fenja: Moeder, wij willen een badje water buiten zetten.

Marjanne: Zijn jullie gek? Het is nog winter.

Wido, Fenja: Maar het zonnetje schijnt.

Marjanne: Vlug jullie kleren aan, zotte veulens.

Ze dartelen weer naar buiten, Marjanne kijkt hen na om zeker te zijn dat ze wel degelijk hun kleren weer aantrekken.

Daarna geeft ze zich over aan de huishoudelijke taken, het boek is nu veilig weggeborgen in haar handtas. Renaat heeft ze nog altijd niets verteld over haar nieuwe aanwinst, er hangt nog schaamte rond. Voorlopig wil ze eerst een ander boek uitlezen.

Die nacht droomt ze:

Ik ga naar een Turk die in een lege, kale kamer op mij ligt te wachten om te vrijen. Ik vraag me af waarom ik het doe, want mannen denken toch alleen maar aan hun eigen genot, ik weet dat ik voor hem slechts een hoer ben. Ik ben zwanger van hem, weet dat ik daarom niet meer welkom ben; er zullen andere vrouwen in mijn plaats komen. Ik zal het kind zijn voornaam geven, want zijn familienaam zal het nooit krijgen, en hem een geboortekaartje sturen.

Het is dinsdag, de dag dat ze droomanalyses geeft. Ook Fenja blijft dan de hele dag op school. Ze heeft nog even tijd en grasduint weer in het boek.

"Een van de beste manieren om uit te vinden wat je droompersonages te vertellen hebben, is door ze het te vragen. Je bent niet beperkt tot een gesprek met menselijke personages. In dromen leeft alles..."(p.88)

Haar vaste dromer voor vandaag belt aan. Als die zijn droom vertelt komt haar eigen Turkdroom weer opzetten, ze moet zich tot het uiterste inspannen om niet in haar eigen droombeelden te schieten en zich open te zetten voor de beelden van de ander.

Terwijl ze zich tot dan toe goed had gevoeld in haar werk, spookt er nu door haar hoofd: "Er loopt iets mis."

Voor ze een middagpauze neemt, besluit ze het boek te volgen en opnieuw de ruimte van haar droom te betreden. Ze leest er even een betreffende passage in het boek op na.

"De gemakkelijkste manier om weer in je droom te komen is door je op de droomlocatie te concentreren... Zoek je vraag op. Wat is de belangrijkste vraag over de droom die je wil verkennen..."(p.86)

Marjanne gaat heel ontspannen in haar schommelstoel zitten en stapt haar droom binnen:

Marjanne: Kamer, waarom herberg je deze man?

Kamer: Het is je vader. Zie hoe hij zijn levensenergie blokkeert en in de zetel blijft liggen.

Marjanne: Kamer, waarom ben ik zwanger?

Kamer: Om je te laten zien dat je het kind van je vader bent, je moet hem leren aanvaarden en voor jezelf zorgen.

Kijk naar het geboortekaartje, hoe hij je ook ontkent, je zal altijd zijn dochter zijn.

Ze keert enthousiast terug uit haar droom. Nog nooit heeft ze op zo'n concrete manier een droom tot leven laten komen. Ze besluit om ook in de wolfdroom te stappen.

Marjanne: Wolf, waarom valt mijn manuscript van de trappen?

Wolf: Omdat je je in je droomwerk te veel naar het verleden richt, als je nog verder gaat, val je te pletter of geraak je niet meer uit de put.

Marjanne: Wolf, waarom droom ik dan van mijn vader, die behoort toch tot het verleden?

De gele wolvenblik kijkt door haar heen.

Wolf: Je weet alles wat je moet weten over je vader. Je kan nu verder gaan. Deze nacht stuur ik je een droom over je moeder.

Marjanne: Wolf, wat staat er in het manuscript?

Wolf: Volg mij!

De wolf verdwijnt.

Enigszins ontdaan staat ze op uit haar droom.

"Wat was dat!"

Verdwaasd kijkt ze de kamer rond.

"Wat moet ik daar nu mee?"

Een vage angst komt opzetten. Ze schudt hem van zich af door in de keuken iets te gaan eten. Ze veegt de kruimels van het aanrecht en tokkelt wat op haar accordeon voor de volgende dromer komt.

's Avonds gaat ze met Fenja in bad. Ze laten het vollopen terwijl ze erin zitten, dan kan je het water veel heter laten worden. Hun beide lichamen zijn rood gloeiend. Hoewel Fenja al vijf is, is ze nog altijd verliefd op de moederborst. Ze gaat op Marjannes buik liggen en neuzeneust met haar tepels.

Fenja: Moeder, waarom zijn er gaatjes in jouw borst?"

Marjanne: Hier? Dat zijn openingen in de tepel waar de melk voor jou uitvloeide toen je een klein babytje was.

Fenja: Nee, nee. Dat weet ik wel. Ik bedoel deze gaatjes.

Marjanne: Dat zijn geen gaatjes, dat zijn striemen. Toen jij klein was kwam er zoveel melk in mijn borsten dat die altijd maar dikker en dikker werden, en toen barstte mijn huid een beetje.

Fenja: Barstte de melk eruit?

Marjanne: Nee, die kwam er langs de tepels uit.

Fenja: En wat zijn die gaten in jouw neus?

Marjanne: Dat zijn poriën.

Fenja: Wat een grote poriën! Heb ik ook zo'n grote poriën op mijn neus?

Marjanne: Nee, hele kleintjes. Kijk, hier op je arm, kan je ook kleine gaatjes zien, ook poriën.

Fenja: En wat komt daaruit, toch geen melk zeker.
Marjanne: Nee, zweet.
Fenja: Bah, zweet!
Marjanne: Dat is toch niet vies.
Fenja: Jawel, want als papa gaan lopen is en hij neemt mij vast, dan ben ik helemaal nat.
Marjanne: Zotte mus.
Fenja: En wat zijn dat?

Fenja wijst op haar voorhoofd.

Marjanne: Rimpels.
Fenja: Komt daar ook iets uit?
Marjanne: Nee, dat komt door veel en diep na te denken.

Marjanne fronst haar voorhoofd.

Fenja: En door kwaad te zijn.

Marjanne lacht.

Fenja: Heb ik ook rimpels?
Marjanne: Nee, je hebt een mooie, zachte huid.

Fenja fronst haar wenkbrauwen en kijkt heel boos. Marjanne strijkt haar gezichtje glad.

Fenja: Je hebt ook een snorretje. Een mannensnorretje.
Marjanne: Zeg, klein spook, 't is al goed!
Fenja: Ja, echt waar hoor. Zal ik eens aan de haartjes trekken?
Marjanne: Nee, afblijven.
Fenja: Ga je ook een vrouwenbaardje krijgen?
Marjanne: Als je nu niet stopt, giet ik een potje koud water over jou.

Marjanne neemt een shampoo-flesje, dat gevuld is met water.

Fenja: Niet doen!

Fenja laat zich van haar moeder glijden.

's Avonds in bed wil Marjanne Renaat over haar angst vertellen, maar de woorden komen niet. De wolf leek zo ontzettend echt toen ze haar droom opnieuw betrad, het leek wel waanzin. Ze heeft angst voor de nacht en tracht hem te bedwingen met de gedachte dat angst niet slecht is als je er maar niet door laat verlammen en er dwars doorheen gaat... Maar die truc lukt niet zo goed. De mening dat angst waarschuwt voor gevaar en je maar beter de vlucht kunt nemen, dringt zich sterker op. Ze ligt te woelen, valt uiteindelijk toch in slaap

Ik ben in het huis van mijn moeder. Het is vijf uur in de ochtend, nog donker. Ik neem de vetplooien in mijn buik vast

en wil 'de groet aan de zoon' doen. Ik ga daarvoor buiten op het koertje, en stoot me al knielend aan de betonnen klinkers. Dan doe ik maar liever geen 'groet aan de zoon'. Ik ben nog duizelig van vermoeidheid en wil gaan liggen in de zitkamer. Het is lang geleden dat ik in het buis van mijn moeder geweest ben en verbeug me erop me lekker zoals vroeger in de zetel te nestelen. Dan schrik ik omdat mijn moeder in de zetel schuin tegenover mij zit. Ze heeft een grote zilverbril op, en belloert me, vanuit het donker. Ze wil met mij vrijen. Ik word wakker.

"De wolf heeft me een droom gestuurd." Haar hart bonst hevig. Ze verzamelt al haar moed en besluit ook deze keer haar droom opnieuw te betreden. Maar niet hier, naast Renaat in bed. Ze sluipt de trappen af, kruipt onder een deken in de zetel en gaat in haar droom.

Marjanne: Stenen waarom doen jullie mij pijn?

Stenen: Hou op met je moeder met haar ochtendturnen en haar schoonheidsideaal te imiteren.

Marjanne: Maar buik, waarom ben je dan zo dik?

Buik: Ik ben rond en mals, een rustplaats voor je kinderen. Je doet de groet aan de zoon terwijl het nog donker is en miskent de warmte van je eigen buik.

Marjanne: Moeder, laat me met rust.

Moeder: Stop dan met je in te nestelen als een eicel in mijn buik. Zoek je eigen plek.

Marjanne komt onder de deken uit en rent uitgelaten de tuin in. Dauwtrappen bevordert de potentie. Ze luistert naar het ontwaken van de dag. Nat en koud zoekt ze Renaat op. Hij slaapt nog. Ze vlijt zich naakt tegen hem aan. Hij kreunt in zijn slaap. Ze sabbelt op zijn oorlelletje.

Renaat: Brrr, ik bevries.

Marjanne: Ja, ik heb een warme injectie nodig.

Renaat: Hm, daar mag je mijn ochtenderectie wel voor gebruiken.

Ze sluimeren weg in een korte liefdesslaap.

Aan de ontbijttafel komt hij terug op haar nachtelijke escapade.

Renaat: Was je deze nacht opgestaan?

Ze gromt een bevestiging met volle mond.

Renaat: Wat was je gaan doen?

Marjanne: Naar de vogels luisteren.

Wido en Muriël: Maar moeder, je moet ons morgen ook wakker maken.

Renaat: Nee, nee. Morgen is het zaterdag, dan wil ik lekker met mijn vrouwtje naast mij in bed uitslapen.

Marjanne: We zullen zondagmorgen samen vroeg opstaan.

Renaat: Ja maar, zondag wil ik ook met jou naast mij in bed wakker worden.

Wido: Jij wil moeder altijd voor jou alleen.

Renaat: Het is ook mijn vrouw.

Wido: En het is mijn moeder.

Marjanne: Renaat, waarom sta je niet mee op? Het is al lang geleden dat we samen het bos zijn ingetrokken.

Renaat: Maar waarom zo vroeg...?

in koor: Om naar de vogels te luisteren.

Renaat: Ik moet al alle dagen zo vroeg opstaan.

Adinda: Dat is niet waar. Dinsdag en woensdag moet je pas 's avonds werken!

Wido: Je staat vroeg op om in de file te staan. Maar om naar het bos te gaan, dat is nog iets heel anders.

Marjanne: Dan fluiten de vogels juist zo mooi. Dat geeft je meer energie dan twee uur slapen.

Muriël: Laat vader toch slapen als hij wil.

Wido: Dan moet hij moeder met ons laten meegaan.

Tinea: Hou nu toch op en laat ons rustig eten. Moeder is toch haar eigen baas.

Renaat staat op, veegt zijn mond af en gaat zijn tanden poetsen.

Renaat: Tot vanavond, dan zal ik er nog eens een nachtje over slapen.

De dag laat haar niet veel tijd om te lezen. Er komen drie mensen die onder haar begeleiding het pad van hun droom volgen. De kinderen klagen al enkele dagen dat er geen propere onderbroeken in hun kast liggen en moeten ze zelf uit de hoop propere was vissen. Toch vindt ze nog even tijd om weg te glippen. Ze gaat bij het vuur zitten, sluit haar ogen en ademt heel rustig en diep en dadelijk verschijnt de wolf voor haar.

Marjanne: Wolf, je zegt me dat ik me in mijn droomwerk teveel naar het verleden richt. Maar waarom stuur je me dan dromen over mijn vader en mijn moeder?

De wolf kijkt haar aan met het manuscript in zijn muil, draait zich om en rent weg. Teleurgesteld opent ze haar ogen. Ze voelt zich als een terechtgewezen kind dat een standje heeft gekregen. "Ik stop met die stomme Robert Moss-spelletjes." Gelukkig belt de volgende dromer net aan.

Tinea stelt 's avonds voor om naar het bos te trekken.

Tinea: Dan kan vader mee.

Ze blaast plagend in zijn nek.

Wido: Tof! Maar wij gaan morgenvroeg ook nog, hé moeder.

Renaat: Begin je mijn vrouw weer af te pakken, schobbejak!

Wido: Jouw vrouw maar mijn moeder.

Met een schalkse blik naar zijn verwekker vlijt hij zijn hoofd tegen Marjannes buik. Ze streelt over zijn haar.

Marjanne: Dit weekeinde blijf ik lekker bij mijn man in bed liggen. Maar als je zondag op tijd gaat slapen, wil ik maandagochtend wel heel vroeg met je opstaan.

Muriël: En ik wil ook mee.

Marjanne: Natuurlijk, ik ga toch niet weg zonder mijn liefste kindje.

Ze zwiert haar in de lucht.

Tinea: Dan zal ik die nacht bij vader slapen.

Renaat: Niks van, Tinea, wij slapen samen.

Eensgezind slaan de ouders hun armen om elkaar.

Eigenlijk is het bedtijd voor de jongsten maar de avond roept. Ze trekken naar het bos, ze willen naar hun vossenhol. In een holle weg zijn er grote hopen tussen de wortels van de bomen. De kinderen verschuilen zich er graag.

Renaat en Marjanne zitten tegen elkaar aan op een boomstronk.

Renaat: Weet je nog vroeger, toen gingen we vaak in het bos vrijen.

Marjanne: Dat kunnen we nog doen.

Renaat: De kinderen hangen altijd rond ons.

Hij zoent haar vol op de mond. Ze geniet en laat zich in zijn armen rusten, haar blik waart doorheen de kruinen van de bomen.

Wido en Muriël: Twee liefjes, twee liefjes...!

Renaat: Zie je wel, het is weer uit met onze rust.

De kinderen ruiken helemaal naar de aarde. Fenja wil niet uit het hol komen.

Fenja: Ik ben een vosje, ik blijf hier.

Renaat schuifelt er op zijn buik in en trekt haar er uit. Ze schatert. Hij moppert dat zijn kleren nu vuil zijn. Zijn grote dochters slaan met plezier het zand eraf. Ze hollen door het bos, verstoppen zich achter de bomen, luisteren stil naar het avondlied.

Het is al flink donker als ze thuiskomen. Als alle kinderen die nacht in bed liggen, schenken ze zich nog een glaasje wijn in.

Marjanne: Renaat, ik heb een boek gekocht.

Renaat: Je zegt dat zo schuld bewust.

Ze schatert het uit.

Marjanne: Ja, het is zo dwaas.

De lach neemt haar weer mee.

Renaat: Is het een seksboekje?

Hij komt smakkend op haar toe.

Marjanne: Nee, jij!

Hij bedekt haar met natte zoenen. De tranen rollen nu over haar gezicht. Haar lach bedaart. Ze neemt een slokje van de wijn maar verslikt zich.

Hij klopt op haar rug.

Renaat: Je maakt me wel nieuwsgierig, zeg.

Marjanne: Och, het is niets bijzonders. Ik voel me alleen zo idioot.

En ze vertelt van het boek dat haar al van de eerste blik in de ban hield.

Marjanne: Vind jij nu ook dat ik me laat meeslepen door pulp-literatuur?

Renaat: Ik heb het boek nog niet gelezen.

Marjanne: Wat ben je heerlijk nuchter. Wil je het eens zien?

Renaat: Goed.

Marjanne: Eens kijken of het jou ook betovert.

Renaat: Help, hou me vast!

Marjanne: Onnozelaar! Hier!

Ze werpt het boek in zijn schoot en laat zich naast hem neerploffen.

Renaat: Ook een manier om een boek te geven.

Marjanne: Er staat iets over de zweethut in.

Renaat: O ja?

Marjanne: Hij spreekt er nogal denigrerend over.

Renaat: Hij zal het niet goed kennen.

De spanning ebt uit haar weg, door het boek met Renaat te delen is het van zijn mysterieuze kracht ontdaan. Hij leest de inhoudstafel.

Renaat: 't Klinkt mij allemaal wat opgeklopt, maar er zit wel iets in.

Marjanne: Zeker. Hij zegt dat je terug in je droom kan gaan en dat je met alles wat in je droom voorkomt een gesprek kan aangaan.

Renaat: Natuurlijk, het zijn allemaal beelden van jezelf.

Marjanne: Dat is het hem juist. Vroeger dacht ik dat ook. Maar nu heb ik de indruk dat er iets vreemd op me afkomt.

En ze vertelt hem de wolfdroom.

Renaat: De wolf staat voor je eigen nog onbekende mogelijkheden.

Marjanne: Kan, maar hij is meer dan dat.

Renaat: Jij kan ook meer dan je denkt. Anders had ik je nooit tot vrouw gekozen.

Marjanne: Gek!

Renaat: Mijnheer de Gek!

Ze genieten nog van elkaar.

Rustig maken ze zich klaar voor de nacht.

HOOFDSTUK III. DE TANDARTSDROOM

Ik zit bij de tandarts. De kamer heeft een halfronde muur, een grijs en kil interieur. Er staat een lamp op zijn bureau. Hij controleert mijn gebit, is vriendelijk. Ik zeg hem dat één van mijn hoektanden gevoelig is voor koud en warm. Hij vindt niets. Dan verdwijnt hij door een deur.

Marjanne is vroeg wakker en doolt nog wat rond in de droombeelden tot ook Renaat ontwaakt. Ze legt haar hoofd op zijn schouder.

Marjanne: Renaat, ik heb van de tandarts gedroomd.

Renaat: Ja, ik moet dringend eens gaan. Mijn gebit is een echte ramp.

Marjanne: Luister je?

Renaat: Ja.

Marjanne: Zal ik hem vertellen?

Renaat: Hm, hm.

Marjanne: Ik ging net zoals Robert Moss suggereert opnieuw mijn droom binnen. Hij zegt dat je dat het best kan door de ruimte waarin de droom zich afspeelt zo zintuiglijk mogelijk voor te stellen. Dus ik ging terug zijn kabinet binnen. Het rook er echt naar tandarts. De lichten waren heel fel en kil. Ik lag wat weerloos achterover in de tandartsstoel.

Renaat: Weerloos, zo heb ik je graag.

Hij strengelt zijn vingers in mijn schaamhaar.

Marjanne: Stil nu, macho, je ging luisteren!

Renaat: Sorry, vertel verder.

Marjanne: De tandarts was wel vriendelijk, maar toch was het een technische, kille ingreep. Ik bedacht dat ik misschien ook wel technisch en kil ben in mijn werk met mensen.

Renaat: Nee, je bent juist een heel warme vrouw.

Ze rolt van hem weg.

Marjanne: Zo vertel ik niet meer verder.

Renaat: Ssst. Ik meen wat ik zeg. Laat me nu lekker tegen je aankruipen en vertel verder.

Marjanne: In ieder geval, hij vond niet wat er mis was met mijn tand. Plots besepte ik dat ik dikwijls warm en koud tegelijkertijd blaas en zo ter plaatse blijf trappelen. Toen vroeg ik de tandarts waar hij naar toe ging. Maar hij antwoordde niet. Dus ging ik achter hem aan en kwam in een warm en licht bos vol kleuren. En als laatste beeld stak ik terug mijn hoofd binnen in het tandartskabinet en beet door een zure appel. Toen dacht ik, ik moet mijn dromers zelf door de zure appel heen laten bijten. Ik zwengel mijn dromers te veel aan, ze moeten zelf stappen ondernemen.

Appels zijn bovendien reinigend voor je tanden.

Renaat: Je bent een inspirerende vrouw.

Marjanne: Die kille, halfronde tandartsruimte stond in schril contrast tot het levendige bos. Het is alsof ik mijn dromers een kille baarmoeder in jaag. Ik ben te technisch met hen bezig.

Renaat: En dat voor een vrouw met zo'n volle buik.

Marjanne: Je lacht me uit.

Renaat: Maar nee, zie je me lachen?

Marjanne: Ja.

Renaat: Wel heb ik van mijn leven. Ik ben juist aan het zeggen hoe prachtig ik je vind.

Marjanne: Dat heeft niets te maken met de droom die ik je vertelde.

Renaat: Het heeft er alles mee te maken. Ik denk dat je een gevoelige droomanalyste bent, waar mensen op kunnen rekenen.

Marjanne: Och. Ik wil juist zeggen dat ik aan vernieuwing toe ben.

Renaat: Dat zijn we allemaal, elke dag.

Onzeker maakt ze zich los uit zijn omhelzing. Ze voelt zich niet meer dwaas, eerder verward. Er groeit een nieuwe werkelijkheid.

Zondagavond zet ze de wekker op vijf uur, wat onwillig, maar ze kan geen weerstand bieden aan het enthousiasme van haar kinderen.

Net voor het eerste ochtengloren zijn ze al op pad. Ongewassen, ongeborsteld. Wido draagt zijn trui binnenste buiten en achterste voren, Muriël heeft twee verschillende kousen aan. Ze zijn nog niet goed wakker, staan nog helemaal open en laten zich overspoelen door het luisterrijk ontwaken van de dag. Ze trekken naar de vijvers. Twee zwanen ruisen door de lucht. Ze gaan languit op de grond liggen om de schaduw van de zuchtende wicken over zich heen te laten schuiven. De dauw is fris. Boomtoppen spiegelen zich diep in de vijver. Ze geven gehoor aan de roep van het water en duiken erin. Hun lichamen slaan vuurrood uit van de kou, daarna spurten ze lachend naar huis.

Renaat: Watermonsters, jullie zien groen.

Ze drommen rond hem en vlijen zich tegen hem aan.

Renaat: Ga weg, seffens ruik ik helemaal naar de vis.

Muriël: Zotte vader.

Adinda: Ik ga me toch even douchen voor ik naar school vertrek.

Renaat: Dat is verstandig. Doe jij dat ook maar, Wido.

Wido: Geen denken aan. Ik ruik graag naar de natuur.

Marjanne: Kom, we zullen ons samen douchen.

Wido: Nee.

Marjanne: Zullen we hem zo maar laten gaan, Renaat? Anders maakt hij weer een scène.

Renaat: Nee, nee. Kijk, zijn kin ziet helemaal bruingroen van het water en er hangt slijk tussen zijn tenen.

Marjanne: Ja, hij heeft zich met modder ingesmeerd.

Wido: Modder is gezond.

Renaat: Wat een idee om bij deze temperatuur te gaan zwemmen!

Marjanne: Ik stam uit een sterk ras. Maar je hebt gelijk dat hij zich moet wassen. Komaan, Wido, zo kan je niet naar school.

Wido: Ik ga niet naar school.

Renaat: Je kan niet anders. In deze wereld moeten alle kinderen naar school.

Wido: Dan ben ik niet van deze wereld.

Marjanne: Zo komen we niet verder.

Ze wil haar zoon met zich meentrekken naar de badkamer. Maar hij rukt zich los.

Marjanne: Komaan jongen, ik sta speciaal vroeg op om met jou naar de vijvers te wandelen. Toon jij nu ook wat goede wil om naar school te gaan.

Wido: Nee.

Renaat is zich gaan scheren.

Marjanne: Sta jij je hier rustig te scheren. Jij wou toch dat hij zich waste en ik moet het weer voor mekaar krijgen.

Renaat: Ik moest vijf minuten geleden al naar mijn werk vertrokken zijn. Wie gaat er nu ook 's morgens in de kou zwemmen terwijl de kinderen naar school moeten.

Marjanne: Ik, en we waren op tijd terug! Alleen ligt Wido nu dwars en ik krijg het alleen niet opgelost.

Hij spoelt snel het schuim van zijn gelaat en gaat met haar mee.

Wido is verdwenen. Eerst willen ze buiten gaan zoeken, maar dan horen ze boven iets verschuiven. Hij heeft zich verschanst in zijn kamer, met het bed de deur gebarricadeerd.

Renaat: Sorry schat, maar ik moet echt weg, anders sta ik in de file en ben ik hopeloos te laat.

Marjanne: Ach, ik begrijp het wel. Maar ik voel me zo machteloos. Als ik nu echt verschrikkelijk boos word, komt hij misschien wel te voorschijn, maar dan zet hij gegarandeerd de school op stelten en bellen ze me om hem te komen halen en ik heb twee dromers deze voormiddag.

Renaat: Laat hem dan maar thuis. We praten er deze avond verder over.

De tranen prikken in haar ogen. Waar moet ze met haar wildeman naar toe? Ze voelt zich de slechtst mogelijke moeder.

"Ik bevestig hem te veel in zijn wilde natuur, zo krijg ik hem nooit aangepast."

Ze ging vroeger zelf zo graag voor schooltijd nog even zwemmen om het lange stilzitten de baas te kunnen.

Als ze de kleintjes heeft weggebracht, zit Wido bij zijn geiten. Hij wil haar niet aankijken.

Marjanne: Ik geef seffens droomanalyse, dan wil ik dat je stil bent en mij met rust laat.

Hij begraaft zijn gezicht in de geitenpels.

Marjanne : Ik heb tegen je meester gezegd dat ik je niet naar school kreeg.

Ze gaat naast hem zitten. De geit loopt weg. Ze neemt Wido in haar armen.

Marjanne: Moest je gewoon met je geiten naar de bergweide kunnen trekken, dan zou iedereen je de mooiste, liefste jongen van de wereld vinden.

Hij kijkt haar aan, lacht door zijn tranen heen.

Marjanne: Maar we leven niet eenzaam in de bergen. Hier moeten de kinderen naar school. Niets aan te doen.

Wido: Ik zal morgen naar school gaan.

Marjanne: En de boel niet op stelten zetten.

Wido: Ik neem nooit stelten mee.

Marjanne: Je weet best wat ik bedoel.

Wido: Ik zal me inhouden.

Marjanne: Ook als ze je plagen?

Wido: Ja, ik zal mijn wolventrui aandoen, dan heb ik mijn vrienden altijd bij mij.

Marjanne: Gekkerd, maar laat je tanden niet zien, ook niet als ze je plagen. Begrepen?

Hij schokschoudert.

Marjanne: Ik moet beginnen werken. Wat ga jij doen?

Wido: Ik blijf nog bij de geiten. En ik ben uit hout een dolk aan het snijden, voor Muriël haar verjaardag.

Marjanne: Ja, daar zal ze blij mee zijn.

Wido: Ja, want ze vraagt altijd of ze mijn dolk eens mag vasthouden.

Marjanne: Je bent een lieve broer.

Haar eerste droomster van die dag vertelt haar de volgende droom:

Ik zit bij mijn schoonmoeder aan tafel. Het is een grote, houten tafel met een wit plastic tafelkleed. Ze kijkt me stuurs en verwijtend aan. Ik voel me heel klein en ongelukkig.

Meer zegt de droomster niet. Het is iemand die moeilijk op dreuf komt, Marjanne lukt haar uit.

Marjanne: Waarvoor staat de tafel?

Droomster: Voor het samenzijn, de gezamenlijke maaltijd. Maar het warme hout is bedekt door een steriel, wit plastic tafelkleed.

Marjanne: Hoe voel je je in de droom?

Droomster: Ik voel me klein en ongelukkig bij mijn schoonmoeder omdat ik waardering wil voor mezelf. Ik wil niet meer uit haar hand eten. Daarom is ze boos, ze heeft me niets te bieden. De tafel is leeg.

En dan intuïtief, treedt ze in de wereld van Robert Moss. Een wereld die vol leven is, waar de tafels en de stoelen kunnen spreken. En ze stuurt haar droomster deze andere wereld in. Ze vraagt haar heel diep en ontspannen te ademen, de droombeelden terug op te roepen. Niet in woorden, maar in beelden zoals je naar een film kijkt. Ze vraagt haar opnieuw de eetkamer van haar schoonmoeder binnen te stappen. En te vertellen wat ze hoort, ziet, ruikt, proeft... En de droom begint te leven. De vrouw ziet nu ook een ijskast staan. Meent dat die staat voor het onderkoelde gevoelsleven van haar schoonmoeder.

Marjanne: Ook voor jouw onderkoelde gevoelens?

De droomster opent haar ogen.

Droomster: Ja, ook voor mijn onderkoelde gevoelens.

Marjanne: Blijf in je droom en open de ijskast.

De droomster opent de ijskast. Die zit propvol eten dat allemaal beschimmeld is. Haastig wil ze de deur weer sluiten, maar er is al eten uitgevallen, ze krijgt de deur niet meer toe.

Ijskast: Je moet mij proper maken.

Droomster: Jij bent de ijskast van mijn schoonmoeder. Zij moet je maar kuisen.

Ijskast: Dat zal je schoonmoeder nooit doen. Jij bent de enige die die relatie kan verbeteren en dit door je eigen houding te wijzigen.

Marjanne: Wat ga je nu doen met deze droom?

Droomster: Ah, ik ga de ijskast van mijn schoonmoeder kuisen.

Marjanne: Ze zal je zien aankomen!

Ze lachen allebei.

Droomster: Joh, dat zal ze me nooit toestaan.

Marjanne: Toch is het een goed idee.

Droomster: Ze is altijd zo uiterst proper.

Marjanne: Je kan het ook in gedachten doen. Ga eens terug naar de ijskast uit je droom en doe ze open.

Droomster: Ze is nog altijd even beschimmeld.

Marjanne: Maak ze proper.

Droomster: De schimmel komt meteen terug.

Marjanne: Dan ga je nog veel werk hebben.

Droomster: Ik zou ze graag ook in realiteit eens proper maken.

Marjanne: Ja, dat kan het beeldend werk ondersteunen.

Droomster: Ik zou per ongeluk iets op de ijskast kunnen morsen en dan opstaan en ze zelf proper maken.

Marjanne: Je ziet maar. Wat je ook kan doen, is telkens je negatieve gevoelens hebt over je schoonmoeder, het beeld van de ijskast oproepen en ze proper maken.

Droomster: Mmmm.

De droomster aarzelt.

Marjanne: Voor mij hoeft je niet, maar ik denk dat het kan helpen.

Droomster: Ik ga het proberen.

Marjanne: Fijn, maar onderschat het niet. Telkens je negatief denkt over haar, haar ijskast gaan schoonmaken, dat is een hele klus.

Marjanne voelt zich licht. Het ging als vanzelf, heel intuïtief, zonder het bewust te beslissen heeft ze haar droomwerk verrijkt.

Tussen twee gesprekken door gaat ze even naar Wido. Die zit rustig in de appelboom aan zijn dolk te snijden. Ze klimt even tot bij hem.

Wido: Hoi, moeder.

Marjanne: Hoi.

Wido: 't Is hier lekker hé!

Marjanne: Zalig.

Wido: Ik snap niet waarom kinderen naar school moeten.

Marjanne: Om te leren rekenen en schrijven.

Wido: Dat interesseert me allemaal niet. Het enige wat me interesseert is of er ooit niets kan zijn.

Marjanne: Of er ooit niets kan zijn?

Wido: Ja moeder. Kan er ooit niets zijn?

Marjanne: Ik weet het niet, jongen; de wereld is voor mij één groot mysterie.

Wido: Iets anders wil ik niet weten.

Marjanne: Maar dat zijn hele grote vragen waar misschien wel geen mens een antwoord op weet. Het is ook nodig de gewone dingen te leren, dingen waardoor je leert leven in deze wereld.

Wido: Ik zit hier goed.

Marjanne: Maar je kan hier niet eeuwig blijven zitten. Je blijft geen kind dat door zijn ouders verzorgd wordt, je moet op je eigen benen staan.

Wido: Dat kan ik al.

Marjanne: Toe nu, je weet best wat ik bedoel.

Ze klautert naar beneden.

Wido: Ik wil alleen maar leren van iemand die weet of er ooit niets kan zijn.

Marjanne verdrijft de opkomende wanhoop door aan haar droomwerk te denken. Ze heeft nu haar tandartspraktijk opgegeven en laat de mensen zelf door de zure appel heen bijten.

HOOFDSTUK IV: DE BLACK-BOX-DROOM.

Op een nacht krijgt Marjanne een nachtmerrie.

Een zwerver met lang blond haar en een versleten vest aan, van onbestemde leeftijd, wordt belaagd door twee gangsters: in dienst van de macht. Tijdens zijn vlucht stopt hij Renaat een klein, rond, zwart doosje met een glazen schermpje toe. Het bevat informatie over een geheime weg. Renaat weet niet wat hij er mee aan moet en schenkt er verder geen aandacht aan tot hij in een bar komt en twee kolonels over een geheime code hoort praten. Hij luistert de code af en schrijft ze op een papiertje, dat hij verstoppt onderin een bakje aardbeien.

Dan is hij bij mij in een appartement in Antwerpen, Amsterdam of Parijs. We moeten er een voordracht over dromen geven. De twee overvallers van de zwerver breken bij ons in. Ze slaan ons af, zoeken en vinden de black-box maar kennen de code niet. Ons kunnen ze het niet vragen want onze lichamen zijn dood, maar onze geest is nog wel in de kamer. Ik ben blij dat ze niet in het aardbeiendoosje kijken.

We vallen door een grote, donkere koker, waar ook rood is. Zo worden we terug levend en willen we inpakken en vertrekken voor de belagers terugkomen.

Een open plek in een bos, ik lig er naakt op een blauwe matras. Renaat masseert mij. Er komt een groep Indianen. Ze kietelen me met een grassprietje. Ik ben bang verkeerd te reageren en afgewezen te worden. Een stem zegt dat Indianen gewoon speels en plagerig zijn. Ik lig muisstil en spring op om hen te doen schrikken. Ze reageren niet. Ik voel me wat belachelijk. De Indianen gaan in een kring aan mijn hoofdeinde zitten.

Dan zijn plots de achtervolgers er terug. Ik hol met Renaat door het bos. De aardbeien zijn in een witte doek gewikkeld. De belagers halen ons in en willen in de luier kijken. Renaat laat het toe, maar ze zien gelukkig het briefje niet.

Marjanne wordt huiverend wakker. Ze voelt zich moederziel alleen. De droom wekt een diep verdriet in haar.

Hij versterkt het gevoel dat ze reeds als klein kind had, namelijk dat ze al haar verwanten verloren heeft, dat ze bij niemand meer hoort. Dat het leven op aarde weliswaar machtig is, maar door en door eenzaam.

Ze zit rechtop en staart in het donker. Plots is de zwerver daar. Voor, achter, boven, naast haar... ze kan hem niet lokaliseren en toch kan ze hem duidelijk zien. Hij glimlacht uitdagend, ze glimlacht terug. Ze wil bij hem blijven en hij zegt zonder woorden die mensen spreken, zonder geluid, maar toch begrijpt ze hem heel duidelijk, dat ze altijd bij hem kan komen. Dat ze hem in haar dromen, maar ook in het wakende leven steeds kan oproepen. Hij zegt nog dat Renaat nu haar aardse partner is. Dan is hij weg. Ze valt in een diepe, gelukzalige slaap.

Vervuld van liefde wordt ze wakker, tot ze zich herinnert wat er gebeurd is. Dan wordt ze overmand door angst. Angst om waanzinnig te worden. Ze neemt een koude douche en besluit het boek van Robert Moss niet meer ter hand te nemen, ze zal het buiten in de vuurput verbranden. Ze lacht luidop om haar dramatische plan. Neen, zo kent ze het boek teveel macht toe. Het blijft als een gewoon boek in de boekenrij staan. Ze haalt diep adem, droogt zich stevig af en zegt dan luidop: "Moeder, ik wist niet dat je zo beïnvloedbaar was".

Ze bant de droom uit haar gedachten. Maar het dagelijks werk vlot niet. De gewone kleine vragen en bekommernissen van man en kinderen irriteren haar. Ze voelt zich klein en alleen en verlangt naar een grote hand om in te kruipen, een hand die haar omhult en koestert en voor haar zorgt.

Ze moet zich tot het uiterste inspannen om met haar volle aandacht aanwezig te zijn bij haar

dromers. Tot één van hen haar volgende droom vertelt. Het is een dromer die reeds over zijn geboorte en baarmoederlijk leven gedroomd heeft, hij is vertrouwd met prenatale symboliek.

Dromer: Ik zit in een vliegtuig en toch ook weer niet want ik ben ook in een hangar bij het station van Leuven. Opeens is er een heel hoog, indringend geluid. Het gaat door merg en been. Ik druk mijn handen tegen mijn oren. Ik denk dat ik uit elkaar ga barsten en dan sta ik terug buiten. Het vliegtuig staat in brand, het maakt een heel hoog indringend geluid. Ik durf niet kijken maar weet dat het vliegtuig neerstort en in de hangar ontploft. Dan roept iemand, ik denk dat jij het bent: "Je moet de black-box zoeken."

Ik word badend in het angstzweet wakker.

De zwerver is in de kamer, weer met die uitdagende lach 'Black-box, black-box' klinkt het zonder geluid. Marjanne krijgt het benauwd, maar is professioneel genoeg om zich te beheersen. en weer ten volle aanwezig te zijn bij haar dromer. Hij wil op zoek gaan naar de black-box, die bevat volgens hem informatie over zijn conceptie. De hangar ziet hij als het vrouwelijke, in zijn elementaire vorm de eicel, het vliegtuig als het mannelijke, de penis of de zaadcel en wanneer die twee samenkomen voltrekt zich een verschrikkelijke ramp. Hij vertelt het koel, sec. Ze vraagt hem te gaan staan zoals hij in zijn droom staat, met zijn handen tegen zijn oren gedrukt. Wat onwennig staat hij op, zijn lichaam ineengekrampt, de handen tegen zijn oren gedrukt.

Marjanne: Hoe voelt dat?

Dromer: Het is alsof alle energie zich samenbalt in mijn buik.

Marjanne: Adem diep naar je buik, naar die bal energie.

Hij begint hevig te trillen.

Dromer: Ik kan niet ademen, ik stik, er is geen lucht.

Ze gaat achter hem staan en legt haar handen op zijn buik. Zijn lichaam schokt.

Marjanne: Adem naar mijn handen, mijn handen op je buik.

Dromer: Het hoge geluid is er terug.

Marjanne: Doorbreek met je levensadem die hoge trilling, brul terug, Roel. Adem diep, brullen, Roel. Brul!

En hij brult vanuit het diepste van zijn ziel.

Hij snikt en schokt, zakt door zijn knieën onder het gedreun van de oerknal aan het begin der tijden.

Marjanne: Je leeft Roel, je bent er geraakt, je leeft.

Dromer: Ja, ik leef godverdomme. Ik leef!

Hij lacht en huilt tegelijkertijd, slaat met zijn vuisten.

De zwerver is er weer, hij glimlacht tevreden naar Marjanne: "Black-box". Ze glimlacht terug. "Black-box," fluistert ze zonder woorden.

Marjanne: Kijk naar mij, Roel.

De dromer kijkt haar aan. Hij is mooi, warm, vol leven.

Marjanne: Je leeft, Roel.

Dromer: Ik leef.

's Avonds samen rond de tafel. Tinea en Wido zitten gezellig tegen Renaat aan te keuvelen. "Dag mijn aardse partner", groet ze haar man in gedachten. Hij kijkt innig naar haar op.

Renaat: Hé schat, je ziet er mooi uit. Hoe was je dag?

Tinea: Zeg, vader, ik was tegen jou aan het praten.

Renaat: Je moeder en ik hebben nog geen tijd gehad voor elkaar.

Fenja: Wij ook niet, hé moeder?

Marjanne trekt haar jongste even tegen zich aan.

Marjanne: Kom, Adinda, we zullen samen afruimen.

Ze staat op en geeft Renaat een vluchtige zoen.

Tinea: Jij luistert nooit naar mij. Niemand ziet mij graag.

Renaat: Overdrijf niet, Tinea, ik wilde gewoon even naar mijn vrouwtje kijken.

Tinea: Naar mij kijk je nooit.

Ze gaat boos naar boven.

Marjanne: Je moet dit weekeinde maar eens extra met haar bezig zijn. Ze heeft het moeilijk met zichzelf.

Renaat: Iedereen heeft het moeilijk met zichzelf.

Marjanne: Kom Wido, jij moet afwassen, laat het water al maar lopen.

Wido: Nee hoor, Tinea is deze week de afwasser.

Marjanne: Zullen wij het dan samen doen, vader? We laten Tinea beter even met rust.

Renaat: Ik heb nog veel werk. Ze moet zo flauw maar niet doen.

Marjanne: Och zo'n jonge meisjes die borstjes en schaamhaar krijgen. Ze veranderen zo sterk dat ze met zichzelf geen blijf weten.

Renaat: Maar ik heb echt nog te veel werk.

Marjanne roept dan Tinea, ze komt mokkend naar beneden.

Renaat: Ha, daar is mijn schone dochter weer.

Tinea: Zwijg, stomme aap.

Marjanne: Tinea, een beetje beleefder of je kan alleen de afwas doen.

Tinea: Waarom zou ik beleefd zijn, tegen mij is ook niemand beleefd.

Ze is zo aandoenlijk dwars dat Marjanne een glimlach moet verbijten.

Renaat stapt op Tinea toe, ze weert hem af, maar hij neemt haar toch in zijn armen en fluistert iets in haar oor.

Marjanne: Hé, hé, fezelaars zijn kwezelaars.

Tinea: Vader en ik gaan lekker samen ergens naar toe.

Renaat: Hela, niks verklappen hoor.

Wido: Ik zal je ook eens uitschelden, dan ga je met mij ook ergens naar toe.

Renaat: Jij scheldt al genoeg.

Wido: Ik wil ook met jou weg.

Marjanne: O help! Wat kunnen jullie het toch altijd moeilijk maken. Vooruit allemaal de keuken uit. Jij niet, Tinea, afdrogen.

Muriël: Ik maak het je nooit moeilijk hé moeder.

Marjanne: Nee, jij bent een schatje.

Tinea: Jij moest de keuken uit. Ik ben ook een schat.

Marjanne: Ja, een grote schat.

Marjanne geeft Muriël een kusje en loodst haar weg.

Ze heeft nog een fijn afwasbabbeltje met Tinea en polst waar ze met vader naar toe gaat, maar daarover zwijgt haar grote dochter als een graf.

Het is al weer laat voor Marjanne alleen is met haar man. Ze liep al heel de dag te denken hoe ze hem zou vertellen van de zwerver en de black-box. In plaats daarvan zet ze een CD op. Ave Mundi Luminar. De laatste maanden zijn ze in de ban van Rodrigo Leao en het Vox Ensemble.

Marjanne: Mijn grootste verlangen is zo te kunnen zingen en accordeon spelen. Maar ik zal het nooit kunnen want ik heb er het talent niet voor.

Renaat: Maar je kunt er van genieten.

Marjanne: Zeker. Toch ben ik jaloers op mensen die mooi kunnen zingen.

Renaat: En ik geniet er ook van als jij accordeon speelt.

Marjanne: Ja, zeker als je twee kamers verder in je bureau verscholen zit.

Renaat: Leuke achtergronddeuntjes.

Marjanne: Gekkerd.

Renaat: Lief.

Als de muziek gedaan is slaapwandelen ze naar boven, klaar voor de volgende droom.

Ik ben een meisje van zeven jaar maar ook zo oud als nu. Ik sta naakt in een grijze, kale vlakte en heb het koud. Dan waait een warme wind over mij. Ik sta in de prairie en ril. Lang, zacht gras wuift over mijn lijf. Ik kijk naar een uitstekende rotsblok, hoog op een dieprood rotsgebergte. Het is net een man met een adelaarsveer in zijn lange, sluike haren. Het is hij die wind maakt, hij blaast mij leven in.

Met huilend hart wordt ze wakker. Ze moet pissen.

Marjanne staat voor de spiegel in de badkamer.

"Ik ben een grote, sterke Vlaamse vrouw. Laat me met rust. Ik wil geen Indiaan in mijn dromen. Laat mij Marjanne zijn."

De zwerver is aanwezig. Hij kijkt onmachtig doch vol begrip naar haar.

"Ik zal nooit meer dromen."

De hele dag lukt het haar aardig om de Indiaan en de zwerver de deur uit te sturen. Deze laatste kijkt

haar spottend aan. Maar de spot kan haar niet deren. Ze wil gemoedrust om zich ten volle aan haar taak als moeder te kunnen wijden, om open te staan voor haar dromers.

Het is heerlijk weer om in de tuin te werken en worteltjes en radijsjes te zaaien. Fenja en Muriël willen elk een eigen tuintje. Muriël wil één aardbeiplantje planten, en één worteltje, één radijsje, één erwte, één slaplantje en één spinazieplantje zaaien. En veel rode bietjes, die lust ze graag. Traditiegetrouw snijden ze bij dit eerste zaaien hun laatste pompoen van vorig jaar open. Zelfs Adinda komt zich nog mee vergapen aan die mysterieuze oranje holte vol vliezen, een warme grot waarin het zaad ligt te slapen. Sommige pitten zijn reeds ontkiemd. Ze planten er enkele in een potje.

Wido: Hoe komt het eigenlijk dat de mensen in Afrika honger hebben terwijl er pompoenen bestaan?

Marjanne: Sommige landen zijn zo droog dat er geen pompoenen kunnen groeien en vele mensen hebben geen tuin om pompoenen te planten.

Wido: Maar kijk toch eens moeder. Er zitten honderden pompoenpitten in één pompoen. Als ik die allemaal zaai, dan komen er aan elke plant misschien wel drie of vier pompoenen en dan heb ik volgend jaar wel duizenden zaden. Ik word pompoenkweker.

Hij telt de pitten: 124.

Wido: 124 maal 4, dat zijn 496 pompoenen. Dan heb ik het jaar daarop 61.504 zaden. Als ik die zaai, heb ik volgend jaar 246.016 pompoenen om aan de armen te geven.

Marjanne staat paf van zijn rekenkunst. Het is al vaker gebeurd. Hij knoeit met de eenvoudigste sommen en maakt soms in een wip de meest onwaarschijnlijke berekeningen. Ze wast haar handen en rekt het na op een rekenmachine.

Marjanne: Hoe heb je dat zo snel uitgerekend?

Wido: Dat weet ik niet, gewoon.

Tinea: Hij doet precies of hij slim is, maar wij hebben geen plaats om zoveel pompoenen te zaaien. Trouwens de hongerlijders van nu zijn over twee jaar al gestorven.

Wido: Je moet ergens beginnen.

Marjanne: En hoe ga je al die pompoenen ginder krijgen?

Wido: Met een vliegtuig. Ik word ook piloot, dat weet je toch!

Fenja: Ik ben een pompoenkindje, hé moeder.

Marjanne: Ja, jij bent mijn pompoenkindje.

Wido: Pompoenkindjes bestaan niet.

Fenja: Jawel, ik ben uit een pompoen geboren!

Muriël: Ja, hé Fenja. Moeder haar buik was zo rond als een pompoen toen jij geboren werd. Vertel nog eens, moeder, hoe Fenja geboren werd.

Marjanne: Op haar verjaardag zal ik het nog eens vertellen.

Muriël en Fenja: Maar dat duurt nog zo lang.

Ze heeft het al vaak verteld, ze kunnen er nooit genoeg van krijgen.

Marjanne: Op een late septemberdag zat ik in de tuin tussen de pompoenen. Ze waren groot en rond en dieporanje van de zonnewarmte. Ik wilde ze oogsten maar ze waren zo groot dat ik ze niet kon dragen met mijn dikke buik. Dus ging ik maar tussen de pompoenen zitten en liet het zonnetje lekker

warm op mijn buik schijnen. Mijn buik was zo bol en rond dat hij net een pompoen leek.

Fenja legt haar handjes op haar buik.

Fenja: Je hebt nog een dikke buik.

Marjanne: Begin je weer, klein spook!

Ze gniffelen.

Marjanne: En toen ik daar zo tussen de pompoenen zat wist ik dat mijn kindje die nacht ging geboren worden.

Fenja: En ik zag er uit als een pompoentje, he moeder?

Marjanne: Ja.

Ze pakt haar jongste vast.

Marjanne: Je had lekkere bolle wangetjes, die heb je trouwens nog. Zo lekker om in te bijten. En een stevig buikje.

Ze bijt in haar wangetjes en kriebelt haar buikje. Fenja schatert het uit.

Marjanne: Kom, we gaan nu verder soep maken.

Fenja: Zie je wel, Wido, dat ik een pompoenkindje ben.

Wido: Ja ja.

Marjanne: Wido, wat ben je aan het doen met mijn diepvriesbakjes?

Wido: Ik ga hier aarde in doen om pompoenen te zaaien. In mei plant ik ze in de tuin. Ik wil heel onze tuin vol pompoenen planten.

Marjanne: Je mag er vier planten, meer niet.

Wido: Als die mensen geen grond hebben dan doen we het op onze grond. En ik ga de burens vragen of ik er in hun tuin ook mag planten, ze doen toch niets met hun tuin, er groeit alleen maar gras.

Marjanne: Ik wil niet dat heel onze tuin een pompoenveld wordt.

Wido: Jij bent een wrede moeder!

Muriël: Moeder, in mei planten we de pompoenen buiten. Ben ik dan ook een pompoenkindje?

Want ik ben in mei geboren.

Ze zegt het al lachend, om Fenja te plagen.

Marjanne: Jij met je stekkebenen, jij kan geen pompoenkindje zijn. Jij bent toch mijn lentekindje, dat geurt naar de bloemen.

Wido kijkt haar, nog steeds verbolgen, met over elkaar geslagen armen aan. Hij stampet met zijn voet tegen de kast. Ze grijpt hem ruw beet.

Marjanne: Luister eens jongheer, ik vind jouw idee schitterend. Maar het is niet zo simpel als het lijkt. Je bent nog geen piloot en hebt nog geen vliegtuig om de pompoenen naar de arme landen te brengen.

Wido: En ondertussen verhongeren er mensen.

Muriël: Ja, dat vind ik ook heel erg.

Marjanne: Dat is ook heel erg.

Wido: Dan geef ik ze wel aan de arme mensen hier.

Marjanne: Die mogen wel wat anders dan pompoenen eten. Studeer jij eerst maar flink, dan kan je later je grootse plannen realiseren.

Fenja: Wij mogen wel lekker pompoensoep eten.

Wido: Jij denkt alleen maar aan jezelf.

Marjanne: Stop jongen, je overdrijft.

Ze neemt hem vast en zet hem in een hoek op een keukenstoel. Daar begint hij als een bezetene overal aan te snuffelen.

Meestal doet hij zijn uiterste best om de ruik-opstoten te controleren. Ook op school. Hij voelt er zich als een wild dier gevangen in zijn kooi. Maar in plaats van te ruiken slaakt hij te pas en te onpas een snerpemde schreeuw die zijn klasgenoten op de zenuwen werkt. Gisteren steeg de spanning in zijn klas zo fel dat zijn meester hem tegen de muur zette en alle klasgenoten deed roepen: "Wido, stop!". Maar Wido kon niet stoppen. Uitgeput, verstoten kwam hij thuis.

Het is een hele opluchting als eindelijk de Paasvakantie begint.

Op Paasochtend organiseren ze altijd een heel vroege zweethutceremonie. Marjanne wilde aanvankelijk een nachtwake doen, maar vond geen liefhebbers en is dan ook maar gaan slapen. Om vier uur 's ochtends is iedereen uit de veren, er komen ook enkele vrienden. In stilte, om de burens niet te wekken, steken ze het vuur aan. Op dat moment kraait de eerste haan, hij vindt gehoor bij zijn soortgenoten. Daarna is het terug stil, op het knetteren van de vlammen na. Als de stenen warm zijn offeren ze allen iets aan het vuur en bidden om nieuwe levenskracht. Marjanne geeft een takje perenbloesem. In het donker van de zweethut voelen ze zich innig verbonden met elkaar. Het water zingt op de gloeiende stenen, de haan kukellekuut opnieuw, deze keer krijgt hij de hele natuur mee. Ze bidt voor haar buurvrouw die kanker heeft. Renaat brengt nieuwe stenen aan. Vanuit het donker van de aarde vangt ze een glimp op van de nieuwe dag. Het licht is nog broos. Na vier rondes komen ze rood dampend te voorschijn. Het ochtendlijk jubelconcert is al uitgedeind. Maar de kinderen nemen het over op hun zoektocht naar eieren. Wolken schuiven voor de eerste zonnestrallen.

Marjanne heeft ook een week vakantie genomen. Heel het huis wordt gepoetst zodat het zonlicht overal weerstraalt.

Adinda en Tinea willen de zolder opruimen. Ze gaan er een clubhuis maken en verschuiven alle rommel naar één kant. En het is een echte rommelzolder, hij is maar 1.50 m hoog zodat ze meestal niet de moeite nemen om erop te klauteren en alles er zonder veel omhaal opzwieren. Stofwolken dwarrelen door het opstaande luik naar beneden. De twee meisjes ontdekken er oude snuisterijen van hun ouders. Opgewonden tonen ze de schatten aan hun moeder: armbandjes, ringen, zelfs een oude paternoster die ze van haar peter heeft gekregen. Ze is grotendeels a-katholiek opgevoed en was vergeten dat dergelijke relikwieën ook bij haar thuis waren binnengeslopen. Plots herinnert ze zich een oud fotoboekje dat ze van haar moeder heeft gekregen. Toen Marjanne alleen ging wonen, had haar moeder Marjannes baby- en kinderfoto's in een boekje verzameld en aan haar cadeau gedaan. De kinderen willen er dadelijk naar op zoek. Ze vinden het niet, maar wel een geheim fotoboek met al haar vrijers erin.

Adinda: Waw moeder, jij was wel mooi vroeger!

Marjanne: De jeugd is altijd zo mooi.
Tinea: Ik vind sommigen van mijn klas toch maar lelijk.
Adinda: Maar jij was wel echt mooi.
Marjanne: Dank je, dank je. Je spreekt wel duidelijk in de verleden tijd.

Adinda kan een geamuseerd lachje niet bedwingen.

Adinda: Ik vind je mooier dan de meeste moeders van mijn klas.
Tinea: Vind jij het niet erg dat je niet meer jong bent?
Marjanne: Neen, ik ben me altijd beter en beter beginnen voelen.
Adinda: Ja, dat lijkt wel leuk. Als je ouder bent, ben je je eigen baas. Nu moeten we voortdurend naar iedereen luisteren, en er zijn leerkrachten die echt niet te doen zijn.
Tinea: Maar ik wil geen rimpels en een blubberbuik krijgen zoals moeder.
Marjanne: Wat zijn we weer vriendelijk.
Adinda: Maar bij jou valt dat nog goed mee hoor.
Tinea: Ik vind dat geen knappe jongens.
Marjanne: Nee, deze ook niet? Daar was ik heel erg verliefd op.
Tinea: Mijn smaak niet.
Adinda: Mm, valt wel mee.
Tinea: Kom, we gaan nog wat verder zoeken. Misschien vinden we nog iets.

Muriël en Fenja willen een chocoladetaart maken. Ze zijn er al heel bedreven in, maar Marjanne houdt toch maar een oogje in 't zeil.
De twee grote meiden komen weer giechelend naar beneden. Ze hebben oude dagboeken gevonden.

Adinda en Tinea: Moeder, mogen wij die lezen?
Marjanne: Zeg, daar moet ik eens even over nadenken hoor.
Adinda: Toe moeder, ik wil weten hoe jij was toen je jong was.

Marjanne doorbladert haar dagboeken, leest hier en daar, is verrast hoezeer haar jeugdige uitspraken lijken op die van haar dochters. Wat toen al in de kiem aanwezig was, is ze nu geworden. Haar blik valt op een droom. Ze vraagt zich verwonderd af of ze toen ook al haar dromen optekende. En ja hoor, ze leest: 'Ik droomde weer van de zwerver. Hij heeft nog altijd lang blond haar en een versleten leren vest aan. Hij glimlachte uitdagend.
Het is een beetje eigenaardig. Ik heb het je gisteren niet verteld, maar toen was ik hem ook al tegengekomen in de stad. Hij keek me medelijdend aan. Je zal het misschien raar vinden, maar het was alsof hij me wilde vertellen dat ik niet langer moest optrekken met Robert. Toen ik naar hem toe wilde stappen was hij plots verdwenen, tot hij even later op de Groenplaats terug opdook.' Robert, ze was zijn bestaan al vergeten. Wat zijn er al veel mensen uit haar leven verdwenen.

Tinea: Moeder, mogen we meelesen?
Marjanne: Laat me nog even.

Marjanne bladert verder, maar ze vindt niets meer over dromen. Ze herinnert zich terug hoe ze in elk vriendje het evenbeeld van de zwerver zocht. Maar niemand kon aan hem tippen. En Renaat? Hij is haar aardse partner.

Adinda: Toe moeder, mogen wij weten wie jij was?
Marjanne: Ik vraag toch ook niet om jouw dagboeken te lezen.
Adinda: Dat is anders. Jij bent nu al oud.
Marjanne: Als je belooft me er niet mee te plagen en niet te lachen.
Tinea: Als het nu heel grappig is, mogen we toch lachen.
Marjanne: Ja, maar niet uitlachen. Bewaar ze goed en laat ze niet aan je vriendinnen lezen.
Adinda en Tinea: Nee, nee.
Wido: Waarover zijn jullie bezig?
Tinea: We hebben moeder de dagboeken van moeder gevonden.
Wido: Waw! Tof! Mogen zij die hebben?
Marjanne: Nee, de meisjes mogen ze wel lezen als ze me er niet mee plagen.
Wido: Dan wil ik ze ook lezen.
Marjanne: Tut, tut. Je bent er nog te jong voor. Maar je mag wel iets anders kiezen.

De snoetjes en handjes van de jongsten hangen ondertussen vol deeg.

Marjanne: Oei, oei. Ik was jullie helemaal vergeten. Blijft er nog deeg over om te bakken?
Muriël: Natuurlijk. Wat denk jij wel.
Marjanne: Dat jullie twee snoepkonden zijn. Zeg. Dat hebben jullie prachtig gedaan. We kunnen hem al meteen in de oven zetten.
Muriël: Mag ik het doen?
Marjanne: Ja.
Fenja: Nee, ik wil het doen.
Marjanne: Dan mag jij het vuur aansteken.
Muriël: Maar ik wil ook het vuur aansteken.
Fenja: Dan zal ik de cake in de oven schuiven.
Muriël: Goed.

Daarna laat ze Wido en de kleintjes de juwelen verdelen. Wido wil de paternoster, maar ze besluit die zelf te houden.

Tinea: Hier nog dagboeken.
Adinda: Hé, dat gaat over jou en vader.
Marjanne: Wacht, wacht, die krijg je nog niet.
Tinea: Doe niet zo flauw.
Marjanne: Dat is niet flauw. Je mag ze lezen als je achttien bent.
Adinda en Tinea: Zo lang nog.
Marjanne: Zo lang nog.
Wido: Ik mag helemaal niets lezen.
Adinda: We hebben ook vaders spullen gevonden.

Ze kijkt haar vragend aan, zo van 'zullen we stiekem?'

Marjanne: Nee, Adinda, dat moet je echt eerst aan hem vragen. Dat behoort tot de privacy.
Wido: Wat betekent privacy?
Marjanne: Het recht op je eigen leefruimte, waar je slechts iemand toelaat als je dat zelf wil.
Tinea: Kom Adinda, wij gaan naar vader.

Maar Renaat geeft de zielerorselen uit zijn jonge jaren liever niet prijs aan zijn dochters' nieuwsgierige blikken. Wido wil het nog als mannen onder elkaar regelen, maar wordt definitief te jong bevonden.

HOOFDSTUK V . VOLLE MAAN.

Adinda krijgt voor het eerst haar maandstonden. Ze is wat overstuur. Ondanks haar vroegrijp lichaam is ze van inborst nog een echt speelkind. Marjanne wil dit vruchtbaar worden van haar oudste dochter inzegenen met een zweethut-ritueel. Na wat tegenstribbelen, want voor haar valt er niets te vieren, ze is vies van al dat bloeden, stemt ze toe. Vooral omdat er daarna een groot feestmaal is waarbij zij al het eten mag kiezen. Samen schrijven ze de uitnodigingen. Marjanne krijgt wel nooit haar maandstonden bij volle maan, maar ze noemen het een volle-maan-stonden-zweethut. Ze nodigen Adinda's grootmoeder, meter en vriendinnen uit en spreken af dat Adinda daarna vuurvrouw is voor de mannenzweethut, daar ziet ze wel naar uit.

Adinda: Die van mijn klas hebben vorig jaar allemaal hun plechtige communie gedaan.

Marjanne: Allemaal? Zijn er zoveel nog katholiek? Ik dacht dat dat verleden tijd was.

Adinda: Moeder, jij beseft niet hoe anders wij zijn. Niemand van mijn klas doet zweethutten, maar velen zijn katholiek.

Marjanne: Eigenaardig, misschien heb je gelijk

Adinda: Natuurlijk heb ik gelijk. Trouwens, ik had liever mijn plechtige communie gedaan.

Marjanne: Meen je dat echt?

Adinda knikt.

Marjanne: Dan verscheuren we onze uitnodigingen en ga ik met jou naar de pastoor om je te laten dopen en in te schrijven voor de catechese.

Adinda: Wat is catechese?

Marjanne: Godsdienstonderricht dat je voorbereidt op je intrede in de katholieke gemeenschap.

Adinda: Nee, laat maar zitten.

Marjanne: Je hebt ook geen erg overtuigde roeping.

Adinda: Ik doe wel heel graag zweethut, alleen ben ik niet graag anders dan de anderen. Waarom ben je eigenlijk met de zweethut begonnen?

Marjanne: Ik had het gedroomd. Ik werd al een hele tijd wakker met een onfris en lusteloos gevoel.

En op een nacht droomde ik:

'Ik ben gevallen, mijn knie bloedt, ik word achtervolgd. Ik verstop mij tussen de struiken en kom dan op een open plek. Met modder bouw ik een huis om me heen. Dan komt er allemaal waterdamp uit mijn lemen huisje. Het ruikt er naar salie.'

Toen ik wakker werd, moest ik dadelijk aan je meter denken. Die had ons al vaker uitgenodigd om met haar mee te gaan naar een zweethut, al van toen jij pas geboren was. Maar ik was vroeger nogal verlegen en liep liever niet naakt tussen andere mensen.

Adinda: Amai, dan ben je wel veranderd. Bij sommige mensen die hier komen, kleed ik me ook niet graag uit.

Marjanne: Dan mag je dat niet doen.

Adinda: Ja maar, ik wil graag meedoen.

Marjanne: Dan houd je een t-shirt aan.

Adinda: Doe je alles wat je droomt?

Marjanne: Dromen zijn een inspiratiebron. Als ik droom dat ik van een trein moet springen, zal ik dat niet letterlijk nemen.

Adinda: Eigenlijk zou je een zweethut van leem moeten bouwen.

Marjanne: Ja, dat idee speelt al jaren door mijn hoofd, maar het komt er niet van om het uit te werken.

Adinda: Je bent een rare moeder, maar ik zie je graag.

Marjanne: Jij bent een grote dochter.

Die avond krijgen ze onverwacht bezoek van Gina. Marjanne heeft haar in jaren niet meer gezien. Ze zijn ook nooit echt vriendinnen geweest. Gina is een vrouw met vuur in haar lijf. Ze wil met andere vrouwen iets rond vuur doen. Overmorgen, de laatste volle maan voor Pasen, komen ze voor het eerst samen. Of Marjanne de zevende vrouw wil zijn? Ze aarzelt. Ze heeft het al zo druk en wil in haar vrije tijd liever bij haar kinderen zijn. Bovendien loopt ze niet hoog op met vrouwengroepen. Maar Adinda moedigt haar aan. Ze vindt dat haar moeder meer onder de mensen moet komen. Dit, en de sprekende synchroniciteit van de gebeurtenissen, doet haar besluiten op de uitnodiging in te gaan.

De dagen voor Volle Maan kan Marjanne gewoonlijk niet slapen. Die extra uren waakbewustzijn gebruikt ze meestal om te schrijven. Maar de nacht is zo mooi en de maan schijnt zo helder dat ze Renaat besnuffelt op gevoelige plekjes om hem te wekken. Hij grommelt in zijn slaap.

Marjanne: Opstaan, mijn liefste.

Hij veert recht.

Renaat: Is het al zo laat?

Marjanne: Nee, maar de nacht is zo mooi en ik heb zin je onder de perenboom te zoenen.

Hij laat zich terug neervallen.

Renaat: O mijn God, waarom ben ik ooit met zo'n vrouw getrouwd?

Marjanne: Morgen laat ik je uitslapen en breng je ontbijt op bed.

Renaat: Een zacht gekookt eitje en geroosterd brood en sinaasappelsap.

Marjanne: Afgesproken. Je bent wel vlug bij de pinken zeg.

Ze sluipen samen naar beneden om de kinderen niet te wekken. De nacht ruikt zoet. De perenboom heeft zijn bloesem breed uitgespreid, hij glinstert in het zilveren maanlicht. Renaat neemt zijn vrouw in de armen en zoent haar lang en warm op de mond.

Renaat: Dat was lang gelede..

Marjanne: Ja, het proefde nog net als vroeger, toen gaven we elkaar veel tongzoenen.

Ze omhelzen elkaar weer langdurig.

Renaat: De nacht is inderdaad prachtig. Maar ik krijg het koud.

Marjanne: En ik wilde hier nog een vluggertje doen.

Renaat: Dat doen we dan wel in bed.

De volgende ochtend vindt Marjanne een medicijnkaart in haar brievenbus. Ze heeft een hekel aan al dat kaartengedoe. Ook op de school van de kinderen komt ze voortdurend mensen tegen die haar

kaarten met boodschappen in de hand stoppen. Maar dit is een kaart van de wolf. Ze aarzelt tussen weggooiden en lezen. Ze leest onder de afbeelding van een wolf, huilend naar de maan, in een krachtcirkel:

Wolf..., leraar, pionier, maanhond van mijn ziel
Huilend, zingend, leer je mij weten.

Het is een uitnodiging voor de nieuwe vuurvrouwengroep. Men vraagt om als wolf te komen, bij de bron, in het bos en als wolven deze eerste samenkomst bij volle maan contact met elkaar te maken. Ze heeft niet veel zin. Laat ons maar gewoon doen, dat is al gek genoeg. Maar het droombeeld van de wolf met zijn manuscript komt terug. Misschien brengt het haar dicht bij de inhoud van het manuscript. Dat is nog steeds een raadsel voor haar. En Adinda heeft haar zelf gepusht om mee te doen, ze moeten haar dus niet voor de voeten werpen dat ze een rare moeder is. Ze schudt dus de meeste bezwaren van zich af en ze neemt de uitnodiging aan.

Ze vertelt het aan tafel. Wido wil natuurlijk dadelijk meegaan. De meisjes roepen spottend dat het een vrouwenbijeenkomst is. De tranen springen in zijn ogen. Marjanne belooft dat ze in één van de vakanties naar een echt natuurreservaat op reis zullen gaan. Renaat heeft het adres van een wolvenfonds gevonden. Als Wido een brief schrijft voor informatie, zal zij hem verbeteren. Want na zijn spreekbeurt is zijn schrift er niet meer op verbeterd. Zo is hij weer getroost maar hij bijt zijn zuster nog na dat zij ook niet mee mogen omdat zij nog geen vrouwen zijn maar slechts onnozele meisjes. De groten repliceren natuurlijk dat ze helemaal niet mee willen, maar Muriël voelt er wel voor. Adinda vindt dat moeder maar eens alleen weg moet, ze is al altijd voor de kinderen in de weer.

Op volle-maan-avond neemt Marjanne de tijd om zich klaar te maken. Ze gaat eerst in bad. Fenja wil er mee in, Marjanne zegt dat het niet gaat omdat ze de mensengeur van zich af wil schrobben.

Fenja: Maar ik ben toch jouw kindje.

Marjanne: Jij bent zeker mijn kindje.

Fenja: Dan ben ik ook een wolfje, dan kan ik wel mee in bad.

Marjanne: Nee, ik wil nu echt alleen in bad.

Fenja: Ga jij dan een echte wolf worden?

Marjanne: Maar nee, zotte mus. Jij speelt soms toch ook dat je een poesje bent en dan moet ik je een schoteltje melk geven.

Fenja wil prompt op handen en voeten zakken en kronkelt zich rond haar heen.

Fenja: Miauw.

Marjanne: Zoals jij poesje speelt, zo ga ik wolf spelen.

Fenja: En mag ik nu met jou in bad?

Marjanne: Poesjes gaan niet graag in bad. Komaan, minnetje poes, de badkamer uit, je baasje wil zich wassen.

Ze roept naar beneden:

Marjanne: Renaat, leg jij Fenja met een verhaaltje in bed?

Renaat: Ik heb haar net een verhaaltje verteld.

Marjanne: Kom dan even naar boven. Ik wil me klaar maken.

Fenja: Ik ben Fenja niet, ik ben poesje Mauw!

Na haar bad wrijft Marjanne zich in met etherische olie van bomen om alvast naar het bos te ruiken. Vervolgens trekt ze een zwartgrijs aansluitend broekpak aan. Ze overweegt haar gezicht grijs te maken en een staart aan te knopen. Maar dat is al te veel gekte, ze moet nog over straat durven lopen.

Adinda: Moeder, amuseer je!

Tinea: Ik hoop dat je niemand van mijn vriendinnen tegenkomt.

Marjanne: Zie ik er zo ongewoon uit? Die weten toch niet dat ik wolf ga spelen.

Tinea: Grapje. Je valt nog te doen.

Wido vlijt zich tegen haar aan.

Wido: Ik wil met je mee.

Marjanne: Gaat niet, alleen wolvinnen zijn toegelaten.

Ze moet hem van zich afduwen.

Renaat: Vrouwtje, doe niet te gek en zie dat je nog heelhuids thuiskomt.

Ze geeft hem een zoen.

Renaat: Ik zal je bedje warm houden.

Marjanne: Ik verlang al naar je warme lijf.

Het schemert reeds. Vijfhonderd meter van hun huis begint het bos al. Wat ongemakkelijk loopt ze over straat. Er passeren wat auto's, maar voorts komt ze niemand tegen. Ze moet een open weide over en dan verlaat ze instinctief het pad en sluipt verder tussen de bomen. Ze voelt de wolf in haar ontwaken. Met haar blik volgt ze de pas van een late looper vanuit het struikgewas en heeft zin in zijn gespierde kuit te bijten. Plots neemt de droomwolf haar bij haar nekvel, hij bedwingt de jonge dierlijke energie die in haar opborrelt. Ze holt nu naast hem voort tussen de bomen, rolt over de bladeren, springt over omgevallen boomstammen. Dan houdt ze stil. Hoort ze iets? In de verte huilt een wolf. Ze zet haar poten wijd uiteen, heft haar hoofd en beantwoordt de verre groet aan de maan. Dan holt ze weer verder. Droomwolf laat haar gaan, ze kan nu voor zichzelf zorgen. Er zijn al enkele wolven bij de bron. Sommige stil, timide. Andere oefenen het huilen naar de maan. Aarzelend komt ze te voorschijn. Zal ze aanvaard worden? Men groet haar met een luide schreeuw. Ze huilt terug en komt dan langzaam dichterbij, besnuffelt haar soortgenoten. Speels vechten ze, grollen, dollen rond elkaar. Ze verwondt haar hand, een grote wolf likt de wonde. Dan ziet ze de maan die zich weerspiegelt in de bron. Alle wolvinnen komen kijken. Ze zingen samen voor de maan in de bron en de maan die hoog aan de hemel staat, boven de kapel in het bos.

HOOFDSTUK VI. DE LEVENSBOOMDROOM VAN RENAAT

Wido en Tinea willen van de nieuw ontdekte zolder een clubhuis maken.

Wido en Tinea: Mag het moeder?

Marjanne: Je kan er niet eens rechtop staan, het is een laag kruipzoldertje.

Wido en Tinea: Dat vinden wij juist cool. Toe, mag het?

Marjanne: Het mag zeker, maar er is nauwelijks plaats.

Wido en Tinea: We slepen alle rommel naar één plaats en leggen er een laken over.

Marjanne: Goed.

Even later komen ze joelend naar beneden, hun haar hangt vol stofwebben.

Wido: Moeder, we hebben een doos vol liefdesbrieven gevonden. Mogen we ze lezen?

Marjanne: Nu dat weer. Ik dacht dat jullie een clubhuis gingen maken.

Tinea: Toe, moeder.

Marjanne: Laat me ze toch maar eerst zelf bekijken.

Onderaan ligt een brief van dr. M.L.Peerbolte.

"Beste Marjanne, Wel, heel, heel hartelijk dank dat ik je thesis heb mogen lezen. Ik kan niet anders zeggen dat rond de vergelijking met werk van Buber, alsook je presentatie van mijn werk zeer duidelijk is en zeer goed doordacht. Ik mag eraan toevoegen dat het een ontroering voor me was zo duidelijk een overzicht te lezen.

Nogmaals mijn zeer hartelijke dank en ... mijn hoop dat je tot verdere uitbouw zult komen. Het zijn de jongere generaties die dit zullen moeten doen."

Dr.M.L.Peerbolte gaf gastcolleges over droomanalyse aan de universiteit waar ze studeerde. Het briefje geeft haar weer moed. Soms twijfelt ze aan zichzelf. Ze herinnert zich haar lezing, toen ze voor het eerst ging uitleggen hoe je je conceptie kan dromen. Hoe je dan als mens geconfronteerd wordt met de seksualiteit van je ouders want daaruit ben je ontstaan. Hoe het komende menskind slechts doorheen hun orgastiesch ervaren feestelijk ontvangen kan worden.

's Avonds laat ze niet zonder trots het briefje aan Renaat zien.

Marjanne: Ik wist niet meer dat hij zijn hoop had uitgesproken dat ik zijn werk verder zou uitbouwen.

Renaat: En dat doe je nu.

Marjanne: Ja. Ik had onlangs een bijzondere droom, hij gaf me het gevoel in een spirituele waanwereld terecht te komen. Want eerlijk gezegd, in onze kennissenkring vind ik dat er nogal veel flippen. Maar sommigen vinden ook dat je flipt als je beweert dat je je eigen conceptie kan dromen.

Renaat: Laat je droom eens horen.

Marjanne: Ik begin voortdurend van Indianen te dromen. Het maakt me bang. En we verzorgen al samen die zweethutten, die hebben ook al een Indiaanse oorsprong. Ik wil niet voor een fanaat doorgaan die één bepaalde cultuur verheerlijkt en aan zichzelf voorbij gaat.

Renaat: Daar moet jij niet bang voor zijn. Je bent een sterke, Vlaamse vrouw, heel aards, met haar beide voeten in de realiteit van een gezin met vijf kinderen.

Marjanne: Ik ben blij dat je het zegt. Toch blijft het beangstigend, die Indianen-dromen. Ik ben

prompt gestopt met dromen.

Ze vertelt dan de Black-Box-droom.

Renaat: Prachtige droom.

Marjanne: Wat zie jij erin?

Renaat: Dat de theorieën van dr.M.L.Peerbolte over conceptie-shock, vaak gedroomd als een vliegtuigramp, heel waardevol zijn, maar gevaarlijk als ze door de verkeerde mensen gebruikt worden. En misschien ook dat je je werk als droomanalyste moet verdiepen door het te verbinden met heel oude wijsheden zoals die van de Indianen.

Marjanne: Zou jij niet beter droomanalyst worden?

Renaat: Ben je nu nog bang?

Marjanne: Ik ben bang dat de mensen me voor gek verklaren.

Renaat: Er gebeuren wel gekkere dingen.

Marjanne: Maar ik ben vooral bang voor de zwerver. Hij is zo echt. Ik kan echt contact met hem maken, reeds als kind, ook als ik wakker ben.

Renaat: Hij is een beeld dat uit jezelf is voortgekomen en iets wil uitdrukken, een animus-figuur.

Marjanne: Dat is het hem juist. Vroeger dacht ik ook zo, maar nu ben ik er rotsvast van overtuigd dat hij een entiteit is die buiten mij bestaat.

Renaat: Dat lijkt me twijfelachtig.

Marjanne: Zie je, nu verklaar je me voor gek.

Renaat: Nee.

Marjanne wordt boos.

Marjanne: Als je het twijfelachtig vindt, dan verklaar je me voor gek.

Renaat: Je overdrijft. Ik vind het een vreemde gedachte.

Marjanne: Mag ik nog wel mensen bij hun droomwerk begeleiden als ik er zo'n vreemde gedachten op na hou?

Renaat: Het is niet omdat je één twijfelachtige gedachte hebt dat je heel je werk in vraag moet stellen.

Marjanne: Maar het zet mijn werk op losse schroeven.

Renaat: Wat zegt die zwerver je zoal?

Ze bloost.

Marjanne: Dat jij mijn aardse partner bent.

Renaat: Dan kan hij niet slecht zijn.

Hij neemt haar in zijn armen.

De kinderen mogen de volgende dag allemaal mee op stap met hun grootmoeder. Renaat heeft een dagje vrij genomen. Eerst wilden hij en Marjanne er samen op uit trekken, maar ze besloten thuis te blijven. Luiers en elkaar verwennen. Met een kopje thee zitten ze in de zetel. De zon schijnt binnen.

Renaat neemt de krant van het salontafeltje. Ze vlijt zich tegen hem aan.

Renaat: Hier, luister, interessant... "Echte mannen krijgen dochters...".

Hij leest het stuk voor uit de krant. Ze luistert naar de klank van zijn stem, maar kan haar aandacht niet op de inhoud richten en soezelt wat tegen hem aan.

Renaat: Ze beweren dus dat de eicel het zaad selecteert. Boeiend toch.

Marjanne: Sorry, ik heb niet echt geluisterd.

Renaat: Wacht, ik zal het nog eens voorlezen.

Ze heeft nog steeds moeite om haar aandacht te richten en pikt pas halverwege het artikel aan.

Renaat: ..."Vrouwen moeten daarbij de rol van doelwachers vervullen: hun lichamen zouden controleren welk type van het sperma de eicel bevrucht. Hoewel mannen evenveel X- als Y-sperma produceren, betekent dat niet dat de twee soorten evenveel kansen hebben om het eitje te bevruchten," zegt Grant.

Marjanne: Wonderbaarlijk.

Renaat: Je bent dus met een echte man getrouwd.

Marjanne: Dat wist ik al. Maar je hebt wel een zoon die telt voor vier.

Renaat: Dr.M.L.Peerbolte werkte dertig jaar geleden al op dat domein, maar zijn ideeën drongen toen niet door. Bovendien kwam hij daar niet toe via positief wetenschappelijk onderzoek, maar via droomonderzoek.

Marjanne: Wat verstaan ze onder echte mannen?

Renaat: Hier staat het: 'Piloten, legerofficiers, rijkswachters... Ze hebben tweemaal zoveel kans om dochters te krijgen en zo belet men dat de soort te agressief wordt.'

Marjanne schiet in de lach.

Renaat: Wat valt er te lachen met mijn mannelijkheid?

Marjanne: Ik kan in jou echt geen rijkswachter zien.

Renaat: Een piloot toch wel.

Marjanne: Maar je bent geen piloot.

Renaat: Ik was het wel graag geworden.

Marjanne: Maar je bent het niet geworden.

Renaat: Ik ben gefnuikt in mijn mannelijkheid.

Ze gaat schrijlings op hem zitten.

Marjanne: Zal ik ze wat opwekken.

Renaat: Nee, ik meen het. Ik voel me vaak minderwaardig aan andere mannen.

Marjanne: Ook al heb je vier dochters?

Renaat: Al heb ik vier dochters.

Marjanne: Je kan eens aan je droom vragen hoe je je mannelijkheid verder kan ontplooien.

Renaat: Een droom vragen?

Marjanne: Ja, dat heb ik bij Moss gelezen. Wacht even.

Ze loopt naar haar werkkamer waar ze het boek achter een rij andere boeken heeft verstoppt. Al bladerend in het boek komt ze terug beneden.

Marjanne: Bla bla bla ... hier: "Als er een vraag is waarop je echt antwoord wilt hebben, of een

probleem dat je echt wilt oplossen, kan je dat aan de droombron voorleggen. Naar alle waarschijnlijkheid zal je van je dromen de begeleiding krijgen die je nodig hebt - is het niet de eerste nacht, dan wel binnen betrekkelijk korte tijd. Het enige wat je moet doen is a) je vraag of verzoek duidelijk formuleren, b) geen drugs nemen en c) afspreken dat je de dromen die je krijgt accepteert en daarmee werkt." Wat vind je daarvan? (p.61)

Renaat: Voorlopig nog niets. Maar het valt te proberen.

Marjanne: Formuleer je vraag.

Renaat: Ja, mevrouw de droomanalyste. Zit je bij je dromers ook op de schoot?

Marjanne: Jij bent mijn favoriet.

Ze geeft hem een zoen.

Marjanne: Formuleer nu je vraag.

Renaat: Heb je het boek al uit?

Marjanne: Je ontwijkt me.

Renaat: De vraag is toch duidelijk: 'hoe kan ik mijn mannelijkheid verder ontwikkelen en zo mijn minderwaardigheidsgevoelens verminderen?'

Marjanne: Jij bent voor mij de man.

Ze maken nog een lange wandeling langs één van hun liefdesplekjes in het bos.

Als de kinderen thuiskomen, hebben ze prachtige tekeningen bij zich. Muriël, Fenja en Tinea hebben een heel kabouterverhaal verzonnen. Wido toont hen een variatie op zijn favoriete thema: een raket die in vuur en vlam staat. Zijn raketten lijken soms op uitgebrande schedels.

Voor ze gaan slapen doen ze nog een ronde langs de kinderen. Ze genieten van de vredig ontspannen engelengezichtjes. Bij Wido blijven ze even langer staan. Hij huult zelfs in zijn slaap. Het grijpt Marjanne naar de keel. Renaat zegt dat ze zich niet in zijn verdriet mag verliezen.

Zelf schrijft hij netjes zijn vraag, met vulpen, en in zijn mooiste schrift, op een blauw papiertje en legt het onder zijn hoofdkussen.

Marjanne wordt wakker. Een flard van een droom komt terug.

Ik zie mij in een flits geboren worden in een Indianendorp en opgroeien. De zwerver is weer daar. Ik ben aanwezig zoals ik nu ben. Hij wijst een zevenjarig meisje aan. 'Dat ben jij'. Hij zegt dat mijn broer medicijnman is en toont me wie mijn ouders zijn. Ik zie mijn broer en weet dat hij een goed en machtig man is. Hij is veel ouder dan ik.

De droom maakt haar droevig. Ze kan er haar aandacht niet op richten. Ze vlijt zich tegen Renaat aan en troost zich met zijn mannelijke geur.

Ze staat graag vroeg op, maar vandaag wil ze blijven liggen tot hij wakker wordt. Ze wil weten wat hij gedroomd heeft. In de kinderdruchte is er vaak geen tijd om je in een droom te verdiepen. Renaat slaapt nog diep. Ze hoort Fenja's trippelvoetjes, die legt steeds haar oortje tegen de deur als Marjanne wat later opstaat, hun innerlijke klok is 's morgens nog steeds op elkaar afgesteld. Maar nu houdt Marjanne zich muisstil. Fenja denkt dat ze nog slaapt en gaat terug naar haar kamer. Marjanne voelt een vleugje spijt, ze heeft zin om dat mollige lijfje in haar armen te voelen. Renaat slaapt rustig door. Zij heeft teveel kriebels in haar lijf om stil te blijven liggen, dus staat ze toch maar op. Fenja heeft haar gehoord. Ze vliegt rond haar nek. Samen gaan ze op de grond bij de kachel zitten knuffelen.

Renaat herinnert zich volgende droom en schrijft hem op:

Ik ben met Marjanne op een soort vernissage. De kunstenaar maakt beelden, maar heeft ook een boek gepubliceerd. Hij is mij totaal onbekend. Hij heeft een groot deel van zijn leven in Indonesië doorgebracht. Hij heeft wat van mijn vader. Zijn spirituele kant is sterk ontwikkeld. Op een foto in het boek zie ik een prachtige levensboom. We zitten rond een tafel. Naast mij zit een Indonesische studente, ze werkt aan haar scriptie. Ze is verre familie van de Kennedy's. Wij gaan als laatsten weg. De kunstenaar zit nog met een paar vrienden iets te drinken en groet ons.

Als Renaat aan de ontbijttafel komt, houdt ze haar nieuwsgierigheid in bedwang. Ze heeft samen met Fenja chocolademelk gemaakt en schenkt een kopje voor hem in.

Renaat: Ik heb een droom gekregen, maar hij had niets met mijn vraag te maken.

Marjanne: Moss zegt dat je de droom moet accepteren die je krijgt. Je mag hem niet dadelijk verwerpen.

Renaat vertelt zijn droom. Marjanne lacht.

Marjanne: Ik kan er eigenlijk ook geen touw aan vastknopen.

De kinderen beginnen nu ook hun dromen te vertellen. Eerst allemaal door elkaar, tot Marjanne een volgorde oplegt. Fenja moet als laatste, want die breidt altijd eindeloze verhalen vast aan haar droom. Ze verweeft ook de dromen van de anderen in de hare. Niemand heeft het geduld om daarnaar te luisteren. Alleen Marjanne, als ze Fenja op haar schoot neemt.

Zo verdwijnt Renaats droom op de achtergrond. Ze fluisteren naar elkaar.

Marjanne: Vader komt weer in de verdrukking.

Renaat: Vanavond eis ik je voor mij op.

Ze glimlacht uitdagend.

Het is een zachte avond, maar nog april. Met een lichte jas aan luisteren ze op het terras naar het zingen van de merel. De kleintjes slapen al. Als het avondconcert verstilt, gaan de andere kinderen ook één voor één naar bed. Adinda blijft wat langer op. Ook na een nachtzoen komt ze telkens buiten om te luistervinken, grote-mensen-praatjes intrigeren haar rode oortjes. Renaat krijgt het fris en wil naar binnen gaan, maar Marjanne haalt een deken en wikkelt het om hem heen.

Marjanne: Heerlijk hoe de stilte valt, maar spijtig dat je dan de autoweg hoort razen.

Renaat: Ik hoor dat al lang niet meer, maar nu je de aandacht erop vestigt wel.

Marjanne: Ik probeer er de zee in te horen.

Renaat: Maar dat lukt je blijkbaar niet zo goed.

Marjanne: Nee. Ik ben een echte geluidsneuroticus, ik zou zo graag ergens wonen waar het echt stil is.

Renaat: Als de kinderen groot zijn, wil ik wel verhuizen naar een meer afgelegen plek.

Marjanne: Echt? Ik dacht dat je hier heel je leven wilde wonen.

Renaat: Voor je vrouwtje moet je wat overhebben.

Adinda: Ik wil ook verhuizen, maar je mag dit huis niet verkopen, ik wil dat mijn kinderen nog naar mijn geboortehuis kunnen komen.

Renaat: Maar sta je hier nu weer! Het is bedtijd, jongedame!

Adinda: Het is morgen toch geen school.

Marjanne: Wij willen ook eens samen zijn, zonder kinderen.

Adinda: Ik wil ook eens samen met jullie zijn zonder de anderen.

Marjanne: Dat doen we regelmatig, maar nu willen wij onder ons zijn.

Ze moeten haar naar binnen duwen.

Renaat: Zo, die is weg.

Marjanne: Maar voor hoe lang?

Renaat: Ze heeft het begrepen, we waren duidelijk.

Marjanne: Ben je nog met je droom bezig geweest?

Renaat: Ik kan er geen touw aan vastknopen.

Marjanne: Vertel hem nog eens. Je moet hem echt vertellen vanuit de vraag die je gesteld hebt.

Wat onwillig vertelt hij zijn droom.

Renaat: Toch straf hé, nu ik hem zo aan jou vertel, wordt hij me plots duidelijk. De kunstenaar, omringd door zijn vrienden op de vernissage, laat me zien dat ik de kunst van het sociale in mijn leven moet ontwikkelen. Ik zit altijd maar achter mijn computer te werken en heb haast geen vrienden meer. De studente zegt me dat ik daarin nog veel te leren heb. Ze komt uit Indonesië, een oosters land. Gisteren zag ik een affiche van de film over de Kama Sutra, daar doet ze me aan denken.

Marjanne: Je moet dus de liefdeskunst ontwikkelen om je mannelijke minderwaardigheidsgevoelens te overwinnen in het sociale.

Renaat: Dat trekt me wel aan. Ik heb al lang zin om dat tantra-weekeinde dat ik eens heb meegedaan een vervolg te geven.

Marjanne: Ja, ik herinner me nog altijd je thuiskomst. Je liep over van liefde.

Renaat: Voor jou.

Marjanne: Ja, voor mij.

Renaat: Ik loop nog steeds over van liefde voor jou.

Ze kijken elkaar in de ogen.

Marjanne: Waarvoor staat Kennedy?

Renaat: Populariteit, aanzien, macht, sociaal.

Marjanne: Je wil je wel meten met de groten der aarde zeg.

Ze lachen.

Renaat: Het was een prachtige levensboom op die foto. Die zullen we voor onszelf door de liefdeskunst tot volle bloei brengen.

Marjanne: Zo, ik word geacht mee te doen

Renaat: Natuurlijk.

Marjanne: Voor mij geen weekeindes met allemaal blote mensen die aan mijn lijf zitten.

Renaat: Nu stel je het helemaal verkeerd voor.

Marjanne: Ik weet het. Maar ik vind het eng, ik ben geen groepsmens.

Renaat: Ik wil het graag samen met jou doen.

Marjanne: Nee. Bovendien vragen die kwasten wel tienduizend frank voor een weekeinde. Voor ons twee betekent dat twintigduizend frank. Als er twintig deelnemers zijn, rijven ze tweehonderdduizend frank binnen.

Renaat: Ze hebben ook hun kosten.

Marjanne: Maar dan nog. Neen. Ik kom uit een arbeidersgezin en wil alleen dingen doen die bereikbaar zijn voor gewone mensen.

Renaat: Alles heeft zijn prijs.

Marjanne: Ja maar, het is ook niet juist. Ik ken verschillende mensen die heel geëxalteerd doen over tantra en trainingen hebben gevolgd, maar er in hun dagelijks leven niets van bakken. Je moet je seksualiteit in je dagelijks leven verder ontwikkelen.

Renaat: Juist. Maar zo'n weekeinde kan wel helpen. Je bent er gewoon bang voor.

Marjanne: Natuurlijk ben ik er bang voor. Maar ik blijf er bij dat ik niets doe tegen zo'n exorbitante prijzen. Maar de droom zegt wel dat je de liefdeskunst verder moet ontwikkelen.

Renaat: Eigenlijk zijn we er al van in het begin van onze relatie mee bezig.

Marjanne: Ja. Maithuna van dr.M.L.Peerbolte gaat over hetzelfde.

Renaat: Ja zeker, ook de droomanalyse brengt je uiteindelijk bij je eigen seksualiteit.

Marjanne: De ultieme inwijdingsweg is de sexuele. De paus moest het horen.

Renaat: Het is al lang geleden dat we in de maithuna-houding gevrijd hebben.

Marjanne: Ja, misschien kunnen we daar mee beginnen. Weet je nog, in het begin dat we vrijden, dat we zo uren bij elkaar zijn geweest. We wisten niet waar de tijd naar toe was.

Renaat: Straf.

Marjanne: Straf.

Renaat: Maar als je mij nog lang hier buiten laat zitten, vriest mijn jongeheer af.

Marjanne: Kom, ik zal hem binnen warmen.

De volgende dag moet Marjanne boodschappen doen in de stad. Tinea wil mee. Ze genieten van hun fietstochtje. Ze moeten een ritssluiting kopen voor Adinda's jas. En kleurstof, want de kinderen willen zelf met meel boetseerlei maken. Tinea ziet mooie kraaltjes in de hobbywinkel, ze krijgt ze cadeau. En om de verwennerij compleet te maken gaan ze samen een Brusselse wafel met slagroom eten. Tinea smult hem met glinsterende oogjes op, er hangt een drupje slagroom aan haar neus. Marjanne aarzelt. Ze wil Renaat verrassen met een boek over liefdeskunst. Kan je dat samen met je twaalfjarige dochter gaan kiezen? De boekhandel ligt op de weg, het is te gek ervoor terug te rijden. Ze stappen de winkel binnen. Er bestaat meer lectuur over dan ze dacht. Ze twijfelt tussen twee boeken van gelijke prijs. Eén is door een man en een vrouw geschreven, dat trekt haar wel, het andere door een vrouw alleen. Uiteindelijk kiest ze voor het laatste omdat het zo'n prachtige kaft heeft. Een man en een vrouw, innig verstrengeld en gehuld in warme, koninklijke kleuren. Tinea kijkt nieuwsgierig mee, doch als ze de afbeelding van een penis in erectie ziet, wendt ze zich snel af. Marjanne laat het boek als geschenk verpakken.

Een stadsbezoek is niet af zonder een bezoek aan Ambrosia, een oude vriendin die hen nooit zonder snoepje laat vertrekken. Terug op weg naar huis wil Tinea meer weten over het boek.

Tinea: Vader is toch niet jarig.

Marjanne: Nee.

Tinea: Waarom krijgt hij dan een cadeau?

Marjanne: Ik wil hem verrassen.

Tinea: Met een seksboek?

Ze lacht om het vertrokken gezicht van haar dochter.

Marjanne: Het boek gaat over liefde.

Tinea: Er staat een stijve piemel in, echt vettig.

Marjanne: Zonder stijve kan je niet vrijen.

Tinea: Ik ga van mijn leven nooit vrijen.

Marjanne: Je bent ook nog nooit verliefd geweest.

Tinea: Poeh.

Marjanne: Als man en vrouw van elkaar houden, willen ze dat ook met hun lichaam uitdrukken en beleven. Daar gaat het boek over.

Tinea: Ik vind dat vies. Op school zeggen ze dat babytjes langs hun moeders kut geboren worden.

Marjanne: Dat wist je toch al.

Tinea: Nee, ik dacht altijd dat je je buik langs je navel kon openmaken.

Marjanne: Oei, oei. Wat heb ik je slecht voorgelicht.

Tinea: Ik ben langs je navel geboren. Langs je kut, dat vind ik veel te vies.

Marjanne: Ik heb je wel anders voelen geboren worden.

Tinea: Ik vind het vies en wil er niet meer over praten.

Marjanne: Goed. Maar als je er ooit meer van wil weten, kan je het altijd vragen.

Ze rijden een tijdje zwiingend naast elkaar.

Tinea: Mag ik ook in het boek lezen?

Marjanne: Zeker. Maar misschien beter samen met ons.

Tinea: Nee hoor. Ik zal dat wel samen met mijn vrijer doen.

Marjanne: Ik dacht dat je niet ging vrijen?

Tinea: Wat weet jij daarvan.

Marjanne: Kom, we fietsen om het eerst de berg op.

Marjanne schiet Tinea voorbij. De tijd dat ze makkelijk won is voorbij, ze heeft onverhoeds een kleine voorsprong genomen. Tinea maakt hem ongedaan, ze bereiken samen lachend en hijgend, met rode kaken de top. In een vrolijke bui komen ze thuis.

Marjanne: Niets aan vader verklappen over het boek.

Renaat werkt nog laat door. Marjanne heeft de muurkandelaars aangestoken en wijn en glazen klaargezet. Als het al elf uur is, haalt Marjanne hem uit zijn bureau.

Marjanne: Kom, ik wil ook nog wat aan mijn man hebben.

Renaat: Ssst, nog eventjes.

Marjanne knipt zijn licht uit.

Renaat: Hoe kan ik nu nog werken? Doe het licht aan.

Marjanne: Zet je computer uit.

Renaat: Dat gaat niet in het donker, nu duurt het nog veel langer.

Marjanne: Dat spul geeft licht genoeg.

Renaat: Ik moet echt nog werken.

Marjanne: Dan sta je morgen wat vroeger op.

Het dreigt een ruzie te worden. Dus ze haalt haar verleidingskunsten boven en krijgt hem morrend met zich mee.

Renaat: Vanwaar dit feestje?

Marjanne: Ter ere van jouw mannelijkheid.

Ze geeft hem het geschenk. Zorgvuldig maakt hij het papier los.

Renaat: Waw, tof zeg.

Marjanne: Daar mocht ik je toch wel voor storen, want morgen ben je de hele dag weg.

Renaat: Heel tof.

Ze kijken samen in het boek en spreken een vaste avond af om tijd te maken voor oefeningen in de liefdeskunst, anders schiet het er in de dagelijkse drukte toch steeds over.

's Nachts droomt ze voor het eerst sinds jaren over dr.M.L.Peerbolte, jaren geleden zette hij hen op het pad van de liefdeskunst.

Ik ben in een groot huis. Er zijn vele kamers, meer kamers dan nodig. Ze staan vol oude meubels en boeken. Ik ken dat huis en wil er graag wonen. Maar het is een huis in de stad en ik wil zo graag buiten wonen. Er is wel een ommuurde tuintje. Opzij, achteraan in de tuin, ontdek ik nog een stuk van het huis. Ik kan maar niet beslissen in welke kamers ik ga wonen. Allemaal is te veel, maar ze hebben alle wel iets dat me aantrekt. In twee ruime, hoge kamers met grote bibliotheekkasten zie ik dr. M.L.Peerbolte. Maar hij is niet van vlees en bloed. Hij is doorzichtig, ik schrik wakker.

HOOFDSTUK VII. DE KASTEELDROOM

Het valt hen zwaar hun vrije vakantieeventje op te geven en zich weer te plooiën naar regels en structuren van school en leerkrachten. Fenja en Muriël zijn er wel op uit hun vriendjes terug te zien. Wido huilt aan tafel. Hij stond deze nacht wenend aan hun bed. Hij had weer gedroomd dat hun huis in brand stond. Marjanne wil er niet teveel aandacht aan schenken. Ze kent dat beklemmende gevoel te goed en teveel begrip zou hem bevestigen in zijn afkeer van school. Ze heeft Renaat gevraagd de kinderen naar school te brengen. Bij het afscheid droogt Wido zijn tranen, hij ruikt haar onrust.

Wido: Ik wil mijn best doen, moeder. Als ze mij weer komen uitdagen, zal ik niet terugkloppen.

Marjanne krijgt een krop in haar keel. Ze geeft hem een dikke knuffel om haar ontroering te verbergen. Maar Fenja merkt het toch op.

Fenja: Moeder, er blinkt een traan in je ogen.

Marjanne: Ach ja, ik heb spijt dat de vakantie voorbij is.

Fenja: Zal ik bij jou thuis blijven?

Marjanne: Neen, zotte mus. Ga maar fijn spelen met je vriendjes. Ik moet trouwens werken.

Fenja: Kom jij mij halen?

Marjanne: Ja, ik kom je halen. Nu moet je snel vertrekken, vader staat te wachten.

Marjanne vertoeft nog even in gedachten bij Wido. Hij heeft zo'n hevig temperament, het kost hem zoveel moeite zich in bedwang te houden. Een paar kereltjes uit zijn klas proberen hem telkens uit te dagen. Door zijn hevige reactie is hij natuurlijk telkens de zondebok, want hij is steevast degene die te ver gaat. Zo heeft hij eens iemands bril stuk gestampt en iemands jas in stukken geknipt. Bij de gedachte alleen al, stijgt het schaamrood haar naar de wangen. Ze schudt de herinnering van zich af, ruimt snel de ochtendrommel op voordat de eerste dromers komen.

Enkele dagen later, als ze 's middags op school komt, merkt ze aan de triomferende blikken van Wido's pesters dat het weer crisis is. Ze vreest dat hij weer iets ongelooflijk stouts heeft gedaan. Als ze naar Fenja's klasje wil gaan, komt zijn meester haar tegemoet.

Meester: Het gaat weer moeilijk met Wido.

Marjanne: Wat is er gebeurd?

Meester: Tijdens de muzikles was hij de hele tijd met zijn vingers op de bank aan het trommelen, het was vreselijk storend. Ik had hem er al een aantal keren een opmerking over gegeven. Omdat hij er maar niet mee ophield, zei ik dat ik hem op die manier niet meer in de klas wou hebben. Toen is hij de klas uitgegaan. Er valt niet meer mee te praten, hij blijft op de gang staan.

Marjanne: Wat wil je dat ik doe?

Meester: Ik weet het niet meer. Ik ben aan het einde van mijn kunnen.

Fenja komt naar haar toegelopen. Marjanne pakt haar eventjes in haar armen. Die kleuter geeft haar de kracht om haar tranen te bedwingen.

Marjanne: Ga je nog heel even naar je juf? Moeder moet naar Wido.

Fenja: Is hij weer heel, heel stout geweest?

Marjanne: Nee, maar hij voelt zich wel heel ongelukkig. Ik kom zo terug naar jou.

Ze stapt samen met de meester naar Wido. Deze wil haar niet aankijken. Kinderen komen om hen heen staan. Meester stuurt hen weg. Wido stamp met zijn voet tegen de muur.

Marjanne: Niet tegen de muur stampen, jongen.

Hij stampt nog harder.

Marjanne: Ik zie dat je je heel slecht voelt, toch mag je niet tegen de muur stampen.

Wido: Ik stamp heel die school hier in elkaar.

Ze legt haar hand op zijn schouder. Zijn radeloosheid barst open, hij snikt met lange uithalen.

Wido: Ik kom hier nooit of nooit meer naar school!

Marjanne: 't Is goed. Je mag nu mee naar huis. En als je dat echt wil, dan moet je hier nooit meer komen.

Hij kijkt haar ongelovig aan.

Marjanne: Maar dan moeten we wel een andere school voor jou zoeken.

Wido: Ik wil naar geen enkele school.

Marjanne: Dat kan niet. Kom nu, Fenja is al lang aan het wachten.

Hij is blij dat hij al tenminste deze namiddag niet op school moet blijven. De meester lijkt opgelucht. Marjanne weet niet wat ze nog meer moet zeggen. Hij blijktbaar ook niet.

Thuis krijgt ze te horen wat er gebeurd is. Wido vroeg Bruno om te komen spelen. Andere jongens hadden het gehoord en waarschuwden Bruno dat, als hij bij Wido ging spelen, hij dan niet op hun verjaardagsfeest mocht komen. Ze hadden Bruno snoep gegeven om bij hem weg te gaan.

Wido: En moeder, ik had zo'n zin om hen een pak rammel te geven maar ik heb me ingehouden. En dan zegt meester nog dat ik de klas stoor en hij mij niet in de klas wil hebben. En ik had zin om meester uit te schelden, maar ik heb het niet gedaan en ben in plaats daarvan de klas uitgegaan, want anders kon ik mij niet meer inhouden.

Fenja slaat haar armpjes om haar broer.

Fenja: Ik wil graag met jou spelen.

Wido tilt zijn zusje op.

Wido: Kom, wij gaan lekker buiten spelen.

De volgende dag blijft Wido thuis. Marjanne en Renaat zitten met de handen in hun haar. Waar moet hij naar toe? Hij zit in de vierde klas en kan amper schrijven. Naar een bijzonder onderwijs? Maar hij is een intelligent kind. Bovendien wil hij niet naar school. Ze zijn bang dat hij al vanaf de eerste dag

keet gaat schoppen.

Op een morgen staat Birgit haar aan de schoolpoort op te wachten, drie van hun kinderen zaten in dezelfde klas. Toch hebben ze tijdens al die schooljaren nauwelijks een woord met elkaar gewisseld. Birgits kinderen zijn vorig jaar van school veranderd.

Birgit: Hoe gaat het met Wido? Ik hoor dat hij weg is bij de Sterrenwachters.

Dat nieuws doet blijkbaar als een lopend vuurtje de ronde.
Marjannes gemoed schiet vol, ze begint te huilen.

Marjanne: We weten niet waar we met hem naar toe moeten, zo midden in een schooljaar.
Bovendien kan hij nog niet schrijven.

Birgit neemt haar bij de arm.

Birgit: Kom, we gaan in mijn auto zitten.

Marjanne zet haar fiets tegen de muur en laat zich meetroneken. Ze kruipen samen achterin. Marjanne snuit haar neus en glimlacht ongemakkelijk, weet niet wat ze met de situatie aan moet.

Birgit: Hoe gaat het met Adinda?

Marjanne: Ze stelt het goed. Ze mist de kunstzinnige vakken hier op school, maar op sociaal vlak vindt ze haar nieuwe school leuker.

Birgit: En haar cijfers?

Marjanne: Ze had veel leerachterstand, maar ze slaat zich er flink doorheen. Hoe gaat het met jouw kinderen?

Birgit: Ze krijgen bijles en moeten heel hard werken, maar ze willen dat ook. Wido zal zich er ook wel doorslaan.

Marjanne: Hij kan nog niet schrijven. En hij is geen gewoon kind.

Birgit: Deze school heeft de neiging de problemen van kinderen uit te vergroten in plaats van ze te helpen. Met Wido is dat niet anders.

Marjanne: Adinda is in deze school zwaar mismeesterd, maar op Wido's meester kan ik niets aanmerken.

Birgit: Oh nee? Hij laat toe dat een hele klas hem buitensluit.

Marjanne: Ik kan die kinderen wel verstaan. Wido kan zo afschuwelijk druk zijn.

Birgit: En dan nog. Iedereen heeft recht om er bij te horen. Bovendien zijn er al meer kinderen vertrokken omdat ze gepest worden. Ze maken telkens een ander slachtoffer.

Marjanne: Ik weet het niet, we konden goed met zijn meester samenwerken.

Birgit: Jij legt wat misgaat nog altijd bij de leerkracht, zoals zij wat misgaat bij de ouders of de kinderen leggen. Maar het is heel dat alternatieve schoolsysteem met zijn uitgesproken en niet uitgesproken dogma's dat tot zulke excessen leidt.

Marjanne: Misschien heb je gelijk.

Birgit: Zal ik aan Arno's juf vragen of hij erbij mag? Het is een gewone school, op fietsafstand. Ze hebben ervaring met kinderen met leerachterstand, er zitten minstens vijftien kinderen uit deze school.

Marjanne: Misschien.

Birgit: Wido is misschien wat ongewoon. Maar vergeet niet dat je ondanks dat steeds achter je kind moet staan. Vraag ik de juf of je morgen mag langskomen?

Marjanne: Wat gaan we zeggen? Wido is onhandelbaar. Slaat zijn leerkrachten bij, heeft eens in een juf haar borst gebeten en kan niet schrijven. Mag hij bij jullie komen?

Ondanks alles moeten ze lachen.

Birgit: We zeggen gewoon dat hij een hevig karakter heeft, maar zo gepest werd dat hij er totaal onderdoor ging en niet meer naar school te krijgen is.

Marjanne: Ja.

Birgit: Bruno's juf heeft een heel goed hart. Ze zal niet te veel vragen stellen. Ze neemt de kinderen zoals ze zijn.

Marjanne: Bedankt.

Birgit: Ik bel je vanavond op.

Die nacht krijgt Marjanne volgende droom:

Er is een groot, mooi kasteel met veel romantische torentjes. In een ziekenzaal liggen een tiental koningskinderen. Ze hebben zwarte kleren aan en zien eruit als monsters. Er lopen verschillende artsen rond in zwarte toga, met baret en een monocle. Ze zijn druk doende, maar ze zijn niet in staat de kinderen te genezen. Als ik hen beter bekijk zie ik dat die deftige heren eigenlijk iets clownesk hebben. Ze hebben rode hoofden met bolle wangen en een spitse neus. Dan is er plots een heel grote pad. Hij leeft in een put onder een steen in de kelder en vergiftigt al het water.

Marjanne draagt de droom met zich mee. Hij wordt haar hoe langer hoe duidelijker. Door een alternatieve school te kiezen wilde ze haar kinderen beschermen tegen pijn. Ze sloot hen op in een mooi paleis, maar juist daardoor werden ze ziek. De leerkrachten zijn de artsen, steeds druk doende maar onmachtig. Want het levenswater wordt vergiftigd. De pad die leeft onder de fundamenteën in de kelder moet getransformeerd worden. De leerstellingen van de school zijn verouderd, ze steunen op dogma's en zijn niet aangepast aan kinderen van deze tijd. Ze leed aan het 'te goede moeder'-syndroom. Door haar kinderen naar de Sterrenwachters te doen, wilde ze hen beschermen tegen de hardheid van de buitenwereld. Ze bewerkstelligde net het tegenovergestelde.

Marjanne voelt zich na deze piekerdagen opeens licht en blij. Ze beseft dat ze als moeder niet verantwoordelijk is voor het geluk van haar kind in de buitenwereld. Een zware last valt van haar af. Door hen naar 'de kasteelschool' te brengen, taste ze hen aan in hun vrijheidsdrang, die juist zo mooi en kenmerkend is voor haar kinderen. Haar verantwoordelijkheid ligt thuis. Ze kan hen leren sporen zoeken, hen weerbaar maken, een knapzak vullen, een rustplaats bieden,... maar hun weg in de buitenwereld moeten ze zelf gaan.

Ze sluit haar ogen en daalt af naar de pad. Hoe kan ze hem transformeren? Deze kwaakt haar toe dat dat haar taak niet is, dat ze haar kinderen de wereld moet laten verkennen.

Birgit wacht haar op aan de nieuwe school, 'Het Fonteintje'. De juf is heel gewoon en vriendelijk. Ze stelt geen lastige vragen, maar is vol medeleven als Marjanne over Wido vertelt.

Tot haar verwondering maakt Wido de volgende dag geen problemen. Hij heeft zijn nieuwe kleren aangedaan, wolvenswater inclusief. Maar bovenal heeft hij zich gewassen, zijn haar geborsteld en spontaan zijn tanden gepeetst. Dat is nog nooit gebeurd! Marjanne zet die dag de telefoon af. Ze is

bang dat de geschiedenis zich zal herhalen en denkt terug aan de kasteeldroom. Ze moet hem loslaten, hij moet zijn eigen boontjes maar doppen op school. Vol energie begint ze de ramen te lappen, haar huis moet in het zonlicht schitteren als kristal.

Wido komt zingend thuis, blij dat hij met andere kinderen heeft kunnen spelen. Hun wereld herademt.

's Avonds, vlak voor ze zelf gaat slapen, wil ze hem nog eens extra onderstoppen. Hij zit nog op de vensterbank voor het open raam.

Marjanne: Wido jongen, het is al middernacht. Je hoort te slapen.

Hij kijkt naar de sterrenhemel.

Wido: Ook daar zal ik niet leren of er ooit niets kan zijn.

Marjanne: Er zijn nog wel andere vragen in de wereld, waar je wel over kan leren op school

Wido: De wereld is zo verlicht, dat we de helft van de sterren niet meer kunnen zien.

Marjanne: Ik ga nu niet met je filosoferen jongeheer. Morgen klaag je weer dat je te moe bent. Ga nu slapen, zodat je een frisse start kan maken op je nieuwe school

Wido: O.K., O.K.

Marjanne: Slaap wel.

Wido: Slaap wel.

HOOFDSTUK VIII. DE BEVERSTRAATDROOM.

De volgende ochtend krioelt het in huis van de mieren. Marjanne veegt ze naar buiten, maar er komen er altijd meer en meer. Ze lijken uit de muur te komen.

Muriël komt thuis van school met een briefje dat er luizen in de klas zijn. Wido plaagt haar door zich gelukkig te prijzen dat hij tenminste niet meer op die luizenschool zit. En alsof dat nog niet genoeg is, klaagt Fenja over jeuk aan haar poep. Marjanne kijkt en ziet witte draadwormen uit het kind haar anus kronkelen. Ze heeft zin om te wenen, maar de overvloed van de situatie maakt dat ze de slappe lach krijgt.

Fenja: Je mag niet met mijn wormen lachen.

Wido: Pas maar op, ze gaan je buik helemaal opeten. Dan ben je Fenja zonder buik.

Marjanne: Wido, zoiets zeg je niet tegen een kind.

Ze hikt nog na van de lach.

Wido: De wormen gaan je opeten, de wormen gaan je opeten!

Marjanne: Wido, stop daarmee!

Fenja staat er beteuterd bij.

Marjanne: Kom hier, mijn lieve meisje. We zullen samen naar de apotheker gaan en een wormendrankje kopen. Wido heeft het ook eens gehad, na een paar dagen waren alle wormen dood.

Wido: Heb ik dat ook gehad?

Marjanne: Ja, daar sta je van te kijken hé.

Wido trekt een bedenkelijk gezicht.

Wido: Dat lieg je.

Marjanne: Je moeder liegt niet, jongeheer.

Fenja huult weer.

Fenja: Mijn wormen mogen niet dood.

Marjanne: Je kan ze je buik toch niet laten opeten.

Wido: Nu zeg je het zelf.

Fenja: Gaan ze mijn buik opeten?

Marjanne: Dat weet ik niet. Maar als je ze laat leven, kan je heel ziek worden.

Fenja: Heel ziek?

Marjanne: Heel, heel ziek.

Ze overweegt om ineens luizenshampoo te kopen en mierengif. Er is al zoveel gif in de wereld. Als ze de keukenafval bij de kippen wil gooien, ziet ze Muriël met gevouwen handjes onder de lindeboom staan. Ze prevelt zonder ophouden.

Muriël: Lieve luisjes, ga toch weg

als moeder komt
dan heb je pech.

Ze wil haar niet storen, Muriël voelt zich snel betrappt, en gaat zachtjes weg.
"Wat een kinderen, ze laten zich nog liever opvreten door het ongedierte."
Het lijkt alsof de twee jongsten samenspannen tegen haar. Want Fenja is druk doende de mieren naar buiten te brengen. Ze hoort haar met een verontwaardigd stemmetje zeggen.

Fenja: Stoute moeder, die wil mijn vriendjes dood doen.

Ze knielt bij Fenja

Marjanne: Wat hoor ik daar?

Marjanne: Ja, jij bent stout, want alle dieren zijn mijn vrienden.

En met drie mieren in haar hand stapt ze weer naar buiten.

Adinda: De waarheid komt uit de kindermond. Trek het je niet aan moeder.

Marjanne: Al goed dat ik nog een grote dochter heb.

Adinda: Ja, volgende week is het mijn vrouwenfeest. Ik heb er nu wel zin in, al vond ik het eerst een raar idee.

Marjanne: Ik hoop dat we tegen dan al het ongedierte verwijderd hebben.

Adinda: Ja, want ik wil geen luizen in mijn haar. Ik wil luizenshampoo.

Marjanne: Heb je luizen?

Adinda: Weet ik niet, voor de zekerheid.

Marjanne: Je haren glanzen mooi.

Adinda: Ja hé.

En voor het eerst merkt Marjanne een uitdagende, verleidelijke blik in de ogen van haar dochter, een frêle, vrouwelijk ontluiken. Wat wordt ze mooi en groot.

Als Marjanne in bed ligt, voelt ze het overal kriebelen. Renaat slaapt al, maar ze zet hem uit bed om mee de lakens te verversen. Vervolgens neemt ze terug een douche en wast haar haar.

Marjanne: Zo, nu kan ik slapen. Wat een vreselijke dag.

Renaat: Ik heb gelukkig geen last van luizen en wormen.

Marjanne: Het ongedierte vreet aan jouw kinderen en jij hebt daar geen last van?

Renaat: Het vreet niet aan mij.

Marjanne: Egoïst. De mieren kruipen in jouw huis.

Renaat: Kijk eens naar boven.

Aan het dakraam boven hun bed bengelt een spin aan een zilveren draadje.

Marjanne: O, help! En ik dacht dat ik rustig kon gaan slapen.

Hij zoent haar.

Renaat: Slaap wel, mijn lief. Ik heb er daarnet ook één uit ons bed geplukt.

Ze neemt de spin in haar hand en gooit haar langs het dakraam naar buiten.

Renaat: Wat het verlaten van een mooi kasteel allemaal met zich meebrengt.

Marjanne: Sufferd.

Renaat: Zal ik mijn beestjes nog vlug in jou planten?

Marjanne: Oh nee. Laat me daar nu niet aan denken. Ik heb in een artikel over de zaad-verheffende man gelezen, hij ejaculeert wel twee jaar niet. Daar voel ik op dit moment meer voor.

Renaat: Dat wil ik wel eens lezen, je hebt het vast verkeerd begrepen.

Marjanne: Je zal wel zien, liefdeskunstenaar. Maar nu wil ik slapen. Ik heb morgen veel werk.

De volgende ochtend moet ze zich haasten. Want nauwelijks zijn de kinderen naar school of er komt al een dromer. Hij vertelt volgende droom.

Ik lig in mijn bed te slapen. Ik word wakker en kijk naar het raam waarvan vader de blinden heeft opengeklapt. Tegen de buitenkant van het raam hangen duizenden wespen: het hele oppervlak is ermee bedekt. Zij willen allemaal mijn kamer binnen. Ik heb angst dat ze zich door het raam zullen dringen en mij steken.

Tijdens hun gesprek wordt de droom helder. Het liggen slapen symboliseert de weerstand tegen de bevruchtende zaadcel, één van de wespen. Het vensterglas staat voor de celmembraan van de eicel. Toch heeft ze een onbevredigd gevoel van de sessie. Het lukte haar niet hem bij zijn angst te brengen. Waarschijnlijk wemelt het de laatste dagen te zeer van beestjes om die van haar dromer er ook nog eens bij te nemen. Volgende keer beter.

Ze loopt even naar de brievenbus aan het tuinpoortje om wat frisse lucht te scheppen voor de volgende dromer komt. Er is slechts één brief. Ze opent hem: "Kristalklank! Klankschaal therapieopleiding". Ze neemt niet de moeite het door te lezen en dropt het foldertje bij het oud papier achter de kelderdeur en neemt een glas water in de keuken. Plots schiet de droom van die nacht haar te binnen.

Ik ga naar een vormingsdag over klankschalen. Fenja zit bij mij op de fiets. De vorming gaat door op de Naamssesteenweg, maar ik ben het huisnummer vergeten. Ik rijd echter met een omweg naar de Naamssesteenweg, langs de Groenstraat en hoop zo het huis vanzelf te vinden. Dan kom ik mensen tegen, o.a. een bekende van mijn vroegere werk die ik eens bij Gina gezien heb en vlakbij de Sterrenwacht woont. Hij zegt dat het huis waar ik moet zijn is afgebrand of leeg geroofd. De vormingsdag zal daarom plaatshebben in de Beverstraat, een zijstraat van de Groenstraat.

Ze keert op haar schreden terug om het foldertje uit het oud papier te halen. Er staan verschillende uitpuilende dozen, ze weet niet meer in welke ze het heeft gepropt. Eén doos boldert de trappen af, ze ziet nog net het blauwe foldertje voor het onder een krant verdwijnt. De volgende droomster belt aan. Ze grist het verfrommelde papiertje met zich mee, en opent, na eerst eens diep ademhalen, de deur. Normaal stelt ze zich een kwartier op voorhand in op de dromer die komt. Vandaag is het duidelijk haar dagje niet. Maar ze is er in geoeftend haar energie bij elkaar te pakken en het wordt een goede sessie. Het is een droomster die heel veel inzicht heeft in haar dromen, maar het blijft louter een mentaal spel. In wezen veranderde zij niet, hoewel ze zelf zegt vooruit te gaan. Ze kwam aanvankelijk bij Marjanne omdat haar leven zo saai was. Marjanne probeert haar telkens uit te leggen

dat als je je gevoelens afsluit, je leven saai wordt. Deze keer lukt het haar om haar via droombeelden bij haar gevoel te brengen aan de hand van volgende droom:

Ik zit met mijn vader aan tafel, hij is blind. Hij wil de soep uitschenken, ik moet zijn hand leiden want hij kan niet zien. Ik beef uit schrik het fout te doen en ben bang dat hij boos gaat worden. Dan zegt hij dat ik heel mooi gezongen heb. Ik vraag hem waarom hij dan niet naar ons koor is komen luisteren. Hij zegt omdat hij blind is. Maar blinden kunnen juist heel goed horen.

Ze vraagt de droomster of ze een mooi lied kent, één dat haar vader graag hoort. Ja. 'Den avond is gekomen.' Ze vraagt haar te gaan staan, zich voor te stellen dat haar vader voor haar zit en voor hem te zingen. Aanvankelijk weigert ze. Marjanne trekt zich in een hoek van de kamer terug en wacht. De droomster zoekt aarzelend de juiste toon en zingt dan heel aangrijpend het lied voor haar blinde vader. Dan gaat ze door de knieën.

Droomster: Vader, ik wil dat je mij ziet staan.

Marjanne: Zeg dat nog eens, hij zit voor je.

Droomster: Vader, ik wil dat je mij ziet staan.

Ze snikt en snottert. Doorheen de pijn zich niet bemind te weten, komt een gevoelsstroom op gang. Marjanne heeft het al meermaals zien gebeuren. Naast alle leed keert er terug kleur in het leven en verdwijnt de alles overheersende grauwheid. De volgende keer vertelt de droomster dat ze naar haar vader is gegaan, ze had hem al een jaar niet meer gezien. Ze hebben samen gezongen.

Zo is het al snel middag voor Marjanne aandacht kan schenken aan haar droom. Al fietsend naar school, warrelen flarden door haar hoofd.

Naamsesteenweg, heeft met naamgeving te maken. Naamgeving van wat? De Beverstraat? Bevers. Staan ver van mij af. Water en aarde. Ja, dat zijn mijn elementen, eerder dan vuur en lucht. Maar ik houd niet van knaagdieren. Grote tanden vind ik vies. Dammen bouwen is wel leuk. De groenstraat. Groen. Natuur, de Sterrenwachers zoeken verbondenheid met de natuur, een belangrijk element in onze schoolkeuze. Die bekende van mijn vroeger werk? Hoe heette die ook weer? Erwin? Nee, Paul. Hij verbindt het oude met het nieuwe, Gina en de vuurvrouwen, ondertussen omgedoopt tot maanvrouwen, maar ook de school van de kinderen. Nog slechts drie van de kinderen. Klankschalen. Ik heb niets met klankschalen te maken. Ik speel liever accordeon. Staat het voor eenvoud? Eén enkele klank in plaats van veel akkoorden?

Voor ze het beseft, bereikt ze de school en neemt de jongsten met zich mee. Terug thuis grijpt ze het foldertje, nog voor de kinderen hun jas en schoenen uithebben. De stijl staat haar tegen. De vormingsdag vindt plaats in het droomhuis. Ze heeft nog nooit van het 'droomhuis' gehoord. Zonder zich verder te bezinnen beslist ze zich in te schrijven.

De dagen zijn overvol. 's Morgens om 7 uur op, tot 11 uur 's avonds actief en dan moe in slaap vallen. Het spontane vrijen schiet er op over, soms een stiekem vluggertje. Alle minuten zijn gevuld met kind of werk. Soms speelt Marjanne een halfuurtje accordeon. Momenten van gehele ontspanning, waarop ze alle dagelijkse zorgen kan loslaten. Sluipen die toch onverhoeds binnen, dan roept een valse noot haar stevast tot de orde. Marjanne en Renaat hebben zich de discipline eigen gemaakt om woensdagochtend voor elkaar vrij te houden want al te gemakkelijk slijbt hun tijd dicht met afspraken voor vergaderingen, dromers met dringende vragen, bergen was die moeten gevouwen

worden.

Deze woensdag is heerlijk. Het is de eerste echt warme ochtend, ze kunnen naakt in de tuin en spreiden een deken onder de boerenjasmijn. Ze doen samen bekken- en ademhalingsoefeningen uit hun boek om hun lichaam energetisch op te laden. Ze zitten tegenover elkaar, hun bloedt tintelt. Marjanne ziet een lotus-vagina die zich opent bij elke inademing, sluit bij elke uitademing. Ze vertelt het aan Renaat. Ze ademen ze samen op het ritme van de bloeiende lotus. Renaat volgt met zijn hand de contouren van haar lichaam.

Renaat: Zal jouw lotus zich voor mij openen?

Ze knikt verzaligd

Marjanne: Eerst heb ik zin om met mijn bloem het zonlicht te drinken.

Ze openen hun benen voor de zon.

Renaat: Heerlijk, die warmte op mijn kloten.

Marjanne: We hoeven al niet meer bij elkaar te komen.

Renaat: Toch wel.

Het orgasme overspoelt heel hun lichaam. Ze strekken zich uit in de zon en zinken weg in een liefdesslaap. Marjanne ontwaakt eerst. Ze schikt rozenblaadjes rond zijn tepels en likt zijn navelbuik.

Marjanne: Mijn lief, ontwaak.

Ze blaast over zijn gezicht, hals, schouders, buik...

Renaat: Mmm.

Marjanne: 't Is tijd, jij ging de kinderen halen. Ik heb beloofd om frieten te bakken.

Renaat: Wat ben je wreed.

Marjanne: Jouw schatjes wachten. Ze zullen je blij tegemoet hollen aan de schoolpoort.

Renaat: Au, uit deze droom ontwaken doet pijn.

Marjanne: Troost je, deze droom komt telkens weer.

Ze trekt hem recht.

Die middag belt Birgit haar op. Of ze zin heeft om te gaan wandelen. Ze spreken af om 21 uur. Dan liggen de kinderen al in bed.

HOOFDSTUK IX. DE CULTUURVOLGER-DROOM.

Birgit is een mooie, grote, forse vrouw. Ze trekken samen het bos in. Marjanne voelt zich aanvankelijk wat onwennig, ze is niet zo'n praatvaar als haar nieuwe vriendin. Maar kinderen bieden aan moeders voldoende gesprekstof. Wido en Arno zitten nu weer in dezelfde klas. En Marjanne hoort nu hoe ook Arno onderging bij de Sterrenwachers. Hij werd niet gewelddadig, maar trok zich terug in een fantasiewereld, waardoor alle leerstof hem ontging en hij als zwak begaafd werd beschouwd. Marjanne herkent dit en vertelt hoe dit ook bij Adinda het geval was, en ze het kind doororiënteerden naar het beroepsonderwijs. Toen Marjanne en Renaat met haar een beroepsrichting wilden kiezen, protesteerde ze heftig. Ze had geen enkele belangstelling en poneerde dat ze wilde studeren zoals haar ouders. Ze moet nu ontzettend hard werken, maar ze houdt het vol en behaalt goede resultaten.

Birgit: Ik wilde mijn kinderen alle examenstress en schoolpijn besparen die ik heb gehad, daarom koos ik voor een heel vrije school.

Marjanne: Ja, ik ook... Bij ons op school was alles zo doods: grauwe muren, hoge hekken, dode, droge leerstof. Ik werd ziek van al het stilzitten. Bij de Sterrenwachers leert men alles via kleur en beweging en hebben ze veel speeltijd.

Birgit: Ja. We wilden hen die pijn besparen, en o ironie van het lot, we hebben hen juist nog dieper verwond.

Na de kinderpraatjes komt er ruimte voor intimiteit. De vrouwen zijn nieuwsgierig naar elkaars persoonlijke leefsfeer. En zo komt het gesprek op hun partners en op seksualiteit. Birgit zegt een diepe liefdesband te hebben met Leopold, maar op seksueel vlak brandt hun relatie op een laag pitje. 's Avonds moe, 's morgens vroeg op en altijd kinderen rond hen. In een opwelling nodigt Marjanne haar uit om samen het boek over liefdeskunst te lezen. Birgit is dadelijk enthousiast. Ze zullen het hun respectieve partners voorstellen. Zo bereiken ze de bosrand. Birgit kijkt op haar horloge, het is al tien na middernacht.

Marjanne: Ik heb nog nooit zo met iemand getaterd, het is helemaal mijn gewoonte niet, tenzij met Renaat.

Birgit: Ik ken me zo wel. Maar dit is wel een blits-vriendschap. Tot voor kort kende ik je nauwelijks, eerlijk gezegd trok je me ook niet aan. Maar ik had gehoord hoe ontredderd je was met Wido, aangezien ik hetzelfde heb meegemaakt met mijn kinderen, besloot ik je op te wachten. Maar met tegenzin, ik dacht dat je heel fundamentalistisch met die school bezig was.

Marjanne: Meen je dat?

Birgit: Heel zeker.

Marjanne: Dat vind ik erg. Ik wist niet dat ik zo overkwam.

Birgit: Trek het je niet aan.

Marjanne: Gaan we nog eens wandelen?

Birgit: Graag.

Marjanne: Zullen we dan eens zwijgen? We hebben nu nauwelijks van het bos genoten.

Birgit: Oei. Dat zal moeilijk zijn voor mij. Maar goed, ik heb er wel zin in.

Die nacht droomt Marjanne volgende droom:

Ik ben met Guido bij twee grote vijvers. Ik zwem naakt in de grootste. Dan komen er mensen, ik sla een handdoek rond. Sommige mensen kennen mij, maar ik ken hen niet. Het is avond, het schemert al. Al het volk trekt weg. Ik zeg Guido dat ik nog wil zwemmen. Hij gaat naar huis. Er ligt veel kroos op de vijver, ik vermoed dat je er niet mag zwemmen. Dan komt er een man, een opziener, hij heeft een otter uit het water gehaald. Maar de otter ziet eruit als een bever, hij heeft een grote, platte staart. De opziener nodigt mij uit hem te strelen. De bever heeft dezelfde onbestemde blik als de wolf. Ik streek het natte dier. De opziener zegt dat bevers zo goed als uitgestorven waren, maar dat er nu terug meer zijn. Ze zijn cultuurvolgers aan het worden. Ik wil heel graag nog zwemmen, maar vrees dat het niet mag, omdat dit een natuurgebied is. De opziener zegt dat ik bij de bevers mag zwemmen, er zijn nu toch geen andere mensen meer. Deze keer doe ik wel mijn badpak aan.

Marjanne kribbelt snel de grote lijnen van haar droom op voor de dag begint. "Ik moet cultuurvolger worden", spookt het door haar hoofd.

"Dat is wat er is misgelopen met Wido en Adinda bij de Sterrenwachters. Die school huldigt oude waarden en staat haaks op onze cultuur. De kinderen moeten in deze moderne wereld leven."

De kinderen laten haar niet veel tijd om te piekeren. Als iedereen goed en wel op school zit, besluit ze ook in haar huishouden cultuurvolger te worden. Het materiële huishouden is niet haar sterkste kant: blinkende ramen, gladgestreken hemden, opgedekte bedden... het kost haar de grootste moeite. Maar het schenkt haar wel voldoening als alles proper en fris is. Alleen duurt die helderheid nauwelijks een halve dag om dan terug in chaos te veranderen. Relatieve chaos, ze heeft al veel bijgeleerd. Met Adinda's vrouwenfeest in het vooruitzicht, wil ze nu extra haar best doen, cultuurvolger worden, zoals andere moeders als de kinderen hun plechtige communicatie doen. Haar burens hebben vorig jaar heel hun huis opnieuw geschilderd en behangen ter ere van de communicatie van hun dochter. Zo ver wil ze toch niet gaan. Al stoffend en passend stelt ze heel haar moeder-zijn in vraag.

Ze denkt terug aan Guido, voor wie ze een diepe genegenheid koestert. Ze heeft hem al lang niet meer gezien. Ze hebben samen gestudeerd en gewerkt in 'de Doortocht', een therapeutische gemeenschap die werkte met droomanalyse volgens de inzichten van dr. M. L. Peerbolte. Hoe zou het met hem zijn? Ze heeft gehoord dat zijn zoontje zijn eerste communicatie doet. Het verwondert haar. Guido leek haar niemand die dat zou doen uit conformisme. Hij is een heel integere gast. En dat hij zich terug bekeerd zou hebben tot het katholicisme lijkt haar nog ongeloofwaardiger. Welke geïndividueerde mens stapt er nu mee in de machtsstructuren van de katholieke kerk?

Moet zij cultuurvolger worden? Een Volle-Maan-Zweethut geven, bij de eerste menstruatie van je dochter, kan je bezwaarlijk cultuurvolger noemen. Kroos: verstikt het water, maakt het donker.

Verstik ik mijn kinderen door mijn verlangen naar de vrije natuur? Belet ik hen zich vrij te integreren in het dagelijks leven? Dwing ik hen te marginaliseren?

Moet ik geen gewone moeder worden die netjes haar huishouden regelt en haar kinderen opvoedt tot degelijke burgers?

Haar kinderen zijn een stelletje vrijbuiters. Het zijn zo'n heerlijke kinderen. Ze spelen met stralende ogen van 's morgens vroeg tot 's avonds laat. Ze zou willen dat Fenja al thuis was. Ze wil haar mollige lijfje knuffelen en voelen dat alles goed is.

Ik moet cultuurvolger worden, maar mag nog samen met de bever in het water. Met badpak aan? Ze zwemt zo graag naakt. Eerst namen huizen, auto's, industrie de natuur in bezit. Nu zijn het de milieu-activisten die de natuur tot een museum maken. Vrije toegang, alleen op wegen en paden. De mens heeft zichzelf uit de natuur verdreven. Het is moeilijk een juist evenwicht te vinden.

Zo piekert ze. Piekeren lost nooit iets op. Ze besluit na schooltijd met de kinderen in de vijver te gaan zwemmen. Het water is nog wel koud, maar de zon schijnt. Uit ervaring weet ze dat naar buiten

gaan de beste remedie is tegen de verwarring die haar nu beklemmt. Buiten, in de open lucht, valt alles terug zijn in juiste proporties.

Het water ligt vlakbij een spoorweg en in de verte hoor je weliswaar de autoweg, maar het landschap ademt weidsheid en rust. Ze heeft een afspraak met de eigenaar: in ruil voor het verwijderen van waterpest mag ze er met de kinderen zwemmen. De vijver wordt gevoed door een bron, daardoor blijft het water ook in de zomer koel, alleen het oppervlak is warm door de zon.

De bodem is heel modderig, je zakt er tot je knieën in. Wido en Tinea houden ervan om de vijver helemaal om te woelen op zoek naar zoetwatermossels, daarbij veranderen ze in echte modderwezens. Bever: aarde. Voor zichzelf heeft ze een deel van de vijver gereserveerd waar ze niet mogen modderen. Anders ruikt ze een paar dagen naar de vis. Haar kinderen raken die geur makkelijker kwijt.

Muriël heeft kikkerdril gevonden in een aangrenzende sloot. De larven zijn al goed ontwikkeld. Kikkers zijn beschermd. Marjanne voelt zich even terug het kleine meisje dat van dag tot dag de groei van de dikkopjes volgde. Op een dag waren ze dood. Het teiltje water had te lang in de vlakke zon gestaan. Ze denkt terug aan de wespndroom en het oprukkende ongedierte dat ze onder controle hebben gekregen.

Muriël wil kikkerdril mee naar huis nemen. Maar kikkers zijn beschermd. Marjanne ziet zich voor het dilemma uit haar droom geplaatst. De opziener die het verbod symboliseert om vrij in de natuur te gaan en tevens de natuur beschermt. Wat is er aanschouwelijker om een kind in contact te brengen met zich ontwikkelend leven dan een hoopje kikkerdril? De aantrekkingskracht van de gelei-achtige massa is te groot. Ze sust haar geweten: hier hebben ze meer kans om opgegeten te worden dan om te overleven. In hun tuin zullen het allemaal kikkertjes worden. Ze zal ze geen hele dag in de zon laten staan. Maar waar gaan ze ze in doen? Wido stelt voor in zijn schoen, waarop Marjanne hem naar huis stuurt om een bokaaltje te halen. Hij meent dan ook het recht te hebben de kikkerdril erin te doen, maar Muriël heeft hem gevonden. Ze sluiten een compromis: Wido doet de dril erin en Muriël mag het naar huis dragen.

Ze zetten een grote wastobbe onder de boerenjasmijn, de zon wordt er gefilterd door het lichte bladerdek en ze maken met kurk een eilandje. Wido bouwt weer grootse plannen om een vijver aan te leggen. Marjanne maant hem aan dat met zijn vader te bespreken en nu eerst in bad te gaan. Daar komen natuurlijk weer baddiscussies van, want Wido wil niet naar zeep maar naar de vijver ruiken. Marjanne houdt voet bij stuk en wil zelfs dat hij voor het eten in bad gaat, iedereen moet netjes aan tafel verschijnen.

Wido: Waarom nu? Handen wassen is toch genoeg.

Marjanne: Ik wil een burgervrouw worden.

Wido: Wat is een burgervrouw?

Marjanne lacht.

Marjanne: Iemand die zich keurig schikt naar de normen van de samenleving zoals netjes aan tafel verschijnen, gazon maaien, ramen keurig poetsen.

Adinda: Ja, moeder. En dan moet je ook een mantelpakje dragen.

Tinea: En hoge hakken.

Adinda: En schmink. Dat zou ik wel eens leuk vinden. Zullen we dat eens doen als vader verjaart, ons helemaal anders aankleden en schminken.

Tinea: Dan gaat hij ons niet meer herkennen.

Wido begint warempel te huilen.

Wido: Ik wil niet dat jij verandert. Je moet mijn moeder blijven. Van burgervrouwen mag je je niet vuil maken.

Ze omarmt hem.

Marjanne: Jij mag je wel al spelend vuil maken. Ga nu maar vlug in bad met Tinea zodat je proper aan tafel komt.

Hij gaat gewillig in bad, dat was een paar weken geleden ondenkbaar geweest. Dan had hij nog een grootse scène gemaakt omdat hij de modder niet van zijn lijf wilde spoelen.

De volgende dag staat in het teken van Adinda's vrouwelijkheid. Marjanne heeft een mooie aansluitende jurk voor haar genaaid. Hij heeft de blauwe kleur van berggentianen en staat haar prachtig. Muriël en Fenja vlechten een bloemenkroontje voor hun zus. Afspraak is dat alle vrouwen hun feestkleren meebrengen en dat ze elkaar na de zweethut zullen optutten. Adinda wil dan in haar feestgewaad de stenen voor de mannenzweethut warm stoken. Marjanne en Fenja bereiden een feestmaal met vooral veel nagerechtjes. Marjanne is wat zenuwachtig. Het is de eerste keer dat ze een vruchtbaarheidsritueel vorm geeft. Ze heeft niets dan haar vrouwelijke intuïtie waar ze op terug kan vallen. Tinea en Muriël zijn boos omdat ze niet mee mogen doen aan de ceremonie. Het doet Marjanne even twifelen, maar ze wil deze ceremonie alleen met geslachtsrijpe vrouwen volbrengen. Ze vinden het maar flauw.

De uitgenodigde vrouwen werd gevraagd om een bloem mee te nemen en te offeren aan het vuur. Elke bloem ontvlamt in een wens voor Adinda.

Daarna kruipen ze in de takkenhut. De wilgentakken zijn overtrokken met spierwitte lakens, daarover wollen dekens. De flap voor de ingang is van bloedrood fluweel, Marjannes meter hangt er een krachtschild op dat ze zelf voor Adinda gevlochten heeft. Het is aardedonker, de onderlinge verschillen vallen weg. In de moederschoot is iedereen gelijk.

Marjanne vraagt de gloeiende stenen binnen. Een vrouw vertelt de mythe van de zon die de aarde bevrucht. Ze zingen een lied voor de aarde en de zon. In een volgende ronde, wanneer er meer stenen worden binnengebracht, vertelt Marjanne over haar liefdesrelatie met Renaat, hoe het samenkomen van eicel, de hut, en het zaad, de gloeiende stenen de voorwaarde was voor het ontstaan van Adinda. Ze vertelt over de zwangerschap en haar geboorteverhaal. De moederkoek van Adinda ligt onder de stenenput, in het midden van de hut begraven. Marjanne zingt een wiegelied dat ze vaak voor Adinda als baby zong.

In de derde ronde vertelt elke vrouw over haar eerste maanstonden, en hoe ze haar maanstonden nu ervaart. De hitte stijgt. Zweten reinigt, net als maanstonden, een zuiveringsproces van lichaam en geest.

In de vierde ronde, de laatste, loven ze Adinda's vrouwelijke kwaliteiten en zingen ze samen een vrouwenlied. Ze huldigen haar vruchtbaarheid en verbinden die met het mysterie van de kosmos. De sfeer is luchtig, speels, intens. Elk voelt de vrouw in zich herboren worden. Stralend komen ze weer te voorschijn, Adinda als middelpunt van hun kring.

De kinderen mogen nu in de zweethut, onder leiding van hun vader. Tinea weigert. Ze is nog steeds boos omdat ze niet met de vrouwen mee mocht. Marjanne heeft er spijt van dat ze haar regels zo

strak formuleerde. Is het niet belangrijker om samen feest te vieren? Ze probeert Tinea erbij te betrekken, maar die blijft mokken. Dan maar niet.

Marjanne is niet gewend zich op te tutten en is blij dat ze wat steun heeft van haar vriendinnen.

Adinda geniet ervan. Ze zal in vol ornaat de gloeiende stenen voor de mannenhut aandragen. En daarna is het feest. Adinda krijgt van haar moeder als cadeau een zakhorloge. Ze heeft het steeds moeilijk gehad om zich in de tijd te oriënteren en weigert zelf de klok te leren lezen. Nu haar lichaam een innerlijk ritme heeft gevonden, moet ze zich ook maar eens uitzetten met de exacte tijd. Ze is er niet echt blij mee, maar ziet het nut er wel van in.

Het lekkers wordt op een lange tafel gezet. Jong en oud dansen samen.

Adinda's meter blijft logeren. Als de laatste gast vertrokken is, zitten ze met drie samen bij de resten van het feest.

Adinda: Bedankt, moeder. Ik vond het heel stom om rond maanstanden een feest te geven. Ik heb maar ja gezegd omdat ik een mooi kleed en cadeautjes kreeg, maar ik ben nu heel blij dat ik het gedaan heb.

Marjanne: Ik was zo bang dat het een flop zou worden, dat het niet zou aanslaan en de vrouwen me dwaas zouden vinden.

Adinda: Dwaas vind ik je wel. Ook bedankt voor het horloge.

Ondanks het late uur willen Marjanne en de meter nog samen opruimen, dan is het zoveel heerlijker om 's morgens op te staan. Adinda gaat, na een laatste knuffel, naar bed.

HOOFDSTUK X. DE BESTEMOER-DROOM.

Wido mocht van zijn vader een vijvertje aanleggen, tot verbazing van Marjanne, Renaat houdt niet van putten in zijn tuin. Met onverdroten ijver sloeg hij aan het graven. Het resultaat mag er wezen. Muriël en Wido gaan er elke morgen, nog voor ze gekleed zijn, kijken. De dikkopjes zijn al uitgekomen.

Als Marjanne de kinderen heeft weggebracht, gaat ze op haar buik in het gras bij de kikkervisjes liggen, ze hangen nog kwispelend aan de geleiachtige voedselbron, een enkele durft zich al wat verder wagen. Het lijken wel zaadcellen. Ook bij de planten is zaad vaak het resultaat van een bevruchtingsproces. Wat is mannelijk, wat is vrouwelijk?

Ze heeft een droom gehad waar ze geen blijf mee weet. De angst die sinds de black-box-droom steeds latent aanwezig is, komt weer opzetten. Ze blijft er al rustiger onder, maar durft het angstgebied nog niet betreden. Haar ervaring grenst aan de waanzin.

De geiten mekkeren, ze haalt ze uit het stalletje en tuiert ze. Ze schept er genoeg in de grazende dieren gade te slaan. De angst bedaart. Ze kan de droombeelden stilletjes laten binnensijpelen, of sijpelt zij binnen in de droom?

Ik wandel met mijn zus van de Schriek naar haar huis. Ze vertelt me dat onze vader nooit interesse voor haar had. Met mij en mijn broer speelde hij wel met de knikkers, maar als zij eens met de knikkers wilde spelen, had hij nooit zin. Ik zeg haar dat dat voor mij niet anders was, hij was vooral geïnteresseerd in onze broer. Reeds in de droom verbaas ik me over de droom. Ik moest toch niet meer de trap naar beneden afdalen, mijn persoonlijke verleden is toch uitgeklaard? Dan stappen we het boekhuis van de Vrijwilligerslei binnen, mijn zus woont er met andere mensen. Op de eerste verdieping is Uma-thorah, haar huidige man, met vele andere Indianen. Ze eten rond een lange, verveerde houten tafel. De Indianen zijn op een vreemde manier wel en niet aanwezig. Ze zijn aan het eten. Ik geef elk een hand. Er hangt schijnbaar een vrolijke sfeer, toch is iedereen ontzettend droevig. De Indianen vertrekken één voor één om te gaan eten, terwijl ze hier toch al gegeten hebben. Eigenlijk dacht ik dat ze hier woonden. Een van hen heeft een sombrero op. Ik wil hem volgen. Een vage angst maakt zich van mij meester. Ik dreig wakker te worden, maar ik wentel steeds sneller en sneller om mijn as, dan flits ik door de ruimte en val in een donkere kamer. Daar zit een oude vrouw. Ik wil weg vluchten, maar blijf in al mijn angst voor haar staan. Ze heeft een oud verrimpeld gelaat, haar bruine vel hangt in lellen. Ze grijnst restanten van haar tanden bloot. Er ligt een bever over haar hoofd, de twee opvallend grote knaagtanden rusten op haar voorhoofd. Een stem, is het de zwerper, fluistert: 'Dit is de bestemoer.'

De buurman begint zijn gras af te rijden. Hij heeft een enorme gazon, drie uur duurt de lawaai-terreur. Ze heeft hem al eens voorgesteld hun geiten te lenen, maar hij houdt niet van keutels op het gras. Ze doet de geiten terug in hun hok en gaat zich binnen verschuilen. Maar ook daar blijft het gedreun van de mini-tractor doorzeuren.

In het woordenboek zoekt ze het woord bestemoer op: 1. Gewestelijk voor grootmoeder; 2. Oude, afgeleefde vrouw, besje.

Nee, die in haar droom leek nog krachtig. De lelijke, oude heks lacht. "Gruwelijk mens, blijf in mijn droom," snauwt Marjanne haar toe. Dan zoekt ze onder 'moer'. Haar hand beeft. Ze leest diagonaal: '1. Droesem, bezinksel, 2. Veengrond, veenmoeras, III. Moeder: de duivel en zijn moeder, baarmoeder, moederstam waarvan men een tak aflegt. - naar zijn moeder helpen, stuk maken. De duivel en zijn moeder.' Ze verzeilt terug in haar droom. De bestemoer kijkt haar genoegzaam aan. Met een schok beseft ze dat de man met de sombrero reeds eerder in haar droom kwam. Hij heeft de trekken van de rots in de prairie. De rillingen lopen over haar lijf.

"Laat ik maar goed verankeren in de materie. Beide voeten op de grond."

Ze zet zich met muziek van Raymond van het Groenewoud aan de stapel wasgoed die dringend moet worden gevouwen en gestreken. Doch de oude vrouw blijft op de loer liggen.

's Avonds voor het slapen gaan, op een onbewaakt moment, verschijnt ze weer. Nu krijgt ze de trekken van haar vriendin Ambrosia. Ambrosia is een oude bekende in haar dromen, destijds, gedurende haar droomanalyse, fungeerde ze als oermoeder, hoewel het een kinderloze oude vrijster is. In de vorm van Ambrosia wordt de bestemoer minder bedreigend. Maar tijdens de nacht vervagen de trekken van haar vriendin en komt ze weer in al haar lelijkheid te voorschijn. en schaterlacht om haar angst. Marjanne zou met de kracht van de volle paniek, groots, dramatisch, willen wegluchten. Maar haar angst is verschaald. Ze staat voor de vrouw die heerst over leven en dood, maar weet dat deze haar op dit moment niet naar het leven staat. Ze voelt zich miserabel, idioot, droef zonder reden. Ze beslist al haar huishoudelijk werk aan de kant te zetten en naar Ambrosia te fietsen. Het is al enige tijd geleden dat ze haar gezien heeft. Ambrosia is oeroud. Ze zit onveranderlijk bij haar stoof, steeds klaar om bezoek te ontvangen. Maar die dag is Ambrosia, zij die altijd thuis is, niet thuis. Marjanne stopt een steentje in haar bus als teken dat ze daar geweest is. Zo onvervuld huiswaarts keren? Neen. Troosteloos. Ze zal eerst nog een fietstochtje maken. Dit leidt haar langs oude wegen, waar ze in geen vijftien jaar nog geweest is. Er valt een stortbui uit de hemel. Drijfnaat fietst ze langs een landweg waar vroeger woonwagens stonden. De kinderen liepen steeds op je af om te bedelen. Marjanne gaf hen steevast een cent. Maar eens, toen ze geen geld bij had, geloofden ze haar niet en bekogelden haar met stenen. Ze ruikt het water, het zuigt haar naar zich toe. Daar, het spookhuis. De eigenaar had eens met hagel op haar geschoten toen ze zich stiekem in zijn vijver liet glijden om te zwemmen. Ze glimlacht om haar herinneringen, ze lijken eng, maar deze plek ademt voor haar rust. Ginds is de oude abdij. Ze ging er altijd vers gemolken melk halen voor de therapeutische gemeenschap waar ze toen woonde, waar ze dr. M.L.Peerbolte leerde kennen. Wat lijkt dat lang geleden. Hoe anders is haar leven nu. Het gerucht ging dat de zwakzinnige stalknecht de koeien neukte terwijl hij zelf door de pater genomen werd. Ze geloofde dat niet, toen. Het waren zulke aardige mensen. Maar het was wel een pikant verhaal dat haar op haar hoede deed zijn als ze onder het donkere poortje door moest.

Op zoek naar Ambrosia, de bestemoer, fietst Marjanne langs haar herinneringen in de tijd dat ze kennismaakte met de droomanalyse. En met Ambrosia. Ze stapt van haar fiets en knielt bij het verboden water. Zou de eigenaar nog leven? Er drijven bloemblaadjes. Ze heeft zin om te zwemmen maar durft niet goed. Vanavond zal ze in hun vijver gaan zwemmen. En plots is ze daar weer, in de waterspiegel, dat lelijke, oude mens. Intuïtief besluit ze haar te verankeren in het kader van dr.M.L. Peerboltes droomanalyse. Ze krijgt haar plaats in de eicel, in het grootmoederlijk X-chromosoom dat doorgegeven wordt van moeder op dochter en dus oeroud is. Het beslist over leven of dood. Over conceptie of geen conceptie. Het verstoot het grootvaderlijke X-chromosoom om plaats te maken voor nieuwe mannelijke kracht. Soms moet het aankomende menskind een zware strijd met haar leveren, to be or not to be. Zo ingekaderd is ze minder beangstigend.

's Nachts droomt ze:

Er is een knikker. Als ik er in kijk zie ik de bestemoer, haar afzichtelijke gelaatstrekken verglijden als ik met de knikker draai. Opeens verandert ze in Onze-Lieve-Vrouw, de knikker is vol stralend licht. Ik word door de knikker opgezogen. Plots is de bestemoer terug, levensgroot.

Met een schok ontwaakt ze. Ze dacht dat ze de bestemoer in de knikker, de eicel, kon stoppen. En daar hoort ze ook. Maar er is meer, en dat meer, daar is ze bang voor.

Ze heeft Renaat nog niets verteld over haar bizarre avonturen. Hij lijkt zo ver weg in zijn geordende

leven achter het scherm van de computer. Al goed dat dat er ook nog is. Toch is het zijn levensboomdroom die hen vanavond naar hun eerste liefdes-bijeenkomst bij Birgit en Leopold doet gaan. Ze heeft Leopold nog nooit gezien. Birgit ziet ze regelmatig op Wido's nieuwe school. Het gaat goed met hem. Hij heeft een grote leerachterstand, maar is blij dat hij nu naar eigen zeggen 'een gewone jongen' kan zijn. Marjanne is er nog niets gerust in. Hij heeft zijn wolvenvacht nog niet afgelegd. De wolvenwelp die bij de Sterrenwachters werd verstoten, komt in Het Fonteintje binnengeslopen. Ze is benieuwd wanneer hij zijn tanden laat zien. Van zijn juf mocht hij mensen van het wolvenfonds uitnodigen om een dia-reportage te geven. Marjanne heeft haar gevraagd of ze mee mag komen kijken. Dat lukt haar net, de eerste droomster komt pas in de namiddag. Het is een indrukwekkende reportage. Ze is getroffen door de eenzaamheid van de man die vecht voor het voortbestaan van de wolf. De wolf, een dier dat niet getemd kan worden, overal verdreven, ten onrechte beschuldigd. De kinderen hangen aan zijn lippen. Ze had verwacht dat Wido de ene vraag na de andere zou stellen, maar hij zit er schijnbaar ongeïnteresseerd bij.

Zoals wel vaker gebeurt, duiken Marjannes droombeelden op bij haar dromers of vice versa. Opmerkelijk is in ieder geval de droom die een droomster haar vandaag vertelt. Reeds een maand heeft ze via droombeelden toegang tot haar conceptie. Ze vertelt Marjanne nu volgende droom:

Ik kom bij een oud boerderijtje. Er zijn mensen in het huis, ik hoor bij hen en toch weer niet. Een aantal mensen glijden langs de regenpijp naar beneden. Ik durf niet naar binnen. Dan zie ik in een opkamertje achter het gordijn een oud vrouwtje zitten. Ik weet dat ik via haar het huis binnen mag. Ik moet naar binnen, maar de deur is vergrendeld. Dan komt er een jonge man. Hij mag ook niet naar binnen. Hij zit opeens op een tractor. Hij verliest de controle over zijn machine en vernielt heel de tuin. Hij ramt de deur van het huis, een deel van de muur stort in.

De droomster is heel bedreven in droomuitleg. Marjanne staat er telkens versteld van. Het huis wordt geduid als de eicel, het fysische lichaam dat ze moet bewonen. Maar ze wordt niet feestelijk ontvangen. Integendeel, de deur is vergrendeld. De jongeman op de tractor staat voor de zaadcel, die mag ook niet binnen. Er ontstaat een machtsstrijd. De droomster zegt dat ze niet binnen kunnen omdat de eerste celdeling, waarbij het aantal chromosomen van de eicel gehalveerd wordt, nog niet heeft plaats gevonden. Eens die geweken zijn, de mensen die langs de regenpijp klauteren, kan hij binnen, hij ramt de poort.

Marjanne: Wie is die oude vrouw?

Droomster: Ik weet het niet.

Marjanne: Hoe voelt ze aan?

Droomster: Ik ben wat benauwd van haar. Maar eigenlijk is ze veilig, via haar kan ik in het huis gaan wonen.

Marjanne: Zou zij het grootmoederlijk X-chromosoom kunnen zijn, dat jouw moeder van haar moeder heeft geërfd en nu op haar beurt de kleindochter ontvangt?

Droomster: Of niet ontvangt. Daarom ben ik zo benauwd van haar.

Marjanne: Juist.

Marjanne is tevreden. Ze heeft de oude vrouw ook bij haar dromers een plaats gegeven. Ze was al vaker voorgekomen, maar toen kon ze haar nog niet verankeren in de eicel. Haar zelfgenoegzaamheid duurt niet lang. Want de bestemoer komt als een wolk over haar heen. Ze zit gevangen onder haar wijde rokken, ze ruikt haar vagina, en wordt heen en weer geschud onder haar

angstaanjagend gelach. Even plots als ze gekomen is, is ze weer verdwenen. En Marjanne is niet meer tevreden over de sessie. Bij deze droomster loopt alles te gesmeerd. Ze walst door haar droomanalyse heen, maar eigenlijk verandert er niets. Op geen enkel moment komt ze bij haar gevoel of ontmoet ze haar schaduwkant. Ijdel gezwets in de wind.

Op weg naar Birgit en Leopold, vertelt Marjanne aan Renaat de bestemoer-droom.

Marjanne: Volgens dr.M.L.Peerbolte blijft het Grootmoederlijk-X-chromosoom in de eicel, het Grootvaderlijk-X-chromosoom moet wijken voor de nieuwe mannelijke kracht, de zaadcel. G.M.X. zou wel eens de materialisatie van de bestemoer kunnen zijn.

Renaat: Een interessante denkpiste.

Marjanne: Voor mij is het meer dan een denkpiste. Wat heb ik spijt dat dr.M.L.Peerbolte . al dood is. Ik voel me soms zo alleen in mijn werk. Ik ken niemand anders die de door hem geopende droompoort verder verkent.

Renaat: Toch moeten er zijn. Er zijn zoveel mensen bij hem in droomanalyse geweest.

Marjanne: Ja, zeker in Nederland moeten er nog mensen volgens zijn inzichten werken. Wat mij eigenlijk intrigeert is of zijn theorie al wetenschappelijk bevestigd is. Of het inderdaad zo is dat G.V.X., het geslachtschromosoom dat van moeders vader afkomstig is, moet verdwijnen. Of dat het nu eens G.M.X., dan weer G.V.X. is.

Renaat: Ik zal eens Internetten.

Marjanne: Ja, als je dat wilt doen.

Renaat: Wat zeggen je dromers ervan?

Marjanne: Ik heb niet voldoende materiaal. Tot hiertoe is G.V.X. een onbestemde oude man, ofwel toch de grootvader langs moederszijde.

Renaat: Je moet je aandacht misschien wat meer op die onbestemde oude mannen richten.

Marjanne: Misschien. Onlangs vertelde een droomster me nog volgende droom:

'Mijn grootvader wil nog wat om handen hebben. Hij mag portier spelen in het magazijn van zijn schoonzoon. Maar eigenlijk heeft hij daar de energie niet meer voor.'

Het was de grootvader langs moederszijde. In een volgende droom draagt ze hem samen met haar man ten grave. Het is duidelijk dat G.V.X. moet wijken voor de nieuwe man. Maar aan het tempo dat ik werk, zal het in elk geval nog jaren duren voor ik voldoende droommateriaal heb om er iets zinnigs over te zeggen. Bovendien gaan niet alle dromers over tot een conceptie-analyse.

Renaat: Ik vind dat je al veel zinnigs hebt gezegd. Bovendien wortelt je werk in dat van dr.L.M.Peerbolte. Maar ik zal eens voor je internetten.

Marjanne: Je bent een schat.

De avond bij Birgit en Leopold verloopt gemoedelijk. Eerst wat geklets over de kinderen, en dan lezen ze een eerste hoofdstuk. Wat aarzelend. Leopold is een man van de wetenschap, hij heeft wat moeite met de gedragen stijl van het boek. Ze spreken af om thuis de gelezen oefeningen te doen en elkaar de volgende keer te vertellen hoe het was.

Marjanne en Renaat rijden terug naar huis.

Renaat: Ik voel me een beetje raar. Een boek over seks gaan lezen met mensen die je nauwelijks kent.

Marjanne: Je kende Birgit toch al.

Renaat: Kennen? Ik heb haar een paar keer van in de verte gezien.

Ze krijgen samen de slappe lach.

Marjanne: Let op waar je rijdt.

Renaat: Ik let wel op. Wat voor rare mensen zijn we toch.

Marjanne: Ach. Alle mensen vrijen.

Renaat: Zeker. Als je weet hoe de porno-industrie draait.

Marjanne: Wij zijn heel brave mensjes. We lezen gewoon een boek.

Renaat: Toch is het fantastisch. Hoe ons liefdesleven blijft groeien en almaar rijker wordt.

Marjanne: Ja, heerlijk hé. Wie had dat gedacht toen we achttien waren.

Renaat: Hoeveel keren zouden we al gevrijd hebben?

Marjanne: Reken dat zelf maar uit.

Renaat: We zijn nu tweeëntwintig jaar samen: 22×52 . Maal 10 is 520, dan nog eens maal 2: 1040.

En dan nog eens 104 erbij: 1144 weken. Hoe vaak vrijen we per week?

Marjanne: In het begin wel 4 x per dag.

Renaat: Ja, maar er zijn slappere tijden geweest. En toen je zwanger was, had je soms geen zin

Marjanne: En als ik mijn maanstonen heb ook niet.

Renaat: En soms was ik op reis. Neem gemiddeld 2 keer per week, dat is niet overdreven. Samen wordt dat 2288 keer.

Marjanne: Hm. Ik dacht dat het meer was.

Renaat: Weet je wat dat is: 2288 keer?

Marjanne: 't Is de kwaliteit die telt.

Renaat: En die is alleen maar toegenomen.

Marjanne: Ondanks mijn blubberbuik en afgezogen borsten.

Renaat: Als we vrijen zie je er nog altijd even mooi uit.

Marjanne: Dank je.

Renaat: Doe jij de garagepoort open?

Marjanne: Ja.

Nauwelijks liggen ze in bed of ze worden gewekt door een vreselijk gehuil. Wido heeft voor het eerst sinds hij van school veranderd is terug een nachtmerrie. Zijn wereld staat weer in brand. Hij vraagt hen muziek op te zetten, een klasgenootje heeft een wolven-CD voor hem meegebracht. Nu valt hij in slaap onder hun weemoedig gehuil. Marjanne en Renaat weten niet of ze hier wel goed aan doen. Bestendigen ze hem zo niet in zijn afwijkend gedrag? De wolven rond zijn bed kijken hen aan.

HOOFDSTUK XI. DODE MUIS IN HET TOILET

Tinea wil nu ook per se bij de Sterrenwachers weg. Marjanne weifelt. Haar tweede dochter is zo'n vrije vogel, heel behulpzaam en energiek, maar leg haar niets op want dan klapt ze toe. Zal ze zich kunnen aanpassen aan die strakke structuren, heeft ze voldoende wilskracht om bij te scholen?

Renaat: We moeten haar de kans geven.

Marjanne: Ja, het is voor mij nog altijd moeilijk het mooie kasteel te verlaten.

Renaat: Voor mij is dat kasteel zo mooi niet, Adinda en Wido zijn daar ernstig ziek geworden. Die school werkt als de rattenwinger van Hamelen. Ze vangt de kinderen door mooie beelden en verhindert hen zo om in deze tijd te leven, ze zitten als ratten in een val.

Marjanne: Je hebt gelijk. Fenja wil ook bij Wido op school. Het is voor haar heel moeilijk om op een school te blijven waar haar broer zo heeft afgezien.

Renaat: Ik wil Muriël daar ook weg.

Marjanne: Ze is er heel gelukkig.

Renaat: Voor hoe lang? Adinda was er aanvankelijk ook gelukkig.

Marjanne: Ik weet het. Onlangs sprak ik een moeder, ze heeft net hetzelfde meegemaakt als wij met Adinda. Haar zoon werd zwak begaafd genoemd en had zagezegd ontwikkelingsstoornissen. Hij werd van de ene therapie naar de andere gestuurd. Het kereltje begon zich hoe langer hoe slechter te voelen, want er mankeerde iets aan hem. Hij verwerd tot zwart schaap en werd gepest in de klas. De leerkracht greep niet in, want de jongen was zwak begaafd en hoorde in het bijzonder onderwijs thuis. Na een jaar op een andere school, blijkt dat hij normaal begaafd is, zelfs meer dan gemiddeld.

Renaat: Ach ja, we kennen de verhalen. Ze herhalen zich tot in den treure. Wie niet beantwoordt aan hun dogma's valt uit de boot. Met al hun starheid zijn ze niet in staat van het leven te leren. Weet je nog? Reeds in het begin twijfelden we om onze kinderen daar te doen. Ik droomde nog dat we Adinda's benen aan het afzagen waren. Vreselijk was dat. Toen wisten we al dat het niet de juiste beslissing was maar we lieten ons betoveren door hun mooie beelden vol kleur, natuur en muziek. Voor mij staat het vast, Muriël gaat volgend jaar ook naar Het Fonteintje.

Marjanne: Zo verliezen we ook het waardevolle van kunstzinnig onderwijs.

Renaat: Dat telt voor de andere kinderen ook.

Marjanne: Ja. Het gaat niet zonder pijn. Maar als ik Wido en Adinda nu zie, kan ik alleen maar blij zijn dat ze van school zijn veranderd.

Renaat: Zeker. We hadden het al veel eerder moeten doen.

Marjanne: Vertel jij het aan Muriël?

Renaat: Goed.

Marjanne: Heb je al geïnternet voor mij?

Renaat: Ja, maar het is zo'n specifieke vraag. Dr.M.L. Peerbolte heb ik niet gevonden, noch droomanalysten die de prenatale wereld exploreren. En bij conceptie vond ik ook niet welk X-chromosoom nu de eicel verlaat.

Marjanne: Jammer.

Renaat: We zullen alert blijven. Eens horen we er wel iets over.

Marjanne: Hopelijk.

's Avonds vertelt Renaat Muriël hun beslissing. Ze zullen morgen gaan kennismaken met haar nieuwe juf. Muriël begint te huilen en blijft huilen. Heel aandoenlijk. Adinda en Wido vertellen haar hoe fijn ze hun nieuwe school vinden. Muriël schudt enkel verdrietig haar hoofdje. Alsof ze hen wil

overtuigen hoe goed haar school wel is, tekent ze een prachtig kasteel met een slotgracht en een boot. Haar tranen vermengen de kleuren. Ze gaat naast haar moeder staan en blaast vol overtuiging een liedje op haar fluit, haar tranen klinken er doorheen. Renaat en Marjanne krijgen een krop in de keel. Ze snikt.

Muriël: Ik wil bij mijn juf blijven, vader.

Renaat: We vinden het beter dat je weggaat, schat.

Muriël: Ik ben je schat niet!

Renaat: We zullen er eens een nachtje over slapen.

Ze weigert elke troost en blijft huilen. Waar blijven al die tranen vandaan komen? Als ze 's avonds bij de kinderen gaan kijken, staan Muriëls ogen rood gezwollen in haar afgetrokken, bleek gezicht. Ze willen haar bij zich in bed nemen, maar Muriël weigert. Doorheen haar snikken zingt ze alle liedjes die ze op school geleerd heeft telkens opnieuw. Ademloos luisteren de ouders naar het droeve gezang van hun dochtertje.

Marjanne: Zullen we haar toch maar niet laten?

Renaat: Nee, ik wil het echt niet.

Marjanne: Ik krijg het niet over mijn hart.

Renaat: Ze zit gewoon gevangen in hun mooie beelden. Net als wij vroeger. Weggaan zal pijn doen, maar anders zal haar nog meer pijn aangedaan worden net zoals bij Wido en Adinda.

Ze besluiten die nacht extra aandacht te besteden aan hun dromen. Renaat kan zich niets herinneren. Marjanne kreeg volgende droom:

Meester Rik komt uit de kleuterklas. Hij gaat een afscheidsfeest geven voor de eerste klas. Hij heeft lang haar en lijkt op de zwerfver.

Voor Renaat lijkt de droom duidelijk. Muriël zit in de eerste klas, ze moet afscheid nemen, zich losmaken van haar juf. Meester Rik staat voor het mannelijk principe, loskomen uit de moederschoot, de wereld intrekken. Je niet nestelen op één plaats, er zijn nog andere fijne scholen. Muriël is bij het opstaan nog aan het huilen. Ze ziet er erbarmelijk uit. Bij de aanblik van haar dochtertje, slaat Marjanne emotioneel in de knoop. Het laat ook Renaat niet onberoerd. Ze zonderen zich even af in de keuken.

Marjanne: Ga jij met haar naar haar nieuwe juf?

Renaat: Ik moet werken.

Marjanne: Jij moet altijd werken als er een moeilijke klus te klaren valt.

Renaat: Je droom was toch duidelijk.

Marjanne: Voor jou, ja. Voor mij is niets duidelijk. Ik zie me niet met een snikkende Muriël, die met een ijl stemmetje liedjes zingt, bij die juf aankomen.

Renaat: We zullen de emoties eerst wat laten zakken en de afspraak nog wat uitstellen.

Marjanne: Goed idee. En dan ga jij met haar?

Renaat: We zien nog wel wie.

Muriël: Wat hebben jullie over mij gezegd?

Marjanne: Dat we pas naar je nieuwe juf gaan als je minder verdrietig bent.

Muriël: Ik zal altijd verdrietig blijven.

Marjanne: Kom, laat me je snoetje wassen.

Muriël: Dat zal ik zelf wel doen.

Er straalt terug een sprankeltje hoop in haar ogen.

Renaat werpt een betekenisvolle blik naar Marjanne: 'We hadden toch nu moeten doorbijten.'

Hun besluiteloosheid ontnemt Marjanne haar energie. Ze krijgt geen toegang tot haar droom en bladert om raad in het boek van Moss. Zo belandt ze in het hoofdstuk: 'Je vraag aan de wereld voorleggen.' (p.181)

1. Zoek de vraag... Het is belangrijker om over de juiste vraag te beschikken dan over een aantal antwoorden...

2. Neem de vraag mee de wereld in... Je hebt nu een kader voor synchroniciteit gecreëerd. Alles wat er met jou of om je heen gebeurt, kan rechtstreeks met je vraag te maken hebben. Iemand die de tarot leest, doet eigenlijk hetzelfde door een vraag te nemen en de kaarten te leggen. Maar jouw veld is niet beperkt tot 78 kaarten.

3. Lees de tekens in de wereld. Nu moet je alert zijn op iedere ongewone gebeurtenis die zich in je omgeving voordoet.... Je hebt nu de macht van de synchroniciteit uitgenodigd; die zal zeker, op het juiste tijdstip, tot je spreken. Bedenk dat alles wat de wereld je geeft, in het kader van je vraag de stem kan zijn die het antwoord geeft.

Wat vervloekt ze het bijgeloof van dat boek. Maar ze stelt haar vraag luidop: "Wereld, moet ik Muriël zelf haar spoor laten zoeken of moeten wij als ouders beslissen dat ze van school verandert?"

Haar aarzelende houding naar Muriël toe compenseert ze door kordaat op te treden tijdens haar droomwerk. Bij de droomster die ze maar niet op de grond krijgt, besluit ze tot de actie over te gaan en haar mede te delen dat ze de grens van haar kunnen bereikt heeft en het droomwerk met haar wil afronden. Deze komt echter zelf verrassend uit de hoek en besluit het droomwerk bij Marjanne met volgende droom.

Ik ben met Ivo, de man die ik een paar weken geleden leerde kennen, bij het oude boerderijtje. De deur staat open. Het oude vrouwtje is er ook nog. Ze is in slaap gevallen in haar schommelstoel. Het is heel gezellig. De kamers zijn oud, maar heel opgeruimd. We gaan een zoldertrapje op. Boven het luik is een oude ruimte, maar ik durf er mijn hoofd niet door te steken want de toegang is dichtgeveven met spinnenebben. We gaan terug naar beneden om de kamers te schilderen.

Marjanne: Ben je zelf al met de droom aan de slag gegaan?

Droomster : O ja. Ivo en ik hebben besloten onze relatie wat meer vastigheid te geven. We gaan samenwonen.

Marjanne: Het oude vrouwtje slaapt.

Droomster : Ja, ze behoort bij mijn conceptie. Ze heeft me geholpen op deze wereld te komen. Ze mag nu rusten, ik kan het zelf wel aan.

Marjanne: En het zolderkamertje?

Droomster: Ik denk dat er nog iets is dat tot bewustzijn moet komen, maar dat is voor later. Ik wil eerst met Ivo het huis bewoonbaar maken.

Marjanne: Ik ben blij voor jou.

Droomster: Ja, ik voel me gelukkig. Na jaren alleen zijn ga ik opnieuw een relatie uitbouwen. Het droomwerk heeft me enorm gesteund. Ivo is een fantastische man.

Marjanne: Als je je hoofd eens door de spinnewebben wil steken, mag je altijd te rade komen.

Droomster : Dat zal ik zeker doen. Maar misschien kan Ivo me daar wel bij helpen.

Marjanne: Veel succes ermee. Hebben jullie al een nieuwe woonst?

Droomster : Ja, een oud boerderijtje.

Marjanne: Je kan ook altijd naar het oude vrouwtje uit je droom gaan om raad te vragen.

Ze nemen hartelijk afscheid. Marjanne blijft met het verwarrende gevoel achter dat ze door de droomster gewaardeerd wordt terwijl ze de betreffende droomanalyse als mislukt beschouwde. Het is weer een les in nederigheid. Niet zij moet bepalen waar haar dromers moeten uitkomen, ze hebben het recht hun eigen spoor te volgen.

Het is mooi weer, Marjanne gaat met haar accordeon op het bankje onder de lindeboom zitten en komt zo helemaal tot rust. Haar dwaze vraag aan de wereld is ze vergeten. Ze werkt nog wat in de tuin en doet boodschappen op weg naar school. Muriël is druk aan het spelen en doet of ze haar niet ziet, normaal loopt ze haar moeder uitgelaten tegemoet. Marjanne naar haar toe.

Muriël: Ha, ben je er al.

Ze kijkt haar moeder vastberaden aan.

Muriël: Ik ben nog goed met mijn vriendjes aan het spelen.

Marjanne: Zeg ze dan nu maar gedag, we gaan naar huis.

Ze fietsen nog langs Wido's school. Muriël blijft wijselijk buiten staan. Fenja filmt alles met grote, wijd open ogen: dit zal volgend jaar ook haar school zijn. Er lopen poezen en kippen rond. De haan kraait voortdurend.

Fenja: Hoor je, het haantje roept: 'Kukeleku, Fenja, kom nu!'

Ze straalt van geluk.

Marjanne: Ja, die verwachten je al.

Fenja: Het roept niet "Kukeleku, Muriël, kom nu", hé moeder?

Marjanne: Nee, het roept Fenja.

Die kleine dreumes legt altijd de vinger op de gevoelige plek. Ze spreekt nog even met Wido's juf. Die zegt dat hij zo'n aardige jongen is, maar wel telkens alleen gaat zitten, ook als er ruimte is voor groepswerk.

Juf: Maar het is natuurlijk moeilijk, zo op het einde van een schooljaar een klas binnenvallen.

Marjanne: Zeker. Toch komt hij hier graag naar school.

Ze gaan nog even zwemmen voor ze naar huis terugkeren. Hier bij het water lijkt alles perfect. Alle schoolzorgen zijn vergeten.

Als ze thuishomen, moet Muriël dringend naar het toilet. Ze slaakt een ijselijke gil. Iedereen veert overeind.

Muriël: Moeder, er ligt een dode muis in het toilet!

Ze lacht met tranen in haar ogen.

Marjanne: Wacht, ik kom.

Wido: Zal ik ze eruit vissen?

Marjanne: Neen, spoel ze maar door.

Muriël en Fenja in koor: Arm muisje.

Ze verwonderen zich erover hoe er een muis in het toilet kan komen.

Marjanne begint aan het eten. Fenja wil pudding maken als nagerecht. Opeens schiet het door Marjanne heen: de stem van de wereld! Muis, muizenissen. Ik moet mijn muizenissen doorspoelen. Het zijn mijn muizenissen die Muriëls wereld ondergraven. Als het haar tijd is om de Sterrenwachters te verlaten zal ze dat zelf wel aangeven. Wij hebben ook onze tijd nodig gehad. Nog net op tijd ziet ze de melk opkomen en grist haar van het vuur. Fenja is al vlijtig aan het kliederen met de puddingpoeder. Marjanne haalt opgelucht adem.

"Ik moet voor een veilige thuis kunnen zorgen, maar hun weg in de wereld moeten ze zelf gaan."

Ze beseft hoe ze als moeder graag al haar kinderen samen wil houden, eerst in het sprookjesachtig paleis dat een spookpaleis bleek te zijn, nu in Het Fonteyntje. Maar elke welp moet zijn eigen spoor volgen. Het is niet omdat Adinda en Wido in de val gelopen zijn dat het met Muriël ook zal gebeuren.

Wido: Muriël, ik zou naar onze school komen, daar leer je veel meer. En we doen er ook toffe dingen. Deze namiddag hebben we een grote boot geknutseld. En de wolvenman is er ook geweest.

Muriël: Ik vind mijn school heel tof.

Ze werpt een felle blik op haar moeder.

Wido: Maar het gaat daar niet tof blijven. Ze zullen je ook nog wel gaan pesten.

Marjanne: Stop er nu over, Wido, dat zullen wij als ouders wel met Muriël bespreken voor we een beslissing nemen..

Wido: Ik wil alleen maar helpen. Het is ook nooit goed.

Marjanne: Ik waardeer je goede wil, maar het thema ligt nu te gevoelig voor Muriël.

Wido: Wat is een thema?

Marjanne: Dat weet je best.

Wido: Neen.

Muriël: Ik weet het wel: de school. En ik heb al beslist: ik blijf.

Haar verdriet heeft plaats eemaakt voor een felle vastberadenheid. Vol overtuiging gaat ze door met tekenen, zingen, musiceren, dansen, schilderen.

De ouders schudden hun hoofd.

Als iedereen slapen is, nemen ze elkaar vast.

Renaat: Wat kan beslissen toch moeilijk zijn.

Marjanne: Waarom deden we de kinderen niet zoals iedereen naar de dorpschool? Konden ze met hun vriendjes meestappen, 's middags thuis komen eten. Dan waren we gewone mensen.

Renaat: Jij zult voor mij altijd buitengewoon zijn.

Marjanne: Met jou valt niet te praten. Heb je nu ook al in Moss gelezen?

Renaat: Ja, het is wel boeiend.

Marjanne: Heb je ook gelezen over je vraag aan de wereld voorleggen?

Renaat: Ik ben toch niet geneigd me daar mee bezig te houden. Je kan de zogenaamde tekens van de wereld altijd uitleggen zoals je wil.

Marjanne: Dat heb je met dromen ook.

Renaat: Wat krijgen we nu, ondergraaf je je eigen werk?

Marjanne: Nee, ik bedoel het niet zo. Maar ik heb vandaag iets dwaas gedaan.

Ze onthult haar dode-muis-belevenissen.

Renaat: Jij wil haar dus laten blijven?

Marjanne: Ja.

Renaat: Omdat er een dode muis in het toilet ligt?

Marjanne: Nee. Omdat onze muizenissen haar geluk ondergraven. Onze zorgen zijn haar zorgen niet. Als zij van school moet veranderen, zal dat wel via haar duidelijk worden.

Renaat: Je kan net zo goed zeggen dat we haar de dood injagen door haar daar te laten.

Marjanne: Neen, het werkt met dezelfde innerlijke kracht als een droombeeld. Opeens wordt iets helder. Het werpt een totaal nieuw licht op een probleem en tegelijkertijd krijg je een aha-erlebnis.

Renaat: Ik heb het er moeilijk mee. Je begint trouwens met te zeggen dat je iets dwaas hebt gedaan.

Marjanne: Goed. Ga jij haar inschrijven en het haar meedelen.

Renaat: Nu pleeg je chantage.

Marjanne: Ik weet het, maar ik krijg het niet over mijn hart.

Renaat: Ik ook niet. Die muis doet er niet toe. We kunnen gewoon niet hard zijn tegen Muriël, zelfs al is het beter voor haar.

Marjanne: Wat zullen we nu doen?

Renaat: We moeten gewoon ook onze emoties wat laten zakken en dan hard zijn.

Marjanne: Het zijn juist mijn emoties die me drijven.

Renaat: Ik weet het. Maar nu neemt onze hardheid, pijn en verdriet om wat met Adinda en Wido gebeurd is nog de overhand. Wanneer die geluwd zijn, beslissen we vanuit wat goed is voor Muriël, dan zal ze het wel aanvaarden.

Marjanne: Onderschat je dochter niet. Het is een lief gewillig kind, maar wat ze eens in haar hoofd gestoken heeft, daar wijkt ze niet meer van af.

Renaat: Van wie zou ze dat hebben?

Marjanne: Kom, we gaan slapen.

Renaat: Slapen?

Marjanne: Nee, ik wil je meenemen naar een magisch rijk, waar geen zorgen zijn. Alleen maar schoonheid en gelukzalig genieten.

Renaat: Klinkt niet slecht.

Marjanne: Ga jij douchen, dan zal ik je verrassen.

Renaat: Ben ik zo vuil?

Marjanne: Je ruikt naar stad en verduft zweet.

Renaat: Zeg, dank je wel. Zeg maar meteen dat je niet met een stinkende vent in bed wil kruipen.

Marjanne gibbert.

Renaat: Leuk hoor.

Ze legt haar handen op zijn borst en haalt diep adem om haar lachen te bedaren.

Marjanne: Ik ruik je heel graag, mijn lief, maar wel je natuurlijke geur. Ik ben juist verliefd geworden op jou door de citroengeur in de holte van je hals. Spoel die stadsgeur van je af en treed met mij binnen in het rijk der zinnen.

Ze maakt een plechtige buiging. Hij geeft een trap onder haar kont.

In de week die volgt wordt Marjanne herhaaldelijk gecontacteerd door ouders van de Sterrenwachters die sterke twijfels hebben rond het welzijn van hun kind.

Marjanne neemt een dapper besluit, dode muis of geen dode muis, mijn dochter blijft daar niet. In overleg met Renaat schrijft ze Muriël in op Het Fonteintje. Blijkt dat er nog twee kinderen van Muriëls klas de overstap wagen. Dat maakt het voor haar misschien gemakkelijker. Ze besluiten Muriël eerst de grote vakantie te laten ingaan, alvorens het haar te zeggen. Zelf mijdt ze het onderwerp. Twee maanden duren lang, de school is dan ver weg. Zo kan ze wel geen afscheid nemen van haar juf en klasgenootjes, maar daar vindt ze wel iets op.

HOOFDSTUK XII. MOLLETJE IN HET WATER

En dan is eindelijk de langverwachte grote vakantie daar. Marjanne heeft alle afspraken met dromers op één dag gepland, sommigen onder hen zijn op vakantie. De kinderen mogen dan gaan spelen in een klein buitenverblijf van vrienden, Adinda is oud genoeg om op te letten. Voor het overige liggen de dagen vrij voor hen, op de klankschalen-dag na. Ze heeft er eigenlijk geen zin meer in, maar omdat ze zich al ingeschreven heeft en gevolg wil geven aan haar eerste beverdroom, besluit ze toch te gaan. Ze zoekt het foldertje om het juiste adres te weten. Ze leest, in zeer verheven bewoordingen, over ontmoetingen met engelen en spirituele gidsen. Bij haar eerste lezing van de tekst had ze verstaan dat het om leraren van vlees en bloed in Amerika ging. Maar het blijken louter spirituele wezens te zijn. Het doet haar tegenzin nog toenemen.
"Hoe komt het dat ik daar heb overgelezen?"

Als ze bij het Droomhuis aan komt, krijgt ze een schok. In de Doortocht heeft ze het huis al eerder gezien. Op een tekening. Dat is al 20 jaar geleden. De tekenares was een vriendin van de prof die de gemeenschap had opgericht, ze is tevens de eigenares van het huis. Het is een prachtig huis in Jugendstil. In de tuin staat een enorme beuk met een kruin van minstens twintig meter. Alleen al onder die immense beuk vertoeven maakt de dag de moeite waard.

De vrouw des huizes heeft zich toegelegd op het schilderen van levensgrote engelen. De klankschalenvrouw blijkt een nuchtere, aardige vrouw te zijn. De vibraties over en door je heen laten gaan is heerlijk. Soms ook te intens en beangstigend. Als ze zelf de klankschaal moet bespelen, voelt Marjanne zich weer het onhandige kind dat ze vroeger was, en nu blijkbaar nog. Vroeger werkte de vrouw vooral met dromen, maar tegenwoordig staan de klankschalen centraal. Tijdens de middagpauze raken ze in een boeiend gesprek over dromen. Marjanne vraagt haar of ze ook zoveel zweverige mensen over de vloer krijgt, die van de ene spirituele workshop naar de andere trekken, maar nooit met hun twee voeten op de grond komen.

Vrouw: O ja, hoe langer hoe meer.

Marjanne: Hoe kijk jij daar tegen aan?

Vrouw: In dit tijdsgewricht opent de geestelijke wereld zich opnieuw voor ons. Veel mensen zijn op zoek maar nog niet klaar om hem te ontvangen en beginnen te zweven. Pas als je lichaam er klaar voor is, tot in je DNA-structuur, ben je in staat om op een realistische manier met de geestelijke wereld om te gaan. Ik ben nog zoekende, maar ik maak me sterk dat ik in de toekomst via de trilling van de klankschaal die mensen kan helpen.

Marjanne: Beoogde je dat in je droomwerk ook?

Vrouw: Absoluut.

Marjanne zou nog verder willen vragen, maar een andere deelnemster vraagt de aandacht van de vrouw. Het thema raakt aan de conceptie-analyse, waarin het kosmische wezen zich verbindt met de aardse materie, met ei- en zaadcel. Incarnatie. Ze vraagt zich af of dit voor een leek even absurd klinkt als wat de vrouw zegt.

"Verdiep ik me in de waanzin? Ben ik ook zo idioot, of zijn zij helemaal niet idioot?"

Terwijl ze het slotconcert, met gesloten ogen liggend op de grond, over zich heen laat komen, roept ze het beeld van dr.M.L.Peerbolte op toen hij college gaf op de unief. Een bescheiden, zoekende, enthousiaste zenuwarts van 70 jaar. Hij is het enige houvast dat ze heeft in deze bizarre wereld. Ze was liever met de kinderen naar het bos getrokken, maar vond het toch een boeiende dag die

tijdens de nacht blijft doorwerken.

Ik ben in het bos. Het ruikt er zeer sterk naar aarde, zoals die ruikt wanneer het geregend heeft. Opeens ben ik onder de grond tussen de zwamvlokken. Ik ben bang in de onderwereld terecht te zijn gekomen en er niet meer uit te geraken. Maar dan is er opeens een grote lichtende engel, in de gedaante van een meisje. Ik weet niet meer of we nu boven of onder de grond zijn. Tussen de zwamvlokken groeien kleine glinsterende kristallen die een helder tinkelend geluid maken.

Ook Renaat maakt van de vakantie gebruik om professioneel bij te scholen en volgt een vormingsweekend.

Tinea en Wido willen hun moeder verwennen. Muriël smeekt om te mogen meedoen want als je moeder verwent, noemt ze jou 'het liefste kind van de wereld'. Ze mag niet. Muriëls ogen schieten vol tranen.

Wido: Doe niet zo flauw. Wij hebben dit nu samen bedacht. Verwen jij moeder een andere keer.

Muriël: Maar ik wil nu met jullie meedoen.

Wido: Dat gaat niet.

Muriël: Ik zal de tafel dekken.

Wido: Muriël, je snapt er niets van. We dekken de tafel niet.

Nu begint ze echt te huilen.

Tinea: Als we moeder willen verwennen moeten we zorgen dat ook de kleintjes zich goed voelen.

Wido: Dan doe ik niet meer mee.

Tinea: Dat moet je zelf weten. Muriël en Fenja, gaan jullie bloemen plukken?

Als Marjanne opstaat, stuit ze op een groot bord: 'Verboden op te staan.'

Ze had de vorige avond al aan hun glinsterende ogen gezien dat er iets op til was en kruipt vol verwachting terug in bed. Dra hoort ze kindervoetjes op de trappen. Muriël en Fenja komen binnen.

Marjanne: Hé, dag schatteboutjes.

Ze gedragen zich heel voornaam en zetten een klein bokaaltje met boterbloemen en madeliefjes bij haar bed.

Muriël: A.u.b., mevrouw. Hebt u nog even geduld voor wij u verder bedienen?

Ze geeft haar een tijdschrift om te lezen.

Marjanne: Zeker, juffrouw.

Fenja is vlug op haar moeder gekropen en geeft haar een dikke zoen. Muriël wil haar meetrekken.

Muriël: Fenja, dat mag je niet doen bij een mevrouw.

Fenja: Maar dat is geen mevrouw, dat is moeder. Laat me los.

Marjanne: Deze lieve pruts mag wel bij mij blijven, juffrouw, ik was trouwens mijn knuffeltje

vergeten.

Muriël: Maar ik wil ook liever bij jou in bed.

Marjanne: Graag.

Muriël: Nee, nee, dat kan toch niet, ik ben een kamermeisje. Maar ik vind het wel flauw van Fenja.

Fenja: Ik ben niet flauw hé, moeder?

Marjanne knikt stilletjes van nee zodat Muriël er niets van merkt en begint tegenover Muriël uitvoerig de bloemen te prijzen.

Fenja: Maar ik heb die ook geplukt, moeder.

Muriël: Ja, maar jij doet nu niet meer mee.

Ondertussen verschijnt Tinea.

Tinea: Sorry mevrouw, dat deze kinderen je storen.

Kamermeisjes, kom hier. Wido had gelijk om jullie niet te laten meedoen.

Muriël: Maar ik heb niets fouts gedaan.

Fenja: Ik wil bij moeder blijven.

Marjanne: Het is in orde, juffrouw. Het zijn heel lieve kinderen.

Muriël: Ik ben geen kind, ik ben een kamermeisje.

Marjanne: Het is een heel bekwaam kamermeisje.

Tinea: Je ontbijt komt zo. Zal ik ondertussen je bad laten vollopen?

Marjanne: Graag. Een lekker warm badje, daar heb ik echt zin in.

Fenja: Ik ga mee in bad.

Marjanne: Nee, nee. Dan is het ruzie. Dit bad wordt speciaal voor mij bereid.

Wido is ondertussen al bijgedraaid en komt trots binnen met een dienblad: vers citroensap aangelengd met water, een spiegelei, geroosterd brood, bestek in een servetje gewikkeld en goudsbloemen in een vaasje. Tinea brengt een extra kussen om achter haar rug te steken en ze zetten accordeonmuziek op. Op bed eten is ongemakkelijk, maar heel gezellig. Ze zitten te wachten op complimentjes.

Marjanne: Ik heb de liefste kinderen op heel de wereld.

Wido: En ik ben jouw liefste zoon.

Marjanne: Jij bent mijn liefste zoon.

Muriël: En ik jouw liefste dochter.

Marjanne: Jij mijn liefste, Tinea de flinkste en Fenja de schattigste.

Muriël: Ik wil ook de flinkste zijn.

Marjanne: Jij bent ook de flinkste.

Fenja: Kom, we laten moeder nu rustig eten.

Muriël: Nee, mevrouw, je moet mevrouw zeggen.

Marjanne wil nog waarschuwen: "Laat het bad niet overlopen", maar kan haar moederlijke bedilzucht nog net bedwingen.

Even later geniet ze van een heerlijk geurend bad. Ze hebben Adinda's badolie mogen lenen, wat niet vanzelfsprekend is. Er ligt een schone handdoek klaar.

Als ze zich in haar kamer wil gaan kleden, is het dienblad van het ontbijt alweer weggehaald.

En de verwennerij is nog niet gedaan. Wido en Tinea hebben een picknickmand klaargemaakt.

Tinea: Jij mag vandaag niets doen. We gaan naar de vijver in het bos.

Marjanne: Ik doe niets liever.

Het is vroeg in de ochtend, er hangt nog nevel over het water. De kinderen spelen aan het bronnetje. Marjanne sluimert weg. Dan komen ze opgewonden toegelopen. Ze hebben vijf bruingevlekte witte eieren gevonden die van boven zijn opengepikt.

Marjanne: Ha, de kuikentjes hebben hun ei verlaten.

Wido: Waar zouden ze zijn?

Marjanne: Ik weet het niet. Hier ergens aan het water?

Wido: Hoe lang zijn ze al uit die eitjes gekropen?

Marjanne: Dat weet ik niet, jongen.

Wido: Van welk dier zijn ze?

Marjanne: We zullen het thuis eens opzoeken.

Muriël: Het zijn er juist vijf, en wij zijn met vijf kinderen. Grappig hé?

Marjanne: Ja, mijn vijf kinderen zijn ook al uit hun holletje gekropen.

Muriël: Ja, en ik ben naar de Sterrenwachers gekropen.

Marjanne krijgt een kramp in haar maag. Het is de eerste keer dat het onderwerp terug ter sprake komt. Moet ze Muriël maar niet eerlijk zeggen dat ze naar een andere school gaat? Eigenlijk hebben ze nog nooit achter de rug van hun kind een beslissing genomen.

Wido: Zwijg nu over die rotschool, het is vakantie.

Muriël: Ik vind school leuk.

Wido: Jij bent niet normaal. Zwijg over de school.

Marjanne: Ach kinderen, ik zit hier juist zo zalig.

Tinea: Kom, we gaan een kamp bouwen.

Adinda is het spelen wat ontgroeid en installeert zich met een boek naast haar moeder in het gras. Na de picknick bedankt Marjanne hen met een roeitochtje op een vijver, twee kilometer verder. Fenja is al moe, maar Marjanne mag haar niet pakken, ze mag vandaag echt niets doen. Tinea en Adinda nemen haar afwisselend op de rug.

Ze lopen op het vlondertje de boten te keuren. Ze gaan er twee nemen. Muriël en Fenja zitten op hun knietjes en roeren met een stokje in het water. Opeens slaakt Muriël weer die ijselijke gil.

Marjanne verstilt, ze voelt zich in het centrum van vreemde krachten staan. In haar hand houdt haar dochttertje een klein, verzopen, blind molletje.

Fenja: Och, arm beestje.

Wido: Kom, we zullen het begraven.

Met zijn vijven treuren ze om dat verdronken prille leventje.

"Ik ben zo blind als een mol! Ik blijf met mijn gepieker Muriëls zekerheid ondergraven", schiet het door Marjanne heen.

Als Renaat terug is zal ze hem vertellen dat Muriël wat haar betreft bij de Sterrenwachers blijft. Als het haar tijd is om te vertrekken zal dat in haar wel duidelijk worden, zij moet niet wijken omwille

van haar broer en zus.

Marjanne en Fenja roeien, Muriël zit tegenover hen op de boeg van het schip, ze kijkt haar moeder aan met een stralende glimlach. Muriël zet een lied in, Marjanne en Fenja vallen in.

"Aan de overkant, in het kreupelhout, aan de overkant van de rivier, daar staat een torentje toverkrans, en het luidt op ieder kwartier. Het zingt niet gewoon op een klokkentoon..."

'Bam!' Daar rammen Adinda, Wido en Tinea hun boot. Ze hebben dolle pret.

Het is laat in de middag voor ze thuis zijn. Het nestje met uitgebroede eitjes zetten ze op de vensterbank. Ze zoeken op van welke vogel ze afkomstig zijn: waarschijnlijk waterkiekens. Wido en Tinea zouden ook samen eten maken. Maar Wido zegt dat hij te moe is.

Tinea: Als moeder moe is, moet ze ook nog eten maken.

Marjanne: Ik zal wel inspringen.

Tinea: Nee hoor! Dan is al onze moeite voor niets geweest.

Marjanne: Ik heb heel erg genoten.

Adinda: Kom, ik zal wel helpen.

Muriël: En ik ook.

De uitgebreide maaltijd wordt vervangen door pannenkoeken. Dan wordt er geloot wie bij Marjanne mag slapen. Tinea en Wido vinden dat zij het meeste recht hebben, maar uiteindelijk heeft iedereen meegewerkt aan deze verwendag.

Tinea: Ja, maar alleen ik van het begin tot het einde.

Muriël: Ik ook.

Tinea: Maar het was niet jouw idee.

Marjanne: Ik gun het je Tinea, maar we hadden al voor vader weg was gezegd dat we zouden loten.

Wido: Door slinkse trukken wil jij bevoordeeld worden.

Marjanne: Slinkse trukken? Ze heeft heel erg haar best gedaan.

Wido: Ik ken haar wel.

Marjanne: Kom, laten we in schoonheid eindigen.

Muriël trekt de hoogste kaart, de harten dame nog wel.

Marjanne gaat vroeg slapen, dan kunnen ze nog samen babbelen en een boek lezen.

Muriël: Moeder, ik blijf toch zeker bij de Sterrenwachters, hé?

Marjanne: Ja, zolang jij daar flink leert en je goed voelt in de klas mag je blijven.

Muriël: Vindt vader het ook goed?

Marjanne: Ik moet er nog eens met hem over praten.

Als hij terug thuis is klampt ze hem aan. Renaat is er absoluut niet voor te vinden.

Marjanne: Dan moet jij het haar zeggen. Dat kind is al ingeschreven op een andere school en ze weet nog van niets.

Renaat: Nee, dat is niet fair. We moeten het samen zeggen. Dat is een beslissing die we samen als ouders nemen.

Marjanne: Goed. Maar dan moet jij haar bijwerken.

Renaat: Dat is chantage. Je weet best dat ik daar geen tijd voor heb.

Marjanne: Ik ook niet. Wido heeft nu voor taal niveau eind tweede klas, hij gaat naar de vijfde. Tinea wil absoluut naar de school van Adinda, maar ze schrijft nog geen vijf woorden zonder fouten. En daarnaast nog een kind bijwerken dat absoluut wil blijven. Het is te veel.

Renaat: 't Is goed, dan blijft ze. Ik druk me verkeerd uit: het is niet goed. Ik begrijp echter dat het voor jou te veel wordt en ik kan het er echt niet bijnemen. Ik zou haar de lijdensweg willen besparen die de anderen zijn gegaan.

Marjanne: Daar is het te laat voor. Ze zit al gevangen in de paradijselijke beelden van de Sterrenwachters. Daaruit loskomen, het zal niet meer zonder pijn gaan. En wie weet, blijft ze er wel gelukkig. Er zijn kinderen die daar heel krachtig uitkomen.

Renaat: Degenen die het halen zijn ondertussen wel over lijken gegaan. Maar goed, ik leg me erbij neer.

Marjanne: Als het haar tijd is om te gaan, zal ze dat zelf wel aangeven. En dan zal ik er staan voor haar.

Renaat: Wat ben ik blij dat we Fenja daar niet in de eerste klas laten vertrekken.

Marjanne: Wie weet wat zij nog tegenkomt.

's Avonds kan ze de slaap niet vatten. Ze wordt weer bevangen door die vreemde kracht die ze ervoer toen Muriël het molletje uit het water schepte. Ze staat op en gaat in de tuin onder de lindeboom staan, hij is zo oud als Adinda .

"O lindeboom, kon ik daar maar zo onbeweeglijk staan als jij. Ik zal niet licht weer een vraag aan de wereld stellen."

Ze kondigt een tweede droomstop af: "Ik wil deze vakantie niet meer dromen, alleen maar genieten. Rust."

De nacht is intens stil en blauw. Doch in de verte hoort ze het geraas van de autoweg. Ze verlangt zo naar stilte, wil zich uit alle gewoel terugtrekken, maar weet dat ze zoals de bever cultuurvolger moet worden.

HOOFDSTUK XIII. VAKANTIE-DROOMSTOP.

De kikkervisjes zijn heuse kikkertjes geworden en hebben inmiddels hun vijvertje verlaten. Het is volop zomer. Ze leven constant buiten. Hun huis ligt gedeeltelijk onder de grond. Toen ze kwamen wonen heeft Marjanne een put uitgegraven en er een terras op het zuiden gemaakt. Reeds in maart kunnen ze beschermd tegen de wind buiten eten. Dit jaar hebben ze een terras-muisje gekregen. Ze zagen het ritselen onder de maagdenpalm en lokten het met korstjes kaas. Ondanks zijn angst kon het daaraan niet weerstaan. Nu komt het stukjes kaas en brood bedelen als er gegeten wordt. Dit buitenleven scheelt Marjanne een pak huishoudelijk werk, binnen blijft het proper. Wido, Muriël en Tinea hebben een takkenhut gebouwd. Meermaals slapen ze in de tuin. Marjanne heeft er te veel last van cultuurgeluiden, 's avonds, als de stilte valt, komen die des te sterker door. De kinderen storen zich er niet aan.

Renaat heeft nu eindelijk de tijd om "Droom Bewust" van Robert Moss te lezen. Anders dan Marjanne, die het boek steeds lukraak openslaat, de bladzijden diagonaal leest, en soms een passage heel intens nog eens en nog eens, begint hij bij de eerste letter. Hij heeft sterk de behoefte om over zijn lectuur te communiceren. Zo komt ze veel over het boek te weten. Deze avond zitten ze samen op het terras. Marjanne luistert naar het ondergaan van de zon, als de laatste trillers zijn uitgedeind, dringt Renaats sonore stem tot haar door.

Renaat: ...iets boeiend bij Moss, een vrouw die over haar DNA-structuur droomde.

Marjanne: Dat had ik je al verteld. Misschien ligt daar de link met dr.M.L.Peerbolte.

Renaat: Ja, zal ik het nog eens luidop lezen?

Marjanne: Eigenlijk wilde ik alle dromen en studiewerk laten rusten tot na de vakantie.

Renaat: Je dromers komen toch nog.

Marjanne: Ja, twee maanden onderbreking is te lang.

Renaat: Je bent te plichtsbewust.

Marjanne: Nee, ik doe het graag. Merkwaardig genoeg zijn hun dromen nu ook minder beladen, vaak humoristisch. Iemand droomde over barensweeën in de vorm van spastische blauwe koeien. We hebben er mee zitten gieren, terwijl het toch een moeilijke geboorte met dreigend zuurstoftekort was, gesymboliseerd door het blauw van de koeien.

Renaat: Zeg, als je daar mee bezig bent, kan je toch ook wel even luisteren naar wat mij boeit.

Marjanne: Het boek brengt mij zo aan het dromen, en daar heb ik nu geen zin in.

Renaat: Heel kort maar.

Marjanne: Goed.

Renaat: Ik ga het even halen.

Renaat: Hier, p. 109: 'Daarna voelde ik een drang om het patroon van de wenteltrap nader te bekijken. In haar droom draaide de smalle trap naar beneden, altijd naar rechts, terwijl het torengedraaide de andere kant op draaide. Ze dacht aan de dubbele helix van het DNA en de twee in elkaar gedraaide slangen van de caduceus van Mercurius. Dat is het patroon van het leven,' besloot ze.

Marjanne: Heb ik gelezen. Het is een aanwijzing dat conceptie-analyse niet zomaar wat beuzelarij is, je kan over de bouwstoffen van ons materiële leven dromen. Na de vakantie ga ik het boek grondiger lezen. Ik ga nu slapen, we vertrekken morgen vroeg naar zee.

Renaat: Niet te vroeg.

Marjanne: Om half zes zullen ze er wel staan.

Renaat: Marjanne, nee, je moet ze wat inperken. Het is voor mij ook vakantie, alles op het gemak, hé.

Marjanne: Je was er zelf bij toen ze het voorstelden.

Renaat: Daar heb ik niets van gehoord.

Marjanne: Dan had je maar beter naar je kinderen moeten luisteren.

Renaat: Ga je me nu nog een schuldgevoel opsolferen ook.

Marjanne: Ja. Ik vind dat je te vaak afwezig bent.

Renaat: Ik ben hier de kostwinner.

Marjanne: Ik bedoel dat je er niet met je gedachten bij bent als ze iets zeggen. Trouwens ik vind het zelf ook fijn om heel vroeg op het strand te zijn. Het is maar voor één keer.

Renaat: Die vroege Paaszweethut was ook jouw idee.

Marjanne: Renaat, dat is vier maanden geleden, en jij hebt er toch ook van genoten.

Renaat: 't Is goed, 't is goed. Morgen en dan nooit meer.

Marjanne: Je bent een schat. Slaap wel.

Renaat: Slaap wel, ik blijf nog wat lezen.

En inderdaad, nog voor de eerste vogel zijn stem verheft, begint Fenja al te kraaien. Het duurt niet lang voor Muriël wakker is. Ze hadden afgesproken dat wie eerst wakker was ook de anderen zou wekken. Adinda is met het ouder worden al wat lomer en zou zich liever nog eens omdraaien.

Marjanne stroomt zelf vol energie onder al dat opgewonden gekakel. Renaat heeft haar hoofdkussen op zijn oren gedrukt. Tinea laat zich op zo'n momenten altijd van haar beste kant zien. Ze zorgt voor haar zusjes en smeert de boterhammen. Gisterenavond heeft ze de zwemzak al ingepakt en het garnalennet klaar gezet. Water is haar element. Als 10 maanden oude baby zwom ze al het zwembad over. De kinderen zitten allemaal in de auto als Renaat zich nog wil beginnen te scheren.

Marjanne: Nee Renaat, nu niet! We wachten op jou.

Ze wil zijn scheergerief terug wegbergen.

Renaat: Ik kom graag verzorgd onder de mensen.

Marjanne: We komen niet onder de mensen. We stappen zo ver tot we de kudde voorbij zijn.

Renaat: Dat zal wel lukken in het hoogseizoen.

Marjanne: Kom nu. Tinea heeft zo haar best gedaan om vroeg te kunnen vertrekken.

Ondertussen zijn de kinderen weer uitgestapt. Muriël en Wido nemen hem bij de handen, terwijl Tinea en Fenja hem zachtjes voortduwen.

Renaat: Help, ik word door mijn eigen kinderen ontvoerd!

Muriël: We zullen je goed verzorgen, vadertje.

Renaat: Ik wil slapen.

Ze krijgen allemaal de slappe lach, behalve Renaat.

Renaat: Ondertussen had ik me al lang geschoren.

Ze moeten nog harder lachen.

Het is acht uur als ze op het strand in Vrouwenpolder aankomen. Op een eenzame garnaalvisser na ligt het verlaten. Na een eerste plonspartij wandelen ze een heel stuk langs de branding. Ze installeren zich halverwege het water en de duinen. De kinderen worden opgenomen in het landschap van zee,

zon en zand.

Marjanne: Trekken we ons even terug in de duinen?

Renaat: Risky places!

Marjanne: Kom.

Renaat installeert zich makkelijk. Marjanne gaat zo op hem zitten dat ze de kinderen van over de duintop nog in 't oog kan houden.

Renaat: Heerlijk.

Marjanne: Mijn erotische energie is veel groter buiten. Binnen val ik slap.

Renaat: Zalig. Weet je nog in Ierland? Toen kwam je klaar van op je blote voeten over het zand te lopen.

Marjanne: Mm.

Ze schommelen intens genietend heen en weer.

Marjanne: Er komt er eentje aangelopen.

Muriël: Moeder, wil je nog eens met mij in zee!?

Marjanne: Ga maar, ik kom dadelijk.

Muriël: Ik wil samen met jou.

Gelukkig roept Tinea Muriël, die rent terug naar haar zus.

Renaat: Oef, nog een paar minuten gewonnen.

Ze zetten er nu spoed achter, hun bewegingen worden heviger.

Marjanne: Het was alsof ik je sperma als een fijne nevel over mij heen voelde komen.

Renaat: Ik heb anders diep in jou gespoten.

Hij wil haar tegen zich aandrukken.

Marjanne: Nee, de kinderen wenken, ik ga me afspoelen in zee.

Renaat: Ik wacht tot mijn Jef geslonken is.

Hij kijkt haar na, ze wuift naar hem.

Langzaam loopt het strand vol, de meeste mensen stappen met al hun zakken niet zo ver langs de branding als zij, maar rond de middag is het er toch ook aardig druk.

Zee, zon, zand, een dag puur genieten.

Ze horen Fenja en Muriël opgewonden giechelen.

Fenja: Kom, we gaan nog eens kijken.

Muriël: Ik durf niet.

Fenja: Jawel.

Even later komt Fenja uitgelaten op hen toegelopen.

Fenja: Moeder, er ligt een piemelzwaaiër in de duinen! Kom je mee kijken, dat is plezant.

Marjanne neemt haar bij de hand.

Marjanne: Waar is Muriël?

Fenja: Die is de piemelzwaaiër samen met Wido aan het bespieden.

De man zwaait ongegeneerd met zijn grote lul telkens hij de kinderen hoort. Hij speelt een soort kiekeboe-spelletje met hen.

Hij kijkt Marjanne onbeschaamd aan. Marjanne haalt haar schouders op.

Marjanne: Kom, Wido en Muriël, laat die mijnheer maar alleen spelen.

Muriël: Moeder, ik vind dat een rare mijnheer.

Wido: Ja, vettig hé. Die zal zeker geen goeie vrouw hebben.

Marjanne lacht.

Marjanne: Wat weet jij daarvan?

Wido: Meer dan je denkt.

Renaat gaat de man aangeven bij de badman een heel eind verderop. Natuurlijk is de vogel al gevlogen. Het is een beetje gênant, hun eigen vrijpartij indachtig.

's Avonds zien ze de badgasten weer huiswaarts keren. Nog later keren er enkelen terug op het strand om te wandelen en te vliegeren. Een kudde paarden spettert met hun ruiters door het water. Ze kruisen het pad van de ondergaande zon. Marjanne zwemt naar de zon. Als hij helemaal in zee gezakt is, krast het gezin op. Fenja is in slaap gevallen. Marjanne draagt haar in haar armen.

Zo rollen ze tijdens de vakantie van de ene dag in de andere. Wel hebben Marjanne en Renaat niet zo veel tijd voor hun oefeningen in de liefdeskunst. De jongsten zijn vroeger wakker de groten gaan laat slapen. Ze zijn al lang blij als ze een momentje vinden om even bij elkaar te zijn. Hun driewekelijkse afspraken met Birgit en Leopold lopen wel gewoon door, maar zijn wat teleurstellend. De oefeningen uit het boek worden door Birgit en Leopold schamper onthaald. Bovendien brandt hun relatie seksueel op een laag pitje. Marjanne had gehoopt dat ze er door de seksoefeningen terug de vlam in zouden krijgen. Maar ze worden eerder als een last ervaren dan als een bron van genot. De energie die Marjanne en Renaat willen aanreiken wordt op hen teruggeworpen. Na de lectuur van een hoofdstuk vervallen ze al snel in gesprekken over de kinderen.

Marjanne: Na alle schoolzorgen van vorig jaar zie ik als een muur tegen het komende jaar op.

Birgit: Ja, het is hard werken om de kinderen op niveau te krijgen.

Marjanne: En ons Tina is zo'n vrije vogel. Ze schrijft geen vijf woorden zonder fout, maar weigert in haar vakantie wat bij te leren. Hoe moet zo'n kind aan het eerste middelbaar beginnen?

Birgit: Onze kinderen hebben de overstap goed gemaakt en Adinda heeft het toch ook schitterend gedaan.

Marjanne: Zeker, maar ik weet niet of Tina het opbrengt.

Renaat: Nee, ik ook niet.

Leopold: Ze zal zich moeten aanpassen. Dat loopt wel los.

Renaat: Je houdt je te veel met de kinderen bezig. Ze moeten zelf hun weg maar vinden in de school.

Marjanne: Misschien. Weet je wat, ik trek er begin september een paar dagen op uit, dan maak jij met hen maar eens de overgang van vakantie naar school. Zin om mee te gaan, Birgit?

Renaat: Zo bedoelde ik het ook weer niet. Ik zou liever samen met jou eens weggaan.

Marjanne: Kunnen we ook eens doen. Maar na 14 jaar moederen verlang ik ernaar een paar dagen zonder man en kinderen te zijn.

Renaat: Over mij moet je niet moederen.

Birgit: Ik zie dat wel zitten.

Leopold: Voor mij is dat geen probleem.

Renaat: Maar dan niet de eerste week.

Ze spreken af voor de derde week van september.

Op een ochtend wordt Marjanne wakker met het beeld van een grot en de innerlijke zekerheid: ik wil me met Birgit terugtrekken in een grot, weg van de mensenwereld. Ze belt Birgit op.

Birgit: Het zou nooit in mijn gedachten opkomen, maar ik vind het wel fijn eens in jouw wereld te treden.

Marjanne: Zullen we vasten? Dan hoeven we ons niet om eten te bekommeren, moeten we niet onder de mensen komen, zijn we heel de dag vrij.

Birgit: Slik, daar moet ik toch even over denken. Ik heb nog nooit gevast.

Marjanne: We zien nog wel.

Op het einde van de vakantie is er een bijeenkomst van de maanvrouwen. Ze gaat door bij Gina thuis, die woont op wandelafstand van Marjanne op een prachtige wijde plek aan de rand van het bos. Voor ze Gina kende kwam ze al vaak in het huis. Het stond leeg. Ze kroop toen langs het keldergat naar binnen en wist: "Hier wil ik wonen!" Maar Renaat en zij waren werkloos toen het te koop stond. En nu woont Gina er, en ze is hier thuis.

'Ik moet cultuurvolger worden', glimlacht ze om zich te troosten, 'me terugtrekken zou makkelijker zijn, dat is me vertrouwd maar ik zou niets nieuws leren'.

Ze vindt het steeds moeilijk zich aan te sluiten bij een groep, ook hier. Ze denkt aan haar schooltijd, hoe pijnlijk het was om een hele dag stil te zitten in een grauwe klas. Hoe ze wel aanvaard werd, maar een eenzelganger was. Hoe ze een school zocht waar haar kinderen zich thuis konden voelen, doch daarin bij de Sterrenwachters jammerlijk mislukt is. Hier zit ze rond het vuur bij krachtige vrouwen, misschien kan ze van hen leren.

Er wordt besloten het wolvenspoor te verlaten. Marjanne vindt het jammer. Er leven nog veel andere ideeën. Ze zullen elk om beurt een avond voorbereiden.

Gina komt naast haar zitten.

Gina: Ik wil je eens voorstellen aan een vriendin van mij.

Marjanne: Ja.

Gina: Jullie hebben veel gemeen. Ze heet ook Marjanne, heeft net haar vierde kindje gekregen en ze schrijft ook.

Marjanne: Mijn schrijven stelt niet veel voor.

Ze denkt plots aan de wolf en het manuscript en heeft spijt van wat ze gezegd heeft. Ze wil haar werk niet naar beneden halen, dat doet ze zo vaak tegenover derden. Ze zal het wolvenspoor blijven volgen.

Gina: Je hebt toch al gepubliceerd. Marjanne F. heeft net een boek uit.

Marjanne: Is het Marjanne F.? Echt? Ik heb stukken van haar boek gelezen in een tijdschrift. Ik vond het bloedmooi. Ik heb nog getwijfeld om het boek te gaan kopen.

Gina: We werken nu samen aan een boek over vrouwen van vijftig en passie. We zoeken gepassioneerde vrouwen op, en zij schrijft er een verhaal over.

Marjanne: Tof. Maar ik ben niet zo'n vrouwenmens.

Gina: Dat weet ik. Zin om haar te ontmoeten?

Marjanne: Graag.

Gina: Haar man is dirigent van een koor. Volgende week zingen we hier oogstliederen. Kom je?

Marjanne: Ik denk het wel.

Marjanne is wat verbaasd over de plotse belangstelling van Gina voor haar persoon. Eerst een uitnodiging voor de maangroep en nu dat. Ze kennen elkaar al zo lang, maar vanop een afstand. Destijds had ze wel de indruk dat Gina haar aantrok, maar als ze een stap in haar richting zette, voelde ze zich op een subtiele manier teruggestoten. Ze besluit naar de zangavond te gaan.

Het bos draagt de volle warmte van de zomer. Marjanne legt de handen op haar buik terwijl ze naar Gina wandelt. Daar gekomen, zijn er al veel mensen, de meesten kent ze vaag. Het is altijd moeilijk om zo'n volle ruimte in te stappen. Roep je gewoon 'goedenavond', of geef je iedereen een hand? Ze besluit de gastvrouw te groeten en gewoon vriendelijk te knikken als anderen een teken van herkenning geven.

Marjanne: Gina.

Gina: Dag Marjanne, fijn dat je er bent. Daar is Marjanne F.. Neem nog een drankje, we gaan zo beginnen.

Ze ziet een heel verleidelijke vrouw, met een doorschijnende zwarte rok. Ze verslikt zich proestend in haar glas water als ze bedenkt dat Gina vindt dat ze op elkaar lijken. Dat zal wel niet uiterlijk bedoeld zijn. Ze lijkt in een intiem gesprek te zijn met een man. Haar man?

Hij is alleszins niet de dirigent.

Er wordt heel mooi gezongen. Bij de Sterrenwachters zingen ze ook veel. Ze herinnert zich nog Adinda's ontgoocheling op haar nieuwe school: 'Moeder, nu is de school al een week bezig en we hebben nog altijd niet gezongen.'!

Marjanne F. heeft haar babytje bij, het is een heel mooi kindje. Wat zou ze zelf nog graag zo'n klein wezentje baren, niets is heerlijker dan zo'n klein, zoet geurend kindje in je armen dragen. Ze mag het vasthouden, dat is het eerste en enige contact dat ze met Marjanne F. heeft die avond.

Twee dagen later krijgt ze telefoon van haar.

Marjanne F.: Zeg, ik heb je ontmoet bij Gina. We zijn samen een boek aan het schrijven.

Marjanne: Dat heeft ze verteld, ja.

Marjanne F.: Ik zou ook graag eens met jou komen praten.

Marjanne: Ik ben nog geen vijftig, ik word over een half jaar pas veertig, en spook niets belangwekkends uit.

Gegibber.

Marjanne F.: Ja, zo zie je er ook niet uit. Maar ons thema heeft zich wat verschoven naar alle vrouwen. En misschien komen er nog wel mannen bij ook.

Marjanne: 't Was anders wel een boeiend onderwerp.

Marjanne F.: Ja, ik weet het. Maar mag ik eens met jou komen praten?

Marjanne: Zeker, al zou ik niet weten wat ik je te vertellen heb. Ik ben een huismoeder.

Marjanne F.: Ik hoorde van Gina dat je met dromen bezig bent en voor een week naar een grot trekt.

Marjanne: Ja, maar veel spectaculairs heb ik daar niet over te zeggen. Ik heb trouwens nog nooit in een grot geslapen. We gaan in september. Maar ik wil graag met jou praten omdat ik fragmenten uit je boek gelezen heb. Ik vond het heel pakkend en mooi geschreven.

Marjanne F.: Zullen we dan afspreken na de grot?

Marjanne: Ja, dat is goed, na de grot. Verwacht er niet te veel van, ik wil gewoon een week in het bos zijn.

Het beeld van de grot had het einde van de droomstop al aangekondigd. Die nacht komt er voor het eerst sinds bijna twee maanden een echte droom.

Dezelfde Indianen zitten opnieuw in een kring aan mijn hoofd. Ze lijken niet persoonlijk met mij bezig. Ik lig in het vochtige gras, mijn ogen zijn gesloten. Eén van hen zucht: 'droom' en zet zo de lucht in beweging. Ik voel de droomwind over mijn lijf.

Kringdroom. Droomkring. Droomcirkel. Moet ze in de grot iets met dromen doen? Een droomcirkel in de grot?

" Help, ik ben weer vertrokken met dromen. Laat me gewoon huismoeder zijn."

Doch ze kan geen weerstand bieden aan de roep van de droom. De droomcirkel begint vorm te krijgen. Ze zocht trouwens al langer een manier om tegemoet te komen aan de vraag van mensen om in kleine groep kennis te maken met droomwerk zonder daarom de droomreis naar de wortels van dit aardse bestaan te moeten ondernemen.

En zo loopt de vakantie ten einde.

HOOFDSTUK XIV. HET PAD VAN DE HINDE.

De kinderen gaan allemaal terug naar school. Marjanne twijfelde eerst nog om Tinea toch maar bij de Sterrenwachters te laten, want ze vertikte het om haar leerachterstand in te halen, maar Tinea wilde per se naar de school van Adinda. Zo is Muriël de enige van de vijf die er nog gaat. Het voelde zo veilig, de vijf kinderen op één school.

"Ik moet ze elk hun eigen spoor laten volgen."

De kleine Fenja gaat nu met haar grote broer mee. Marjanne vindt het moeilijk haar twee jongste dochtertjes uit elkaar te halen. Deze eerste dag brengt Renaat de Fenja, zij fietst Muriël naar school. De andere dagen kan Muriël met een klasgenootje meerijsen. Als ze voorbij de weg naar Het Fonteintje zijn, slaakt Muriël een diepe zucht.

Muriël: Het is me gelukt, het is me gelukt.

Marjanne: Waarom ben je zo blij?

Muriël: Omdat ik naar de Sterrenwachters mag.

Marjanne: Dat wist je toch al.

Muriël: Maar nu ben ik pas zeker.

Hoe heeft dat kind twee maanden in onzekerheid geleefd! Voor het eerst heeft Marjanne het gevoel dat ze de juiste beslissing genomen heeft.

Muriël: Ik vind je de liefste moeder van de hele wereld, want als ik iets echt wil, dan mag ik dat ook.

Marjanne: Ja, als je daar echt wil blijven, mag je dat ook.

Muriël: Maar als ik echt een snoepje wil, mag dat niet altijd.

Marjanne: Neen, dat mag maar soms.

Ze lachen vrolijk. Muriël zingt een zonnig liedje.

Zo verzorgt Marjanne nog mee de overgang van vakantie naar school, maar binnenkort is ze weg. Renaat zal voor het eerst een paar dagen met zijn kinderen alleen zijn. Hij voelt zich heel onzeker en heeft haar gevraagd een uurschema en een menu op te stellen. Marjanne maakt het hem makkelijk en mister fast-food doet zijn intrede in hun huishouden: meeneem-pizza's, frieten, pannenkoeken, hot dogs, ijsroom... De kinderen verlekken zich erop.

Twee weken later is het zo ver! Ze vertrekken naar de grot. Marjanne heeft er naar uitgekeken. Voor het eerst was ze na de vakantie niet helemaal ontspannen, de schoolstress is blijven nazeuren. Nu ze het schooljaar goed en wel gestart is, ziet ze er naar uit haar gezin los te laten. Het is iets fysiek. Ze heeft even genoeg van man en kinderen die zich aan haar lichaam laven. Via een kennis heeft Birgit een gedetailleerde wegbeschrijving naar een eenzame grot gekregen. Marjanne wist er ook één in de Ardennen, maar daar was geen water in de buurt. Nu ligt er op wandelafstand een bronnetje met een vijver.

Ze heeft tevens een manier gevonden om uitvoering te geven aan de droomcirkel-droom. De voorlaatste nacht in de grot is het volle maan. Ze heeft de vrouwen uitgenodigd om bij de grot samen een droomcirkel te houden. Marjanne F. wil zich ook bij hen aansluiten, en heeft zo meteen een aanknopingspunt voor hun gesprek.

Marjanne wilde met de trein gaan, doch Birgit had nog behoefte aan het comfort van de auto.

Marjanne heeft slechts een kleine rugzak bij, Birgits bagage omvat meer dan dubbele. Hun leefwerelden zijn totaal verschillend. Marjannes vriendinnen hebben allemaal zin om mee te gaan, die van Birgit verslijten haar voor gek. Voor Birgit is het de eerste keer dat ze een vastenperiode meemaakt, ze ziet het niet zitten om ook nog eens een week te zwijgen.

Marjanne vindt het heerlijk zich te laten rijden en naar het landschap te kijken terwijl het gebabbel van Birgit rustig voortkabbelt. Na twee uur zijn ze ter bestemming. Ze hebben een stafkaart mee en vinden makkelijk de plek waar ze de auto moeten achterlaten. Zonder bagage trekken ze op verkenning. Ze komen bij een groot bos waar enorme rotsformaties tussen de bomen staan. Het bronnetje met de vijver vinden ze snel. Een mooi plekje om een droomcirkel te houden. Marjanne ziet in gedachten de maan al, weerspiegeld in het water. De grot kan nu niet ver meer zijn. Ze tasten met hun ogen de rotsen af naar een spelonk. Niets. Ze klauteren een steil pad op dat verder voert langs de rotswand. Het is heel smal, modderig en overwoekerd met bramen. Ze zoeken steun bij de rotswand.

Marjanne: Volgens de kaart kan het zo ver niet zijn, Birgit. We moeten terug.

Birgit: Ja, ik peins het ook. Ik heb al honger.

Marjanne: Ja, ik ook.

Birgit: Kijk, kijk daar.

Marjanne: Ik zie niets.

Birgit: Daar, daar zijn ijzeren steunpunten in de rotsen. Daar moesten we toch naar uitkijken.

Marjanne: Zo hoog, moeten we zo hoog klauteren?

Birgit: Kom op.

De rotswand staat daar, loodrecht.

Marjanne: Moeten we hierop met onze rugzakken? Waarom makkelijk als het moeilijk kan.

Birgit: We kunnen nog altijd een hotelletje zoeken.

Marjanne: Zeker, we zijn vrije mensen.

Ze krijgen de slappe lach.

De ijzeren steunen blijken dan nog los te zitten, maar ze geraken boven. De grot heeft veel van een kerker, koud en kil.

Birgit: Brrr.

Marjanne: We kunnen een vuurtje stoken.

Birgit: Van stenen zeker. Zie je ons telkens al dat hout naar boven slepen? Het staat me hier niet aan.

Marjanne: We hebben een prachtig zicht op de toppen van de bomen. En het is hier stil.

Birgit: Goed. Ik heb besloten deze week helemaal in jouw wereld te treden.

Marjanne: Hoe bedoel je?

Birgit: Je denkt toch niet dat ik uit mezelf naar een grot zou gaan? Ik ben gewoon nieuwsgierig naar jouw wereld.

Marjanne: Op de kaart staat nog een andere grot aangeduid, niet zo ver hiervandaan. We kunnen daar ook gaan kijken. Ik vind dit ook geen aangename plek.

Ze ploffen neer in de warmte van de auto en rijden naar een andere kant van het grote bos.

Marjanne: Daar, het eerste bospad na de bocht, volgens de kaart moet het daar zijn. Laat ons de auto hier parkeren.

Ze gaan het pad af, maar het leidt naar een weekendhuisje.

Marjanne: Het huisje staat niet op de kaart, waarschijnlijk is dit pad bij de bouw ervan ontstaan. We zullen het eerstvolgende pad volgen.

Een verwachtingsvolle spanning maakt zich van Marjanne meester. Het is alsof ze reeds via onzichtbare draden met deze grot verbonden is. Een zijwegeltje dat ze volgens de kaart moeten inslaan, is nergens te bespeuren.

In stilte lopen ze door het bos. Ook hier zijn hoge rotsformaties. Geen grot te bespeuren. Plots zien ze een hinde, als uit het niets, tegen de helling oplopen.

'De hinde wijst ons de plek', schiet het door Marjanne heen. Birgit stapt verder, te ver. Marjanne aarzelt, zou ze haar vermoeden uitspreken met het risico zich belachelijk te maken?

Marjanne: Ik denk dat het daar is, waar de hinde was.

Birgit kijkt haar argwanend aan.

Birgit: Dat meen je niet.

Marjanne haalt haar schouders op.

Birgit: Ik wil daar eens gaan kijken. Daar zijn hoge rotsen, we zullen er vast de grot vinden.

Marjanne volgt haar. Na een vermoeiende klauterpartij tussen de bomen leunt Birgit buiten adem tegen een boom.

Marjanne: Ik denk echt dat het bij die hinde was.

Ze schrikt van de stevigheid waarmee ze het zegt. Birgit lacht minzaam.

Birgit: Goed dan. We gaan kijken.

Ze keren op hun schreden terug. Marjannes hart gaat te keer. Ze is haast even bang dat de grot daar is dan dat ze er niet is. Ze voelt zich weer opgenomen in een vreemd krachtenveld, zoals bij de muis en de mol. Ze weet nog precies waar de hinde voor hen uitsprong: ginds de helling op, toen bleef ze even staan en keek hen aan, op die plek moet het zijn. Dan verdween ze in het struikgewas. Ze zijn er bijna. Achter een eik en beschermd door klimop en frambozen vinden ze de ingang van de grot. Een groots gevoel van harmonie vervult haar. Alles is precies zoals het moet zijn. Ze zijn hier op het juiste moment, op de goede plek, Eu-topia.

Mooier kan een grot niet zijn. Een boog waar je onder door moet, een halfbolle ruimte waar ze kunnen zitten en dan een kruipgedeelte dat ze als slaapruijnte willen inrichten. Ook Birgit voelt zich er geborgen.

Marjanne: Waw, nu kunnen we ongestoord zeven dagen in het bos leven. Dat wil ik al zo lang, zo

lang.

Ze sluit haar ogen en transformeert in een oude vrouw. Zulk een metamorfose had ze al eerder meegemaakt, de eerste keer dat ze in haar zweethut zat. Haar huid is bruin en verrimpeld, haar vingers benig en krom, ze is vergroeid met de aarde en al eeuwen oud. Hier is ze thuis, hier woont ze al sinds mensenheugenis, hier zal ze naar toe komen om te sterven, als haar oude botten het begeven en verpulveren. Ze zakt weg in een diepe stilte. Birgit roept haar terug.

Birgit: Kom, we gaan onze bagage halen.

Ze opent langzaam haar ogen. Birgit is al vertrokken en wenkt haar. Ze staat op.

Birgit: Ben je nu ver genoeg van de beschaafde wereld?

Marjanne: Ja, wel spijtig dat de grot zo dicht bij een wandelpad ligt.

Birgit: Ja. We hebben nog wel niemand zien voorbijkomen, maar ik word ook liever niet ontdekt. Toch voel ik me veilig op deze plek.

Hun oerinstinct ontwaakt. Ze voelen zich als twee wolven die het geheim van hun hol willen vrijwaren. Toch wil Birgit met de auto zo dicht mogelijk hun hol naderen. Het maakt Marjanne ongerust. Als Birgit haar pakken uitlaadt, giert Marjanne het uit. Regenzeilen, laarsjes, potten en pannen, zelfs twee zakken klein hout om vuur te maken, wel 40 theelichtjes... worden uitgesteld.

Birgit: Lach jij maar, het zal ons goed van pas komen.

Marjanne: Zeker, Birgit. Maar als je niet eet zal je niet veel kakken.

Ze wrijft haar het pak W.C.-papier onder de neus.

Birgit: Niet zo spottend. Ik wil me hier op mijn gemak voelen.

Marjanne helpt mee de auto uitladen en alles naar boven sleuren.

Marjanne: En nu vlug weg. Ik voel me niet gerust zolang die auto hier staat.

Birgit: Zullen we hem in het dichtstbijzijnde dorp parkeren?

Marjanne: Goed.

Ze parkeren de auto op het dorpsplein bij de kerk en wandelen nu vanuit een andere richting door het bos naar de grot. De zon werpt haar gouden stralen over de bomen.

Marjanne: Kijk, ook hier is een vijvertje! We waren helemaal uit het oog verloren dat we ook hier water nodig hebben.

Birgit: Alles zit ons mee deze reis.

Het water is met beton ingedamd en er staan lelijke plastic banken. Marjanne proeft van de bron.

Marjanne: Het smaakt lekker, maar wel koud.

Birgit: Als we er buikloop van krijgen, zullen we het wel merken zeker.

Marjanne: Ik heb zin om te zwemmen. Maar een dag niet eten heeft me rillerig gemaakt.

Ze koesteren zich in de warmte van de zon. Pas als het schemert zoeken ze hun hol op. Onderweg sprokkelen ze hout. Ze kijken goed naar links en rechts alvorens de laatste honderd meter naar de grot te klimmen en installeren zich voor de nacht. Ze hebben geen boek, geen kaartspel... leveren zich helemaal over aan het bos.

Ook tijdmeters hebben ze thuis gelaten. Hun tijdsgevoel zal zich baseren op het licht. Marjanne zou graag eens een jaar zonder tijd leven, zwerven zonder kaart of richting, leven waar de dag haar brengt.

Birgit: Zouden we nu wel vuur maken?

Marjanne: We doen zo'n moeite om ons hol te verbergen. Als er iets ons kan verraden, dan is het wel vuur.

Birgit: Je kan al zien langs waar we naar boven klauteren.

Marjanne: Als iemand ons spoor zoekt, zullen we vlug gesnapt worden.

Birgit: We maken vuur: als ze ons ontdekken, dan moet het zo maar zijn.

Marjanne: Ik krijg hoofdpijn. We vergeten voldoende te drinken.

Ze warmen water voor kruidenthee. Houtje per houtje voeden ze een kleine vuurtje. De stenen blakeren zwart. De rook vindt langs een natuurlijk trekpat zijn weg naar buiten. Ze luisteren naar de nachtelijke geluiden van het bos, de maan weerkaatst zilver tussen de bomen. Ze kruipen al vroeg in hun slaapzak, het vuur werpt warme schaduwen op de wanden.

Birgit: Ik dacht dat ik bang zou zijn, maar voel me zo merkwaardig geborgen.

Marjanne: Waar zouden we bang voor zijn, van mannen die ons besluipen?

Ze giechelen.

Birgit: Goh, ik heb helemaal geen honger.

Marjanne: Nee, je kan gerust een paar dagen zonder eten.

Ze slapen vredig. Het ontwaken is groots. De grotwand lijkt een versteende wolkenformatie.

Marjanne glimlacht naar de steenkoppen zoals een kind dat met de wolken praat. Ze neemt zich weer voor: als ik oud ben en wil sterven kom ik hier in de grot vasten tot ik dood ben. Een roodbruin muisje ritselt aan hun rugzakken. Ze noemen het hun gastvrouw. Of is het een heer? Later zien ze dat het een koppeltje is.

Slechts een enkele keer passeert er iemand langs het wandelpad beneden hen. Toch zijn ze voorzichtig. Als dieren verlaten ze telkens vroeg hun hol, en keren slechts 's avonds weer om er te slapen. Het weer is hen gunstig gezind. Ze zwerven door de bossen of leggen zich te warmen in de zon. Vrij snel worden de gesprekken heel intiem. Marjanne geniet van Birgits aanwezigheid. Deze treedt onvoorwaardelijk in haar wereld; ze wist niet dat zoiets mogelijk was. Zou zij ook zo onbevangen in Birgits wereld kunnen verblijven?

Eén keer lopen ze vast in de wildernis. Wat als een pad begon ,verdwijnt tussen netels en distels. De doornhagen sluiten zich achter hen. Ze belanden op een punt waar terugkeren even onmogelijk lijkt dan verder gaan. Op nauwelijks een meter van hen springt plots de hinde te voorschijn. Ze rent gracieus voor hen uit, hup hup de heuvel op, blijft stil staan, spitst de oren en staart hen aan zoals de wolf en de bever in haar droom. Dan vervloeit ze weer met de omgeving.

Birgit: We moeten gewoon het pad van de hinde volgen.

Er is geen pad te zien, maar intuïtief volgen ze het spoor en komen gemakkelijk op een begaanbare bosweg. Marjanne voelt zich zielsgelukkig. Haar nieuwe geloof in het samenvallen van de verschijnselen heeft ook haar vriendin aangestoken, zij het niet met zoveel woorden gezegd. Al heel de tijd liep ze te zoeken naar een goede plek voor de droomcirkel. Nu weet ze het. Er is op de top van een heuvel een open weide omzoomd door bos. Het lijkt een observatieplek voor hinds want er staan uitkijkposten en voederbakken. Ze verzamelen er al droog hout voor hun volle-maan-vuur. Birgit heeft het lumineuze idee om met een praatstok te werken. Ze zoeken er een stevige uit. Tot haar verrassing stelt Birgit voor om de laatste dag van hun verblijf te zwijgen.

Woensdagavond is het zo ver. Ze hebben om half acht afgesproken aan het station. Het doet pijn hun bos te verlaten en terug in het lawaai en de drukte te komen. Zonder uurwerk komen ze toch stipt om half acht bij het station aan, zo diep is de tijd in hun leven gegrift. De maanvrouwen laten op zich wachten. Ze zijn met drie, de anderen konden zich niet vrij maken. Ze babbelen opgewonden. Birgit en Marjanne staan er wat onwennig bij, vreemd hoe zenuwachtig deze vrouwen zijn om met hen het bos in te trekken. Marjanne F. is heel bang voor muizen. Marjanne en Birgit wilden eerst de vrouwen blinddoeken om hun plek niet te verraden. Onder het gewicht van de rugzakken is hun tred zo onzeker, dat ze dat spel maar achterwege laten. Bij de rand van het bos aangekomen vragen ze hen te zwijgen. Het eerste dat ze elkaar in het bos zullen vertellen, zal hun droom zijn.

Het is al donkerder dan ze gepland hadden, de bomen zien er anders uit en ze moeten heel nauwlettend kijken waar de grot nu juist is. De vrouwen zijn zichtbaar onder de indruk. Nog steeds in stilte installeren ze zich. Marjanne en Birgit hadden de zwerfstenen al opgeruimd.

Nog steeds in stilte leiden ze de vrouwen naar de plek van de droomcirkel. De nacht is donkerblauw en helder verlicht door de maan. Er hangt magie in de lucht. Op het moment dat Birgit zorgvuldig het vuur ontsteekt, treedt de maan in de schaduw van de aarde. Marjanne wist niet eens dat er net die nacht maansverduistering was.

"Wat een prima maanvrouw ben ik toch", verzucht ze vol zelfspot tegen de maan.

De gang van de hemellichamen is groots, hoe klein zijn de mensen. De droomcirkel die ze wil houden, lijkt plots lachwekkend. Maar deze vrouwen waren nu eenmaal zo gek om tot hier te komen. Dus neemt ze het woord.

Marjanne: We gaan deze nacht geen dromen verklaren, maar enkel in elkaars droombeelden treden. Iemand vertelt haar droom, vertelt hem nog eens en nog eens tot zij is uitverteld. Dan vertelt zij haar droom van achter naar voor en geeft de praatstok door aan één van de anderen. Die op haar beurt de droom navertelt, één twee, drie keer zolang het goed voelt en dan weer van achter naar voor en geeft de praatstok door tot ieder de droom van de droomster heeft verteld. De praatstok belandt terug bij de droomster die nu uitkiest wie op haar beurt een droom vertelt. Maak je geen illusies, je kan nooit iemands droom exact na vertellen. Je vertelt jouw droom van haar droom. Probeer wel zo dicht mogelijk bij de oorspronkelijke beelden te blijven.

Zo vertellen ze elkaar hun droom, en hun droom van elkaars droom. De grote levensvragen zijn aanwezig in al hun eenvoud: moederschap, liefde, eenzaamheid, doodsangst, heling, pijn.

De beelden werken diep in. De voortdurende herhaling werkt bezwerend. Eén vrouw gaat helemaal op in het telkens herhalen van de droom. Marjanne zou haar de mond willen snoeren, doch slaagt erin haar wrevel het zwijgen op te leggen en zich terug te laten opnemen in het ritme van de droomcirkel. Zelf had ze gehoopt in de grot t op een grootse droom te krijgen, doch het was de haar vertrouwde kinderdroom dat ze zonder onderbroek op stap is. Deze keer stond ze in haar bloot gat aan een frietkraam. Ze heeft wat gène om hem te vertellen, maar had zich voorgenomen een droom uit de grot te vertellen en houdt zich daar ook aan.

De nacht is bijna voorbij als ze terugkeren naar de grot en slapen, slapen, slapen. De dromen zullen bij elk van hen nog lang nawerken.

's Morgens gaan ze zich wassen aan de bron en tonen de maanvrouwen hoe ze het bos uit geraken. Eindelijk zijn ze terug onder hun twee. Ze genieten van de dag zwijgen, Birgit is verwonderd hoe makkelijk dat gaat. Marjanne wil nog een grote wandeling maken, doch merkt aan Birgits zware stap dat deze door het vasten is uitgeput en zoekt dan maar een zonnig plekje om hun botten te warmen. Na een tijdje valt ook de innerlijke communicatie stil. Er is geen verleden, heden of toekomst. Er is geen goed of kwaad. Er is enkel het bos.

Als de zon achter de bomen zakt trekken ze terug naar hun grot. Maar het ruikt er naar de maanvrouwen, indringers, ze voelen zich niet veilig meer. Normaal zouden ze tot de volgende avond blijven, maar elk neemt in stilte het besluit de volgende ochtend te vertrekken.

Ook de nacht brengt geen rust. Marjanne slaapt niet en waakt niet, ze weet niet waar ze is.

Ik tuimel van de ene wereld in de andere. Er vallen blaadjes met erotische gedichten over me heen: penissen, vulva's, borsten en billen, bloeddruppels, intens geil genot, diepe seksuele angst, dan weer extase. Ik wil ze allemaal oprapen, verzamelen. Maar ze glijden door mijn handen. Uit de verte slaat de zwerver me gade. Ik haat hem. Ik huil, want ik mis hem zo. Dan weer kijkt de rots-indiaan me ondoorgroendelijk aan, ik sta in een cirkel rond het vuur en zou willen gaan lopen, klein zijn, onzichtbaar zijn, maar hij houdt me met zijn blik daar en ik vertel bij het vuur mijn droom, ontspan en voel dat het goed is. Plots ben ik bij de bestemoer, ze bespot me en rammelt me door elkaar. En ook hier kan ik niet vluchten. Weer krijgt ze het gezicht van mijn vriendin Ambrosia. Maar deze keer heeft het niets geruststellend: Ambrosia kent mijn zwakke plekken en zal me genadeloos onderuit halen, ze grijnst me met tandeloze mond toe. Plots ben ik zelf weer die oeroude vrouw. Ik zit in het donker van een zweethut. Ik ben oud, lelijk, verrimpeld, behaard en zeg: "De ultieme inwijdingsweg is die van de seksualiteit." De woorden klinken lachwekkend uit mijn tandeloze mond.

Het is nog donker als Marjanne wakker wordt. Ze wil de bladeren met gedichten te pakken krijgen, ze vertoeven aan de rand van haar bewustzijn, maar ze is niet in staat ze te lezen en weet dat ze ze één voor één al schrijvend moet laten geboren worden. Ze zou ze nu meteen in haar pen willen kruipen, heeft spijt dat ze geen schrijfgerief mee heeft.

"Oh Ambrosia!", roept ze woordenloos door de nacht. Ambrosia is oud en kinderloos. Heeft ze nog een seksleven? Ze kan zich haar vriendin heel geil voorstellen, maar ook heel aseksueel. Ze weet het niet. Ambrosia is ondoorgroendelijk. Opeens weet ze dat ze een zweethut rond seksualiteit zal organiseren. Ideeën borrelen op hoe ze die zal vorm geven.

Buiten kraakt een tak. Ze is bang. De maanvrouwen hebben de rust verstoord, hun hol is verraden. Ze merkt aan het gewoel dat ook Birgit wakker is. Ze hadden afgesproken om pas 's ochtends weer te praten. Het is nog wel donker, maar toch. Ze fluistert gedempt.

Marjanne: Ben jij wakker?

Birgit: Ja.

Marjanne: Hoorde je die tak ook kraken?

Birgit: Ja, ik voel me niks veilig meer.

Marjanne: Ik ook niet. Ik hoor voortdurend mannen met geweren op ons afkomen.

Birgit giechelt.

Birgit: Van zodra het licht wordt, kiezen we het hazenpad.

Marjanne: Goed. Ik ben blij dat jij er ook zo over denkt.

Bij het kriecken van de dag pakken ze in alle gauwte hun spullen, alsof de duivel hen op de hielen zit. Marjanne zou naar het dorp willen rennen om de auto te halen, maar ze hebben er de kracht niet meer toe. Ze maken zelfs geen ommetje langs de bron en kennen geen rust voor de spullen zijn ingeladen en ze weer op asfaltwegen rijden.

In alle haast is ze de grotstenen die ze voor de zweethut had klaargelegd, vergeten.

Birgit: Ik heb geen zin om al naar huis te gaan.

Marjanne: Ik ook niet. Na onze dagen grot heb ik een sluis nodig alvorens terug in de kinderdrukke te vallen, maar ik wil ze toch nog graag zien vandaag. Misschien kunnen we naar de sauna gaan.

Birgit: Schitterend idee. Al het stof van de grot wegwassen. Komen we helemaal proper en hernieuwd thuis.

Marjanne: En een hapje eten.

Birgit: Zwijg stil, ik besterf het. Jij zei dat ik na drie dagen vasten terug energie zou krijgen. Ik voel me zo slap als een vod.

Marjanne: Normaal is dat ook zo. Maar in een grot werkt het blijkbaar anders. Ik heb al drie weken op groentensap geleefd.

Birgit: Ik ben blij dat het gedaan is.

Marjanne: Maar zwijgen was toch zalig, niet?

Birgit: Ongelooflijk. Ik wist niet dat ik dat kon.

Marjanne: Zou je nog eens meegaan?

Birgit: Nu direct: nee. En later, dat weet ik niet. Ik denk het niet. Ik heb er van genoten, maar het was toch ook hard.

Marjanne: Ja, het was ook hard.

Diep in haar hart weet Marjanne dat ze terug zal keren, om de stenen te halen.

Ze laat zich rijden door Birgit. Haar droom van die nacht komt haar zo bizar voor. Toen ze deze morgen opstond, wist ze heel zeker: 'Morgen begin ik de gedichten op te schrijven. Eén voor één zal ik ze laten dobberen op de golven van mijn seksualiteit en ik geef een zweethut rond seksualiteit.'

Maar van zodra ze het bos uit was, leken al haar plannen slechts ijdel gepraat.

"De ultieme inwijdingsweg is die van de seksualiteit."

Hoogdravende woorden van een lelijk, oud mens.

"Laat mij maar huismoeder zijn, een beetje accordeon spelen en bloemen planten in mijn tuin en misschien op heel beperkte schaal mensen op hun droomweg begeleiden."

Birgit: Wat zeg, je?

Marjanne: Niets, ik brabbel maar wat in mezelf.

Birgit: Je hebt te veel gezwegen, niet gezond.

HOOFDSTUK XV . HET INTERVIEW.

Thuis is alles goed verlopen. De kinderen vonden het heerlijk een huisvader te hebben.

Adinda: Moeder, wel spijtig dat jij vader niet zo kent, hij is echt heel tof.

Marjanne: Zeg juffrouw, waarom ben ik met hem getrouwd, denk je?

Wido: Je zou wat meer moeten weggaan, dan hebben we tenminste geen computervader meer.

Marjanne: Komt in orde.

Fenja: Nee hoor. Jij moet voor mij zorgen.

Muriël: Spijtig dat vader nu weer achter zijn bureau zit. Maar ik ben toch blij dat jij er bent.

Wido: Ja kom, wij gaan de computer stuk maken.

Marjanne: We moeten misschien naar een ander evenwicht in de taakverdeling zoeken.

Adinda: Ja, ik zal mijn man beter opvoeden, die zal meer moeten klussen en voor de kinderen moeten zorgen.

Tinea: Jij zal geen man vinden, je bent veel te bazig. Ik vind vader goed zoals hij is.

Zo gaat het dagelijkse leven weer zijn gewone gangetje. De schoolperikelen lijken zich vanzelf op te lossen. Wido volgt nu saxofoonles en is razend enthousiast. Hij noemt het instrument zijn beste vriend. Marjanne hoopt dat het de eenzaamheid die zijn schoolcarrière heeft meegebracht, verzacht. Bovendien leert de muziek hem zijn gevoelens op een beheerste manier uit te drukken. Hij heeft ook vriendschap gesloten met een spin. Ze weefde haar web in een hoek van het raamkozijn. Haar werkzaamheden worden door iedereen nauwlettend gevolgd. Wido vangt prooien voor haar, kijkt toe hoe ze die inspint en daarna leegzuigt. Marjanne had het nog nooit van zo dichtbij meegemaakt. Ze dacht dat de spin haar prooi met één draadje inwikkelde, maar haar achterlijf produceert vele draden ineens. Na een paar dagen is het beest overvoed en reageert niet meer op de prooien die haar worden aangeboden.

Wido: Die spin kent haar eigen web precies. Zet ik er een andere spin in, dan blijft die kleven. Maar mijn spin weet precies over welke draden ze kan lopen.

Het werk met de dromers wordt terug intensiever. Marjanne legt er hoe langer hoe meer de nadruk op dat ze in het dagelijks leven ook uitvoering moeten geven aan hun droom.

Marjanne F. belt haar op voor het interview dat ze samen met Gina wil afnemen als basismateriaal voor hun boek. Ze vraagt langs haar neus weg of het materiaal tevens gebruikt mag worden voor een artikel in een bekend weekblad. Ze uit het verzoek met zo'n kinderlijk enthousiasme dat Marjanne niet kan weigeren. Toch voelt het niet goed. Ze is niet zo'n begenadigd praatster en ziet er wat tegen op. Bovendien voelt ze zich niet veilig bij Gina.

"Ze zal me lieflijk lokken en dan met haar cynisme neerklappen."

Marjanne F. verschijnt gelukkig alleen.

Marjanne F.: Gina heeft gebeld dat ze wat later komt, we kunnen al beginnen.

Marjanne: Goed.

Marjanne F.: Stoort het als ik de cassetterecorder aanzet?

Marjanne: Nee, doe maar.

Marjanne voelt zich ongemakkelijk. Maar deze kleine, levendige vrouw verstaat haar vak. Ze betoont

zo'n luisterbereidheid, waardering, een ongebreidelde belangstelling dat Marjanne moeiteloos in de praatstoel zit. Pas na twee uur arriveert Gina, het gesprek rondt zich als vanzelf af. Het is mooi geweest.

Ze ruikt de intimiteit tussen Marjanne F. en Gina en vraagt zich af of ze Gina niet te hard beoordeelt, eigenlijk mag ze haar wel erg graag. Ze herinnert zich een uitspraak van Ambrosia die wierp haar plompweg voor de voeten: 'Jij vertrouwt niemand.' Ze had het verbaasd tegen Renaat verteld die haar antwoordde: 'Wist je dat nog niet?' Nee, ze wist het nog niet. Of wel. Ze wist dat ze enkel zichzelf vertrouwd, maar had daar niet aan gekoppeld dat ze niemand anders vertrouwd. Daar denkt ze aan nu ze deze twee vrouwen gadeslaat. Ze is blij als ze weggaan. Hoewel het een fijn gesprek was, voelt ze zich merkwaardig boos op Marjanne F.

"Ze heeft me uit mijn tent gelokt."

Ze schokschoudert.

"Wat doet het er toe. Elk maakt er zijn verhaal van."

Er moeten ook foto's genomen worden, een bekend fotograaf zal langskomen. Marjanne vindt het afschuwelijk dat haar gezicht in een tijdschrift zal verschijnen. Maar ze heeft er geen zin in op haar schreden terug te keren en Marjanne F. teleur te stellen. Wido en Fenja willen er per se bij zijn. Renaat vindt dat Wido naar school moet, doch Marjanne is eigenlijk blij dat ze die fotograaf niet alleen onder ogen hoeft te komen en zo wint hun zoon het pleit.

Adinda: Moeder, je gaat toch niet je rode broek met gele en paarse bolletjes aandoen?

Tinea: Of dat kokkinnenkleed met felle kleuren.

Marjanne schatert het uit.

Marjanne: Wat hebben jullie tegen mijn lievelingskleren?

Adinda: Niets. Maar ik wil niet dat mijn klasgenoten je zo in dat tijdschrift zien staan. Die lezen dat allemaal hoor.

Tinea: Ik wil dat je er een beetje gewoon uitziet. We vallen al genoeg op.

Marjanne: Nu moet ik toch eventjes gaan zitten. Vinden jullie mij dan zo vreemd?

Adinda: Versta ons niet verkeerd, moedertje. Ik vind je de beste moeder.

Tinea: Maar we willen niet opvallen. Weten jullie hoe ze Wido noemen op zijn school?

Marjanne: Wido zit toch niet op jouw school.

Tinea: Nee, maar er zijn wel kinderen in mijn klas die uit Het Fonteintje komen. Ze noemen hem jungle-Jimmy, of Mowgli.

Marjanne: Mowgli, het wolvenjong.

Tinea: Ja, omdat hij zo'n lang haar heeft en er zo bruin en wild uitziet.

Adinda: Hij zou het in een staartje moeten doen.

Tinea: Knip het liever af en zorg tenminste dat hij niet mee op de foto komt.

Adinda: En wij zullen met jou naar de stad gaan en een fatsoenlijke trui kopen.

Marjanne: Dit is de omgekeerde wereld.

Tinea: Niet zo beduusd kijken, je dochters worden groot.

Adinda: Gaan we lekker samen naar de stad. Ik zal je op een ijsje trakteren.

Zo heeft Marjanne een gezellige middag met haar grote dochters en koopt ze onder hun keurende blikken een nieuwe trui.

De fotograaf is een bescheiden, innemend man. Het poseren gaat haar niet af, maar is niet zo verschrikkelijk als ze dacht. Wido en Fenja blijken echter natuurtalenten. Er wordt geen foto genomen waar ze niet minstens op de achtergrond aanwezig zijn. 's Avonds krijgt ze de weerbots. Al haar aangezichtsspieren zijn verstijfd en ze heeft lage rugpijn van het verkrampte poseren. Ze gaat al om acht uur naar bed en valt als een blok in slaap.

Een tijd later krijgt ze de tekst van het artikel ter nalezing toegezonden. Ze mag nog correcties aanbrenge. Haar eerste reflex is: dit wordt niet gepubliceerd. Tot Renaat het leest.

Renaat: Jij bent het wel helemaal.

Marjanne: Vind je?

Renaat: Heel zeker.

Marjanne: Ik wil zo toch niet aan de buitenwereld getoond worden. Laat me hier maar rustig in alle anonimiteit verder leven.

Renaat: Je moet durven uitkomen voor wie je bent. Je hebt altijd de neiging je op de achtergrond terug te trekken. Wees blij dat iemand met zoveel respect over je schrijft.

Marjanne: Vind je? Eigenlijk ben ik boos op haar. Ze doet me dingen zeggen die ik niet wil zeggen.

Renaat: Ze heeft talent.

Marjanne: Ik zal er eens een nachtje over slapen.

Ik snijd in een wilde kastanje gezichten uit, ik ben bang in mijn vinger te snijden. Dan is Renaat er, samen met de zwerver. Ze draaien zich om, ik zie dat ze ook een gezicht op hun achterhoofd hebben gekerfd.

Als ze overdag even de tijd neemt om terug de droom binnen te duikelen, komt ze in een groot bos. De zwerver lacht smalend naar haar.

Marjanne: Waarom doe je zo neerbuigend?

Zwerver: Je bent als de kastanjes. Rood bruin glanzend vol zonnekracht. Maar je gaat op in de veelheid. Je durft niet individueren. Je gezicht niet tonen.

Ze wil hem nog vragen wat ze moet doen, maar hij is al verdwenen.

Ze besluit het interview te laten gaan, haar gezicht aan de buitenwereld te tonen. Na schooltijd trekken ze naar het bos, ze stopt zoals de kinderen haar zakken vol kastanjes.

Bij de eerstvolgende zweethut, als ze rond het vuur verzamelen, offert ze er één aan het vuur. Het wordt een zeer intense zweethut. Tijdens de praatronde geeft ze een kastanje door. Wie de kastanje heeft, kan een lied zingen, zeggen hoe hij zich voelt, bidden... gewoon stil zijn. Ze nodigt iedereen uit de zwerver in zich te groeten. Zwerven, zweten, zweven... De zwerver is niet langer haar zwerver. Elk herkent hem in zijn, haar leven. Hij wordt van zijn magie ontdaan, ze vindt rust.

In haar dromen steekt de bever opnieuw de kop op.

Wido brengt een klein lichtbruin bevertje binnen, het heeft iets van een muis. Er hangt een roze embryo aan. Ik stop het in een doos, maar weet dat ze te laag is. De bever kruipt eruit. Ik zoek een grotere doos, de bever loopt naar de inkom. Wido opent de voordeur en het bevertje glipt weg. Ik vind het niet meer terug maar zie het asfalt kronkelen. Ik ben onder de indruk van de kracht van het dier, maar ook bang dat het gaat stikken. Het asfalt breekt op en ik merk dat er een zeebond zwemt. Hij is heel oud. Ik geef hem brood, ben bang dat hij in mijn vingers bijt. Hij lust geen brood. Ik bedenkt dat ik dringend vis moet bestellen, tot nu toe heeft hij enkel padden gegeten.

Dezelfde nacht heeft ze ook volgende droom:

Ik slaap met Renaat in een kegelvormige tent. Bovenaan is een opening. Twee helgroene papegaaien steken hun hoofd met rode snavel erdoor. Dan springt er een grote zwarte kattin de tent. Doodsbang wil ik Renaat wakker, maar ben geïmmobiliseerd. De deur gaat open, er komen mensen voor de droomcirkel.

Het bevertje heeft iets van een muis, is ook een knaagdier. En de padden. Dezelfde dieren als tijdens de schoolcrisis. Is er toch nog iets mis met haar houding naar scholen? Pad, transformatiedier. Waarin moet hij getransformeerd worden?

Wido - bever, cultuurvolger worden, maar ze kan hem niet opsluiten, ze moet hem vrij laten.

Embryo - asfalt dat openbreekt. Moet er vanuit het oude, padden en zeehond, iets nieuws geboren worden? Ik moet het voeding geven. Verse vis.

De droom blijft warrig.

Marjanne wordt alert voor alles wat met bevers te maken heeft. Waar hij haar vroeger ontging, ontmoet ze hem overal, op kinderboeken, straatnamen, zelfs op een doosje pralines. Als ze met Renaat een boswandeling maakt, valt er pardoes een grote spar over de weg, vlak voor hen, ze hadden eronder kunnen liggen.

"Een bever knaagt bomen om! Dat ik daar nog niet aan gedacht heb!"

Het blijkt het werk te zijn van twee onachtzame houthakkers.

Enkele dagen later krijgt ze van een vriend de bever-medicijnkaart toegestuurd. Ze mag zich precies niet distantiëren van heel die kaartenleggers-rage.

De kerngedachte op die kaart is:

Bever...

Leer me mijn dromen te bouwen,
Samen met anderen.

Eén geest,
één gedachte,
harten die één zijn,
dat is de les die jij mij geeft.

Bevers bouwen, bomen, takken, hutten. Een boomhut bouwen. De tent-droom. De tent was met zeilddoek en boomstammen gebouwd. Mijn tent - tipi - dromen - bouwen - droomcirkel. Ik ga een tent bouwen om een droomcirkel in te geven. Maar anders dan bij de grot. Dat was een experiment, ik moet hem anders vorm geven. Plots hoort ze Ambrosia's stem weer: "Jij vertrouwt niemand." Ze moet het samen met anderen doen. De maanvrouwen? Het is bijna volle maan.

Er was gevraagd trommels en tamboerijnen mee te nemen naar de volle-maan-bijeenkomst.

Marjanne neemt haar kastanjes mee. Eén vrouw heeft een ritueel rond de vier windstreken uitgebouwd. Om beurten moeten ze in het midden van de kring staan, terwijl de anderen met stem en trom klank geven aan de windrichtingen. Marjanne klopt haar kastanjes tegen elkaar. Midden het tumult is het een bescheiden geluid.

Het is een machtige ervaring, toch wekt het wrevel. Sommigen lijken helemaal in vervoering. Waar is de grond onder dit alles? Kunnen ze niet beter buiten in de wind gaan wandelen? Hem horen ritselen in de bomen, kippenvel laten toveren op hun huid? En toch... Het is mooi je eigen stem te voelen en mee te zingen met de wind. Hier binnen waait helemaal geen wind. Ze zijn hier gewoon aan het flippen. Heel haar lijf roept neen, dit wil ik niet, maar toch doet ze mee. En zichzelf dan met haar droomcirkel en zweethutten? Even hysterisch? Hier wil ze geen tentenbouwers zoeken. Ze zal het samen met haar kinderen doen, die zijn al razend enthousiast.

De grote klap krijgt ze de volgende dag als ze de rubriek onder ogen krijgt waaronder haar interview zal verschijnen: tussen wijsheid en waanzin. Deze week gaat het over een enorm dikke vrouw die beweert dat ze onsterfelijk is. Dat iedereen onsterfelijk is. Dat we sterven omdat we geprogrammeerd zijn met de gedachte dat we gaan sterven. Het is louter een kwestie van deprogrammeren.

"O help, hoor ik daar bij?"

Volgende week is zij aan de beurt. De kastanjes branden in haar zakken. Is het niet even waanzinnig om als volwassen vrouw met kastanjes rond te lopen om te individueren? Ze voelt zich bedrogen. Er was haar voorgespiegeld dat het om Vrouwen en Passie ging.

Haar kinderen helpen haar er terug bovenop.

Adinda: Ach moeder. Ze bedoelt er gewoon mee dat de grens tussen wijsheid en waanzin smal is.

Marjanne: Aan welke kant van de grens sta ik dan?

Wido: Je bent niet goed wijs, maar we zien je graag.

Marjanne: Soms denk ik dat ik beter met alles stop en gewoon huismoeder word.

Wido: Dan ben jij onze moeder niet meer. Ik wil nog zweethutten. En je hebt beloofd om samen een tent te bouwen.

Marjanne: Ik weet het, jong.

Wido: En mijn spin, die mag toch blijven?

Tinea: Spinnen houden is vies.

Muriël: En ik wilde net een droom vertellen bij jou in de schommelstoel.

Marjanne: Bij mij in de schommelstoel?

Muriël: Ja, zoals de dromers doen. Dat wil ik ook eens zo graag.

Fenja: Ik ook.

Muriël: Jij wil alles wat ik wil. Goed moeder? Mag ik? Ik had een heel bijzondere droom en de anderen mogen hem niet horen.

Marjanne: Goed, deze avond.

Muriël: Als de anderen zijn gaan slapen? Mag ik dan wat langer op?

Marjanne: Voor één keertje.

Tinea: Ik wil de zweethut weg, en geen tent in onze tuin, ik schaam me dood.

Wido: Ach, jij begrijpt niets van ons. Wij zijn natuurmensen.

Tinea: Jij woont in een huis, rijdt in een auto en gaat naar school. En als je te lang op blote voeten loopt, doen ze pijn.

Fenja: Ik loop altijd op blote voeten.

Adinda: Mijn vriendin wil ook graag mee aan de tent bouwen. Ze kan heel goed schilderen.

Marjanne: Fijn, goed idee. We kunnen hem beschilderen.

Fenja: Ik kan heel, heel, heel goed schilderen.

Wido: Wanneer beginnen we?

Marjanne: Dit weekend zullen we zeildoek gaan kopen.

Tinea: Stom. En enkel dierenbeulen houden spinnen.

's Avonds komt Muriël naar haar werkkamer met een droom. Het is de eerste keer dat zoiets gebeurt, gewoonlijk vertellen ze bij het ontbijt of tijdens de afwas hun dromen.

Muriël is heel ingetogen, alsof ze zich op een gewijde plek bevindt.

Zel gaat zitten in de schommelstoel. Ze vertelt haar droom met wijdopen ogen en heel expressieve gebaren. De schoonheid van haar kind raakt Marjanne diep.

Muriël: *Ik ben in de school. We moeten allemaal op de speelplaats staan. Er is een muziekjuf met veel krulletjes. Ik ben een beetje bang van haar. Dan zijn we in de grote zaal om naar toneel te kijken. De muziekjuf heeft ruzie met haar man, ze zijn gescheiden. Ik weet niet of ze ook ruzie heeft met onze juf. Ik hoop van niet, want anders gaat het toneel mislukken.*

Marjanne: Wat is het eerste dat in je opkomt als je de droom vertelt?

Muriël: Ik ben soms bang dat jij en vader ook gaan scheiden. Dat zou ik niet graag hebben.

Marjanne: Wij zien elkaar heel graag, wij willen bij elkaar blijven. Wanneer denk je dat wij gaan scheiden?

Muriël: Als jullie ruzie maken. En ik wil bij jullie alle twee blijven wonen.

Marjanne: Zoveel ruzie maken we toch niet?

Muriël: Ja maar, soms wel.

Marjanne: Ja, soms wel. Maar wij twee zijn soms toch ook boos op elkaar, maar maken het altijd weer goed.

Muriël lacht opgelucht.

Marjanne: Ben je in school soms bang?

Muriël schudt haar hoofd.

Marjanne: In de droom ben je bang van de muziekjuf en ben je bang dat het toneel gaat mislukken.

Muriël: Ja, maar dat is niet echt.

Marjanne: Voelt het in de droom echt?

Muriël: Ja, in de droom wel.

Marjanne: Weet je, moeder en vader denken dat je niets slechts over je school durft zeggen. Alles is er keitof en je komt altijd heel vrolijk thuis. Maar soms gebeurt er ook iets onaangenaams, net zoals vader en moeder soms eens ruzie maken, maar toch houden we van elkaar.

Muriël: Ja, maar dan denk ik dat ik van school moet veranderen, en dat wil ik niet. Ik wil er blijven zolang ik wil.

Marjanne: Je mag er blijven zolang jij je er goed voelt, al is het soms eens minder leuk.

Muriël: Ik vind dat ik een heel leuke juf heb.

Marjanne: Jij hebt een fijne juf.

Muriël: En wij gaan dit jaar een toneel spelen.

Marjanne: Dan kom ik zeker kijken.

Muriël springt op.

Marjanne: En wat ga jij doen als ze je plagen op school?

Muriël: Ze plagen mij nooit.

Marjanne: Als er dan iets anders onplezierig gebeurt?

Muriël: Zeggen dat het een rotdag was, maar het toch een goede school vinden. Mag ik nog even fluiten?

Marjanne: Even en dan snel gaan slapen.

Marjanne herademt. Ze herontdekt de kracht van droombeelden om het onuitsprekelijke bespreekbaar te maken. Al plaatst Marjanne F. haar werk tussen wijsheid en waanzin, zij voelt terug

vaste grond onder haar voeten.

De volgende dag krijgt ze nog een opkikkertje, Marjanne F. belt haar op.

Marjanne F.: Marjanne, mag ik je iets vragen?

Marjanne: Zeker.

Marjanne F.: Ik heb met jou gepraat over seksualiteit. Je vertelde dat jullie samen met Birgit en haar man een boek over liefdeskunst lezen.

Marjanne: Ja...

Marjanne F.: Dirk en ik zouden graag meedoen. We leven alletwee zo druk ons eigen leven en zoeken al lang iets om samen te doen.

Marjanne: Voor mij is dat o.k., ik zal het de anderen ook eens vragen.

Marjanne F.: Tof, ja dat vind ik heel tof.

Marjanne: Ik ook.

Haar hemel is opgeklaard. Marjanne F. zal haar dan toch zo waanzinnig niet vinden.

Ze belt dadelijk Birgit op om het te vragen.

Na overleg met Leopold laat deze haar weten dat de weg die ze nu samen gaan te intiem is om al dadelijk met anderen te delen. Merkwaaardig genoeg lijkt de volgende bijeenkomst de relatie met Leopold en Birgit bekoeld, ze doen neerbuigend over hun oefeningen in de liefdeskunst. Maar tegelijkertijd lijken ze niet in staat extatisch te beminnen. Hun ervaringen lopen hoe langer hoe meer uiteen. Waar vriendschap begon te groeien ontstaat nu wrevel. Het doet pijn. Zeker na de grotervaring met Birgit; ze houdt van deze grote, blonde vrouw. Ze genoot van de onvoorwaardelijkheid waarmee deze in haar wereld trad. Nu merkt ze duidelijk Birgits ergernis. Het is alsof ze bij haar is komen rondneuzen en haar te min heeft bevonden. Marjannes bolster sluit zich. Uiteindelijk hakken Leopold en Birgit de knoop door; ze wensen niet meer samen te komen. Marjanne en Renaat blijven met een kater zitten. Maar besluiten toch samen de ingeslagen weg verder te gaan. Ze hebben trouwens al nieuwe reisgenoten in de liefde gevonden.

HOOFDSTUK XVI. DE MARIA-DROOM

Ze heeft zich verzoend met het verschijnen van het interview. Ze is gewoon wie ze is. Wido en Fenja zijn enthousiast dat hun snoetje in de pers verschijnt. Verschillende mensen contacteren haar aan, vooral de grot spreekt tot hun verbeelding. Het verwondert Marjanne, omdat het vooral een vakantie in het bos was. Het verbijzonderen en opschroeven van die ervaring stoort haar. Adinda geeft haar volgende tip.

Adinda: Moeder, je moet een reisbureau naar de grot opzetten. De mensen zijn zot genoeg om er veel geld voor te geven.

Ze lachen er samen hartelijk om.

Marjanne: Ja, in deze tijd lijkt iets alleen waardevol als je er een mythe rond creëert en er dan veel geld voor vraagt.

Adinda: Een goed idee?

Marjanne: Neen, ik ben niet commercieel aangelegd. Bovendien is het vals. Mensen moeten beseffen dat ze zelf het bos kunnen intrekken, dat ze daar geen goeroe voor nodig hebben.

Adinda: Dat moeten ze zelf maar weten. Ik vind het een goede manier om rijk te worden. Ik wil wel rijk worden.

Marjanne: Ik heb altijd al gezegd dat je een prinses bent.

's Nachts droomt ze:

Ik ben in de grot met Gina. Zij is tevens mijn zus. Er is veel volk in de grot, onder leiding van een gids. Ik zeg Gina dat ik liever wegga als er zoveel mensen zijn. Ik zal wel ergens tussen de struiken slapen. Maar de mensen gaan weg, doch er komt een nieuwe groep.

Na deze droom heeft ze spijt met Marjanne F. over de grot gesproken te hebben. Die plek is in haar eenvoud te kwetsbaar voor mensen op zoek zijn naar het hogere.

Ook op de droomanalyse krijgt ze reactie: enkele brieven en een telefoontje van een student. Hij is sceptisch en geïntrigeerd. Ze spreken af. Wat als een louter informatief kennismakingsgesprek bedoeld was, krijgt al snel een diepere dimensie.

Student: Er slingert speelgoed in de voortuin en er staan hier foto's van jouw kinderen. Je bent te veel moeder, dat is niet goed, ik heb zelf een te sterke moederbinding. Ik vind dat je als therapeut je privé-leven beter uit het zicht moet houden.

Marjanne: Het is aan jou de therapeut uit te zoeken die bij je past. Ik leef hier. Bovendien stop ik niet met moeder zijn als ik hier met jou praat. Integendeel, het moederschap inspireert me in mijn werk, en dat mag je weten. Maar ik zal je nooit vragen mijn zorgen over hen te delen of mijn dromen te analyseren. Nee, je bent hier om naar jouw dromen te luisteren en ik luister met je mee.

Student: Is dat wel therapie? Ik heb therapie nodig.

Marjanne: Het is meer dan therapie. Ik wil mensen leren om de betekenis van hun droombeelden te ontsluiten en hun droomenergie aan te boren om er hun waakleven mee te verrijken. Daarvoor is veel zelfbewustzijn nodig. En bewustwording houdt ook bewustwording van je eigen pijn en angsten

in. In die zin is het therapie. Je leert je negatieve ervaringen onder ogen zien en verwerken, maar bovenal word je je ook bewust van de kracht die je doorheen pijnlijke gebeurtenissen hebt ontwikkeld en hoe je die positief kan gebruiken. Dromen kunnen je daarbij helpen.

Student: Ik ben al drie jaar in gesprekstherapie geweest, maar er is iets waar ik niet bij geraak. Ik weet niet wat het is.

Marjanne: Het is mogelijk dat je er via dromen achter komt. Dromen kunnen je zelfs bewust maken van je eigen conceptie.

Hij begint te huilen, snikt en snottert. Marjanne geeft hem een zakdoek en legt haar hand op zijn hand.

Student: Het doet goed hier zo bij jou te zitten.

Marjanne: Neem rustig je tijd.

Student: Weet je, vijf jaar geleden is een goede vriend van mij verongelukt. Ik geraak er maar niet over heen. Ik mis hem zo. Ik voelde me zo goed bij hem. Ik kon met hem over alles praten, we konden lol trappen. Ik heb het ene lief na het andere, maar met geen van hen kan ik zo intiem zijn als met Tom en daarom breek ik elke relatie af.

Hij kijkt haar radeloos aan en lijkt een pasklare oplossing te verwachten.

Marjanne: Luister. Dit is een kennismakingsgesprek. Ik wilde je uitleggen hoe ik met dromen werk. Wat mijn mogelijkheden en verwachtingen zijn, wat jouw vraag, intentie en draagkracht is.

Student: Ja, ja. Dat begrijp ik. Maar volgende week is het net vijf jaar geleden. In deze tijd van het jaar voel ik me altijd heel verward en daarom zoek ik terug hulp. Maar jij bent niet de juiste persoon. Je voelt te hard met mij mee. Zoals daarnet, toen je mijn hand vasthield, voelde ik dat mijn verdriet jou ook raakte. Dat kan je niet maken als therapeut.

Marjanne: Je hebt wel een erg rigide beeld van een therapeut. Maar als je denkt zo iemand nodig te hebben, kan ik je niet helpen. Ik ben een gevoelige vrouw die mee vibreert met haar dromers. Maar ik sta stevig genoeg in mijn leven om niet mee onderuit te gaan. In onze gesprekken zal steeds jouw leven centraal staan.

Student: Ik droom vaak variaties op volgende droom.

Ik ben met mijn vriend in een hol onder de wortels van een boom. Er schijnt een streepje licht naar binnen. Plots verdwijnt de zon en vloeit er een kleverige vloeistof. Hars van de boom? Het is aardedonker. Als de zon terug schijnt ben ik helemaal besmeurd en is mijn vriend verdwenen.

Ik mis hem zo. Ik voel me altijd zo ontzettend rot als ik weer zo'n droom heb gehad. Ik zou zelf willen sterven.

Weer die intens smartelijke blik vermengd met een lichte arrogantie. Hij wil een demonstratie van haar kunnen. Marjanne wil er eigenlijk niet op ingaan, maar er brandt een vraag op haar lippen.

Marjanne: Ben je te vroeg geboren?

Student: Ja, een maand. Maar ik heb niet in de couveuse gelegen. Waarom vraag je dat?

Marjanne: Daar wil ik nu er niet verder op ingaan. Je moet eerst beslissen of je samen met mij de weg wil gaan.

Student: Ik ga nog met een aantal andere therapeuten praten.

Marjanne: Goed idee. Laat me maar weten wat je beslist.

Hij belt haar nog ettelijke malen op met de meest bizarre verhalen en seksuele fantasieën. Na de vijfde maal vraagt ze hem pas terug te bellen als hij een beslissing genomen heeft. Na enkele weken belt hij haar weer.

Student: Ik voelde me goed bij jou, maar ik heb iemand anders gekozen. Iemand die samenwerkt met een psychiater. Ik heb professionele hulp nodig. Van jou zou ik te afhankelijk worden. Ik wil op mijn eigen benen staan.

Marjanne: Dan wens ik je nog veel geluk, moed en volharding op je weg.

Ze voelt zich vreemd aangedaan door zijn keuze. Enerzijds is ze opgelucht. Hij was een lastpak en zijn voortdurend in vraag stellen van haar professionaliteit werkte haar flink op de zenuwen en is zeker niet bevorderlijk voor het opbouwen van een vertrouwensrelatie. Daar zou ze een hele klus aan gehad hebben. Ze weigert de vormelijke, afstandelijke manier van werken. Ze voelt zich ten volle vrouw, en kan alleen vanuit die volheid beschikbaar zijn voor haar dromers. Anderzijds zocht deze jongeman hulp, zijn droom sprak boekdelen en het is twijfelachtig of iemand anders voldoende inzicht heeft in de kern van zijn probleem.

Ze schrikt van deze hovaardige gedachte en zoekt steun bij Renaat.

Marjanne: Ben ik pretentius als ik dat denk?

Renaat: Neen. Maar hij beslist zelf waar hij aan toe is.

Marjanne: Zeker, ik ben niet van plan hem naar mij toe te lokken. Integendeel. Trouwens, het is niet mijn verdienste dat ik zijn groot verdriet doorgrond, ik dank mijn inzicht aan dr.M.L.Peerbolte.

Renaat: Ja, spijtig dat zijn werk in de vergeethoek is geraakt. Je vindt er op Internet niets van terug.

Marjanne: Hij was ook een slecht schrijver. Je moest al persoonlijk door hem begeistert zijn voor je zijn boeken doorworstelde. Heel anders dan bij Moss, daar vlieg je zo door.

Renaat: Heb je het al helemaal uit?

Marjanne: Ja en nee. Ik ben er letterlijk doorgevlogen, er is niet veel van blijven hangen.

Renaat: Ik al wel. Hij is wel boeiend. Maar helemaal niets over prenatale psychodynamiek.

Marjanne: Ik kon het niet nalaten de student te vragen of hij te vroeg geboren was. De droom ging zo duidelijk over prenataal tweelingverlies na een bloeding. Vermoedelijk een scheur in de placenta want er waren wortels van een boom in een hol. Wortels staan vaak voor voeding, inbedding. Plots scheidden ze een kleverige vloeistof af, wortels zorgen voor voeding, het werd donker, de zon verdween. Hij voelde zich vuil.

Renaat: En?

Marjanne: Ja, hij is een maand te vroeg geboren, waarschijnlijk is zijn moeder pas begonnen tellen vanaf de bloeding.

Renaat: Straf. Ja, dr.M.L.Peerbolte heeft een hele wereld geopend.

Marjanne: Spijtig dat niemand zijn werk voortzet.

Renaat: Jij bent er mee bezig.

Marjanne: Ik ben een praktijkmens, geen vrouw van de wetenschap. En juist dat mis ik, iemand die op Peerboltes inzichten verder wetenschappelijk doorwerkt. Maar ja, een mens is beperkt. Ik voel me vooral alleen staan.

Ze beseft dat zij alleen die eenzaamheid kan doorbreken, ze moet anderen bij haar werk betrekken. De uitvoering van de tent-droom biedt haar de gelegenheid.

Marjanne heeft ergens een boek gevonden: the indian tipi, its history, construction and use. Haar Engels is te zwak om de technische uitleg goed te volgen. Bovendien moet ze het plan hertekenen,

want de beschreven tipi is te groot voor haar tuin. Het wordt een heel gecijferd om de Engelse lengtematen om te rekenen. Uiteindelijk heeft ze toch een werkplan uitgetekend en kan ze de hoeveelheid stof berekenen. Wido is begeistert door het project. Ze heeft al eerder beloofd om stof te kopen en hij popelt van ongeduld.

Dan komt het grootse moment om de tent uit te knippen. Ze moeten het zeildoek uitspreiden in de tuin, de woonkamer is te klein. Haar schaar is scherp. Knippen in een stuk maagdelijke stof is voor haar altijd een spannend moment. Er gebeurt iets onherroepelijks. De schurende snede van de schaar in de stof geeft haar een haast fysiek genot.

De tweelingvriendinnen van Adinda en Tinea willen de tent mee beschilderen. Hun moeder, Hazel, vroeg of ze de tent ook mee mag maken. Een halve dag per week werken ze samen. Samen naaiend, houten pinnen schurend, touwen hakend, groeit er een vrouwelijk vertrouwen. Ze leert de les van de bever op de medicijnkaart. Ze vertelt Hazel ook over hun stappen op het pad van de liefdeskunst. Deze is dadelijk geïnteresseerd, heeft zelf al verscheidene taoïstische workshops gedaan, wil met haar nieuwe partner graag die weg verder verkennen.

Zo komen ze met hun zessen samen voor een liefdesavond bij Marjanne F.. Die is vol van dolfinen. Ze was voor een reportage naar Tenerife gereisd en had daar een gesprek met een zienster die haar boodschappen krijgt van dolfinen. Ze waren gaan varen op zee en hadden er tussen walvissen gezwommen. Marjanne F. is een geboren vertelster en betovert hen met haar verhaal. Hun samenkomst staat in het teken van de dolfijn. De mannen worden geblinddoekt en de vrouwen masseren hun hoofd, hun vinnen, hun staart. Het is al weer lang geleden dat ze een andere man dan Renaat zo bewust heeft aangeraakt. Dan gaan ze uit de kleren en masseert elke man het dolfijnlichaam van zijn vrouw. Er hangt een heel fijne energie in de kamer waardoor dit zonder schroom mogelijk is. Dan stelt elk het lichaam van zijn partner aan de anderen voor, alsof hij, zij een dolfijn is. Marjanne heeft er een hekel aan om bekeken te worden. Maar in de handen van Renaat voelt ze zich onverwacht veilig. Ze wordt zich terug bewust hoe diep hun liefde voor elkaar is. Vervuld van liefde rijden ze terug naar huis.

Renaat: Dit geneest de pijn van Birgits en Leopolds afwijzing. Samen doen is heerlijker dan samen lezen.

Marjanne: Zeker. Toch spijtig dat ze dit niet meemaken. Ik vond het heerlijk om te ervaren hoe onze liefdesenergie gedragen werd door de energie van een groep.

Renaat: Ja, seksualiteit wordt zo opgesloten in de slaapkamer dat ze ontaardt in pornoboekjes en pornofilms.

Marjanne: We zijn al een hele weg gegaan sinds jouw levensboomdroom. We hebben naast Birgit en Leopold nog vier mensen in de uitvoering van je droom betrokken, maar zijzelf weten dat niet. Wel grappig.

Renaat: Als wij een avond voorbereiden wil ik graag inspireren op het boek 'Maithuna' van dr.M.L.Peerbolte, daar waren we twintig jaar geleden al mee bezig. Het vormt de rode draad in ons liefdesleven.

Marjanne: Twintig jaar al! We worden oud.

Die nacht droomt ze natuurlijk van een dolfijn.

Ik zit in Spanje op een strand. Het is winter. Er ligt veel afval op het strand, echt vies. Ik durf er niet zwemmen. Dan zie ik dat er nog een strand is. Het is properder, het water is helder, licht groen-blauw. Ik ga zwemmen. Het is heerlijk lauwwater, ik drink ervan en merk dat het minder zout is dan de Noordzee. Dan zwemt een dolfijn naar mij. Hij zegt in dolfijntaal: vervolg je reis in het element water.

Ze wordt wakker met een enorme zin om te zwemmen. En met de pijn dat je wel gedwongen bent cultuurvolger te worden en met de puinhoop te leven.

De volgende dag belt Gina haar op. Ze gaat op pelgrimstocht en wil voor ze vertrekt vier dagen vasten, zwijgen en stilzitten in een grot. Wil Marjanne haar vergezellen? Marjanne aarzelt. Nee, als ze er een paar dagen tussenuit trekt is het naar een warme zee om te zwemmen.

Wat bezielt iemand die negen maanden gaat stappen, buiten zijn, zwerven om te gaan stil zitten in een grot? Is Gina ook een van die dwepers die alles ophemelen en niet beseffen dat je net zo goed in je tuin kan schoffelen? Neen, ze gaat niet mee.

Vlak daarop krijgt ze nog een telefoontje: haar nonkel Louis op sterven ligt. Ze heeft hem al jaren niet meer gezien. Er zijn veel nonkels, ze kent hen niet eens allemaal. Bij nonkel Louis en tante Tin kwam ze thuis, het was de geborgen plek uit haar jeugd. Haar gezin was door het leven uiteen gewaaid. Bij haar nonkel en tante was alles zoals het hoorde te zijn: braaf, Vlaams en katholiek. Er stond een Onze-Lieve-Vrouw-beeld op de schoorsteen. Bij Marjanne thuis ging het er wel lichtelijk anders aan toe. Maar haar tante en nonkel hadden een warm hart en een grote mildheid voor alles wat anders was. Haar nichtje was eertijds haar beste vriendin. De familie geeft te kennen liever geen bezoek te ontvangen tijdens de laatste levensdagen van Louis.

Op een wit blad papier schrijft Marjanne een tekst van Gibran Khalil over sterven. Zal ze het opsturen? Zouden ze het aanmatigend vinden? Is het een oneerbiedig binnendringen in hun katholieke wereld? Waarom moet ze zich zo bij hen betrokken voelen? Ze is een buitenstaander. Ze ademt diep, bant alle muizenissen uit haar hoofd en doet wat haar hart haar ingeeft.

Tijdens de begrafenis misgetuigen de gezinsleden van de laatste dagen van Louis, van hun vertrouwen in God. Lijden en droefenis, afscheid nemen, heel intens, heel mooi. Een eenvoudig arbeidersgezin heeft ervoor gekozen de zieke vader tot het einde toe thuis te verzorgen. Ze hebben hun geloof gesterkt aan de dood. Haar tekst is opgenomen in de misviering, de tranen springen in haar ogen. Ze schaamt zich over haar twijfels. Hoe vaak verzuimt ze aanwezig te zijn uit schrik afgewezen te worden? Heel vaak. Ze kijkt naar haar tante, een kleinzoon houdt haar hand vast. Ze verlangt er weer naar om heel dat alternatieve wereldje van zich af te duwen. Is het niet voldoende moeder te zijn, grootmoeder te zijn, de eenvoud te bewaren in je hart?

Ze komt nooit in een kerk en gaat zeker niet te communie. Voor haar is het een machtsinstituut waarvan zij zich wil distantiëren, dat is haar met de paplepel ingegeven. Deze priester echter vertoont zo'n betrokkenheid dat de rituelen levend worden. Ze krijgen voor Marjanne betekenis, en heel vanzelfsprekend wil ze deelnemen aan de begrafenisdienst en gaat ze te communie. Het voelt onwennig, maar toch doet het goed bij hen te horen. Met haar tong duwt ze de hostie die tegen haar gehemelte plakt los. Zij kijkt om zich heen en ziet hoe haar volwassen neven lijken op de nonkels uit haar kindertijd, hoe de gelaatstreken van haar nichten ook de hare zijn. Ze staat versteld hoeveel ze zonder het te weten met deze mensen gemeen heeft, terwijl haar leven ogenschijnlijk elders, los van hen verloopt. Ze denkt aan haar grootmoeder, die elf kinderen had. En reeds hoeveel kleinkinderen? Wel zestig of meer. En toch had ze het gevoel dat haar grootmoeder haar het liefste had. Hoewel ze wist dat ze de anderen even lief had.. Zo'n grootmoeder wil ze ook worden. Weg bestemoer. Haar grootmoeder is niet beangstigend.

's Nachts droomt ze:

Ik ben met Renaat en de kinderen in de Ardennen. We kamperen. Dan stel ik voor om de grot te gaan zoeken. We komen bij een vijver en een grot waar je met trappen naar toe moet, er staat een Maria-beeld. Ik ben teleurgesteld, want

dit is blijkbaar een pelgrimsoord. Zo kan ik er niet ongestoord verblijven. Wido wil een schildpad loslaten in het water. Maar er is een boswachter, daarom durft hij niet. Je mag hier geen vreemde dieren loslaten. Men heeft een ijzeren draad rond de vijver gespannen, ook hier in het bos wordt de ruimte ingeperkt. Ik wil weg, een andere grot zoeken. Ik wandel rond de vijver en merk dat er een dam is. Ik stap er over en struikel in een hol. Er komt een bever die mij uitnodigt in zijn hol. Hij kijkt mij aan zoals dieren kijken en spreekt zonder stem tot mij: ik zal bij je zijn als je naar de grot gaat en je beschermen tegen cultuurelementen.

Ze wordt wakker en weet dat ze met Gina naar de grot zal gaan. Het Maria-beeld heeft haar helderblauwe ogen. Ze moet er de stenen gaan halen die ze heeft opzij gelegd. Ze zullen ze warm stoken voor hun zweethut rond seksualiteit.

HOOFDSTUK XVII . DE DROOMCIRKEL .

Wido heeft een project over stenen op school. Er komt een steenkapper. Hij kijkt er erg naar uit. Halverwege de voormiddag belt de directeur op of Marjanne kan komen. Wido heeft een puinhoop aangericht. Marjanne weigert, dat ze het zelf maar oplossen, zij heeft afspraken met dromers. Ze staat versted van haar eigen lef en slaagt er wonderwel in Wido uit haar hoofd te zetten tijdens haar werk. Maar als ze eindelijk naar Het Fonteintje fietst, vraagt het heel wat om haar emoties te bedaren. Door de extreme moeilijkheden bij de Sterrenwachters is Wido haar gevoelige plek geworden. Na de kasteeldroom was ze gerust: haar zoon heeft weliswaar een hevig temperament, maar het is het dogmatisme in de school dat hem heeft doen ontaarden. Nu wordt alles weer op de helling gezet. Als de directeur zijn verhaal begint, kan ze haar tranen niet bedwingen. Ze heeft geen verweer. Waar moet ze naar toe met haar wildeman? De hele ochtend was Wido ontzettend zenuwachtig geweest, onhandelbaar. De directeur had hem bij zich geroepen en gezegd: "Zo'n jongens willen we hier niet op school." Waarop Wido prompt besloot om naar huis te gaan. Een juf hield hem tegen, maar hij rukte zich los. De juf viel op de grond, zijn fiets boven op haar. De klusjesman snelde ter hulp en wou Wido naar de directeurskamer brengen. Wido klampte zich buiten vast aan de trapleuning. Deze brak af, het muurtje stortte in. Eindelijk kregen ze hem binnen. Wido was buiten zichzelf en barstte uit in een scheldtirade.

Nu is hij gekalmeerd, stil, vol tranen. Hoe kan Marjanne zeggen dat hij voor haar het mooiste, liefste kind op de wereld is? Dat ze geen andere zoon zou willen hebben? Ze vindt geen woorden. Er zijn alleen tranen.

Als ze buiten komt, botst ze in al haar ontreddeering op de steenkapper, hij is leerkracht bij de Sterrenwachters. Wido's terugval in zijn oude schoolgedrag wordt duidelijk. Ze beseft hoe een diepe wonden de Sterrenwachters geslagen heeft. Ze ontwijkt de leerkracht zijn vragende blik. Hoe haat ze het hem hier te ontmoeten. Hoe zullen de verhalen over Wido weer de ronde doen. Al het mislukken zullen ze weer op zijn schouders leggen, zonder zichzelf ernstig in vraag te stellen. Ze kan enkel voor een veilig nest zorgen, moet hem zelf zijn spoor in de wereld laten zoeken. Ze neemt haar jong bij zich.

Samen maken ze nog een fietstocht om boomstammetjes te zoeken waar ze de tent rond kunnen spannen.

Ze speurt al enkele weken naar een stuk bouwgrond waarop jonge, rechte bomen staan om te rooien. In tijden van bosschaarste kan je het niet maken om ze te kappen in het bos. Ook nu vinden ze niets geschikts. Daarom bestelt Marjanne ronde palen bij een houthandelaar. Ze had ze graag als een bever zelf omgeknaagd.

Het naaiwerk van de tent is klaar, het schilderwerk kan beginnen. Hazel schildert met veel talent een grote bever. Marjanne klievert wat en slaagt er in om samen met Wido iets wat op water trekt op het doek te krijgen. Adinda werkt vol overgave met haar vriendinnen aan een boom. In de stam van de boom zal de deuropening komen. Ze maakt ook samen met Marjanne een beverburcht. Muriël en Fenja helpen overal wat mee. Tinea, die vroeger warm liep voor zulke projecten, nadert de puberteit en distantieert zich hoe langer hoe meer van haar ouders. Ze houdt zich nog een tijdje afzijdig, roert dan toch schijnbaar onverschillig in de verf. Wido wil haar een opmerking geven, maar Marjanne gebaart met haar vinger dat hij moet zwijgen. Hij vat het gelukkig, want de minste commentaar is voldoende om haar terug in haar puberschulp te doen kruipen. Even later werkt ze vol overgave aan een heldere zon. En ze heeft veel zonlicht nodig. De overgang van de Sterrenwachters, waar weinig moest, naar een traditioneel gestructureerde school, valt haar bijzonder zwaar. Alles lijkt haar even

grauw en saai.

Als sluitstuk schilderen ze samen de maan die zilver licht over het water en de beverburcht kaatst. Het wordt geen kunstwerk, maar wel een levendig, dynamisch geheel. De verf moet nog drogen en dan komt het grote moment: de tent opzetten. Met Wido oliet ze de palen, de uiteinden die in de grond moeten worden geteerd. Ze had de tent graag samen met Hazel opgezet, maar ze vinden geen gezamenlijk moment vrij. Marjanne heeft al dromers voor een droomcirkel, en wil het niet te lang uitstellen. Ook Renaat heeft het veel te druk en haar grote dochters hebben te veel schoolwerk. Dus staat ze enkel met Wido in de tuin. De jongsten zijn naar een verjaardagsfeest. Samen maken ze een driepoot van de 3,5 m lange stokken. Het lukt hen deze rechtop te zetten. De andere zes palen schikken ze zo in de kruising van de driepoot dat op de grond een ovaal ontstaat. Dan draperen ze het zeildoek er rond. Het gaat verrassend makkelijk. Ze kruipen samen in de tent, hebben beiden het gevoel na lange omzwervingen eindelijk thuis te komen.

Wido: Nu zal ik nooit meer boel schoppen op school, want hier kan ik tot rust komen.

Marjanne: Gekkerd. Ik heb het gevoel hier altijd gewoond te hebben.

Wido: Gaan we hier vannacht slapen?

Marjanne: Het vriest 's nachts al.

Wido: Dan stoken we een vuurtje.

Marjanne: We zullen nog zien, ik kan zo direct niet beslissen.

Wido: Dan slaap ik hier wel alleen.

Marjanne: Maar je maakt hier niet alleen vuur.

Wido: Stom.

Marjanne: Kom, we gaan het zeil nog wat strakker trekken. Kijk, daar zijn allemaal plooiën.

Wido: Ja, dat stoort.

Ze krijgen het niet helemaal glad, Marjanne ziet de berekenings- en stikfouten, maar ze zijn toch blij met hun tent. 's Avonds kan ze niet aan de verleiding weerstaan om er met Wido te slapen. Ook Muriël is er niet weg te slaan. Ze maken een klein vuurtje. Marjanne heeft angst dat de tent in brand zal vliegen. De angst is irreëel. Een klein vuur, afgeschermd van de wind, veroorzaakt geen gevaar. Ze bedenkt hoeveel mensen angst hebben voor vuur. Door onkunde om ermee om te gaan is het een schaduwbestaan gaan leiden. Er heerst overal een verbod op vuur maken. Al snel is het behaaglijk warm. Ze voelen zich geborgen en kijken door het rookgat naar de nacht.

De tent is 'ingeslapen', nu is alles klaar voor de droomcirkel.

Als mensen in een kring gaan zitten om het vuur ontstaat er saamenhorigheid. Ze heeft het al zo vaak meegemaakt. Renaat doet ook mee. Hij opent de cirkel.

Renaat: Ik ben op een groene wei ergens in Ierland, in een 'folkie' sfeer. We staan allemaal in een kring. Er zijn opvallend veel mannen die wat aan Noormannen doen denken, en ook aan de mannen van de zweethut in de Ardennen... Ik heb een pluk groene schapenwol in mijn handen. Ik vind het wel iets bijzonders. Om mij enig aanzien te geven en misschien ook wel om het hele rituele gebeuren wat op te vrolijken en te relativieren, geef ik de groene schapenwol te eten aan de mensen. Ik kauw zelf ook op een stuk. Ik voel de onoplosbare, ruwe materie in mijn mond en besef dat de mensen wel eens kwaad zouden kunnen worden. Bij die gedachte word ik wakker.

Iedereen vertelt de droom na, van voor naar achter, van achter naar voor. Een droom exact navertellen is heel moeilijk, ieder kleurt hem in, geeft zijn droom van de droom. Toch worden de

beelden zo duidelijker, ook voor de dromer. Marjanne zoekt sleutels om de droom te ontsluiten. Ze vraagt hen zich te identificeren met één van de droompersonages en de droom vanuit het personage nog eens te vertellen. Personage in de ruime betekenis, alles leeft in de droom.

Deelnemer: Ik ben de kring, ik verbind mensen met elkaar. Ik ben krachtig, heb iets bezwerend, als ik verbroken word is er chaos, maar kan er ook iets nieuws ontstaan. Ik ben de kring rond het vuur. In mij zijn vele natuurmensen, Noormannen, zweethutmensen. Eén van hen ziet er wat gewoner uit maar heeft iets heel bijzonders: groene schapenwol. Hij geeft aan alle mensen in mij een stuk om op te kauwen. Hij doet dit om zich belangrijk te voelen; tevens om iedereen voor schut te zetten. Ik ben een kauwende kring, kauwend op groene schapenwol die niet oplost.

Elk komt aan de beurt met zijn verhaal. Wie de praatstok heeft is aan het woord. Is men uitgepraat, dan wordt de stok doorgegeven. Zo krijgt de droom vele gezichten. Het steeds vertellen heeft iets bezwerends. Marjanne vraagt nu wat voor elk van hen de belangrijkste vraag is die ze de droom willen stellen, een droompersonage uit te kiezen en terug de droom binnen te stappen om het de vraag voor te leggen. De betekenis van de droom ligt immers in de droom zelf.

Deelnemer: Ik vroeg: 'Schapenwol, waarom ben je groen? Ik heb nog nooit een groen schaap gezien.' En de schapenwol antwoordde: 'Om het onnatuurlijk jullie natuurrituelen te laten zien. Jullie zijn geen Noormannen. Jullie zijn burgers op schapenwollen sokken.'

De deelnemers zijn verrast hoe vlot het praten met droompersonages gaat, hoe eenvoudig de droom zo zijn geheim prijs geeft. Marjanne waarschuwt hen: je kan alleen zeggen wat de droom voor jou betekent. Wat hij voor de dromer betekent, onthult hij aan de dromer zelf. Ze stuurt hen nog eens de droom in. Dit keer om te kijken wat er zou gebeurd zijn als de dromer niet ontwaakt was. Ze vraagt hen niet in woorden te denken, maar de beelden zo levendig en zintuigelijk mogelijk op te roepen.

Marjanne: Snuif de geur van de Noormannen op, hoor het geknetter van het vuur, proef het plukje schapenwol, geef je over aan de folkie sfeer in Ierland... voel de angst dat de mensen kwaad zullen worden omdat de dromer hen voor schut zet en laat de beelden zich verder ontvouwen.

Deelnemer: Ze spuwen de schapenwol uit en beginnen op house-muziek te dansen.

Deelnemer: Ik spuw het uit en stop een grassprietje in mijn mond. Om de één of andere reden is dit heel komisch, iedereen moet lachen.

Ook hier heeft elk zijn eigen verhaal.

Zo wordt de droom verder verrijkt. De dromer blijft goed bij zijn eigen beelden. Het verhaal van de anderen sluit soms aan bij zijn beleving, of wijkt er juist heel erg van af. Maar ook door het contrast wordt het oorspronkelijke beeld helder.

Tenslotte vraagt ze elk van hen een beeld uit te kiezen om die week mee naar huis te nemen.

Renaat: Ik neem het beeld van de schapenwol kauwende mensen mee naar huis. Voor mij betekent het dat mensen zich tegenwoordig heel veel zogenaamd spiritueel voer tot zich nemen, maar het niet verteren. Het is ook onverteerbaar.

De droomcirkel is sober, eenvoudig, intens. De verteller in de mens wordt gewekt. Eén van de

deelnemers merkt op hoe geïsoleerd vele mensen op dit moment achter hun TV zitten en zich door een massa beelden laten overspoelen, zonder iets op te nemen. Zij hebben elkaar ontmoet aan de hand van een paar heel persoonlijke beelden.

Marjanne blijft nog nagenieten bij het kleine vuur. Renaat gaat al naar binnen, hij roept haar toe.

Renaat: Marjanne, je tent lijkt net een toverlantaarn! Het vuur brengt de bever van binnenuit tot leven, de zon schijnt op het water, terwijl de maan de beverburcht verlicht.

Ze glimlacht voldaan.

HOOFDSTUK XVIII. DE WOLFDROOM(2).

Renaat: Is Gina verliefd op jou?

Marjanne: Neen, ik ben haar type niet. Waarom vraag je dat?

Adinda: Het is een pot. Haar plotse belangstelling voor jou verbaast me.

Marjanne: Ze heeft een sterk erotische aantrekkingskracht, zowel op mannen als op vrouwen.

Renaat: Ook op jou?

Marjanne: Ja, ook op mij. Vind je dat erg?

Renaat: Nee, zolang er niets gebeurt niet.

Marjanne: Wees gerust. We zijn vier dagen buiten, in de kou. Geen stimulerende omgeving voor een avontuurtje.

Renaat: Mmm.

Marjanne kijkt hem plagend in de ogen.

Marjanne: Voel je je in je mannelijkheid bedreigd?

Renaat: Zo kan je het noemen.

Marjanne: Omdat ik Gina een aantrekkelijke vrouw vind?

Renaat: Ach, laat maar zitten.

Marjanne: Nee, ik versta je wel. Eerst wilde ik niet met haar meegaan. Het is een vrouw die bij te veel mensen dubbelzinnige moederbeelden en erotische fantasieën oproept. Laat me daar maar ver vandaan blijven. En toch, dan was er plots dat volmondige ja. Gina vertrekt op pelgrimstocht naar Jeruzalem en ik wil bij haar aanwezig zijn, vier dagen, stil in de grot.

Renaat: Ach, ik vind het prima. Ik moest het alleen eens kunnen zeggen, anders blijft het van binnen wringen.

Als uit het niets ontstond bij Marjanne de idee om in de grot voor Gina een popje te maken. Het is een kwetsbaar idee, want ze is niet erg handig en wie weet vindt Gina het maar onnozel. Ze wil het terug verwerpen, maar het groeit en groeit en tenslotte verzamelt ze het nodige materiaal en bergt het in een klein zakje. Diep in haar hart is het popje al geconcipieerd, het moet nog verder vorm krijgen en geboren worden. Het zal een Kerstkind zijn, ze hoopt dat het zal sneeuwen en vriezen. Voor het overige neemt ze slechts het hoogstnodige mee. Ze zullen vasten, dat is makkelijk, het bespaart hen van een hoop gesleur.

Vier dagen voor Kerstmis vertrekken ze, per trein, dat heeft altijd iets ontspannends. Het landschap glijdt voorbij zonder de beklemmende drukte van het verkeer. Dit is misschien de eerste keer dat ze zich volkomen op haar gemak voelt bij Gina, ze voelt geen spoor van ambiguïteit.

Als ze in het nabij liggende dorpje zijn aangekomen, voelt ze weer dezelfde vreemde spanning als de eerste keer. Ook onrust, twee vrouwen van middelbare leeftijd met een rugzak blijven niet onopgemerkt. Zouden de dorpsbewoners vermoeden dat ze in de grot gaan slapen? Is het wel toegestaan?

De tocht door het bos is heerlijk. Het regent onophoudelijk. Langzaam groeit de zekerheid: Gina zal blij zijn, ze zal de eeuwenoude grot herkennen. Het zou mooi zijn, moest ze de hinde zien. Maar er is geen hinde, ze kennen immers de weg al.

"Wat een idioot magisch denken."

Maar dat denken zal hier tot rust komen. Het zal verstillen tot er enkel bos is.

Het is warm voor de tijd van het jaar, maar de lucht is vochtig en verkilt hun beenderen. Marjanne heeft te weinig kleren bij zich. Gelukkig krijgt ze van Gina een grote sjaal die ze kan omslaan. Vuur maken lukt nauwelijks want het hout is nat. De grot is te laag om in te staan, het stilzitten verstijft hun gewrichten. Heel anders dan met Birgit. Toen was het zonnig en warm en wandelden ze de hele dag. De eerste dagen taterden ze honderduit om ten slotte te zwijgen, innerlijk volkomen op elkaar afgestemd. Gina zal vier dagen niet uit de grot komen. Marjanne zal bij haar blijven tot het popje klaar is. Gina hult zich in stilzwijgen en staart onbewogen voor zich uit. Marjanne ontdekt dat ze deze vrouw eigenlijk nog nooit echt gezien heeft. Haar weelderige lijf had haar al eerder bekoord, maar hoe kon ze ooit naast die mooie, krachtige, helderblauwe ogen kijken, naast dat karakteristiek gebeitelde gelaat?

Ze naait aan het popje, kijkt naar haar vriendin en weet: ik hou van haar.

Tijdens de nacht geeft Gina zich bloot, ze woelt en kreunt onophoudelijk. Zo kan ook Marjanne de slaap niet vatten, het korte wegdoezelen wordt verstoord door schrikbeelden. Variaties op een zelfde thema komen steeds weer terug.

Mijn vader is stervende en probeert mijn hart te stelen. Ik moet me tot het uiterste inspannen om mijn hart bij mij te houden, bang dat het zal barsten.

De nachtelijke beelden laten hun sporen na in de dag.

En elke naald die ze in het popje steekt, is een steek in haar hart. Ze is bang dat het een miskleun wordt, een miskleun die honend vertrappt zal worden. Tot de geur van de avond, het voortdurende getikkel van de regen, de kale kruinen van de bomen, haar weer tot rust brengen. Alles is goed. Hier kan ze sterven. Heel haar leven lijkt een zoeken geweest naar een goede plek om vredig te sterven. En ze houdt van het popje. Ze vult het roze omhulsel met plukjes schapenwol, een steentje uit de grot, een wimper, een plukje schaamhaar, een nagel. En het is voor Gina. Die zit daar voor haar, met haar rug tegen de rotwand. Marjanne ziet in haar het herlevende kind, de mooie begeerlijke vrouw, de stapster, de oermoeder, de spotster...

Het is wonderbaar hoe in deze primitieve, zanderige grot een mooi gaaf popje ontstaat.

Eén dag sneeuwt het. Overvloedig blauw licht tempert de kilte in de grot. Het is alsof dit de enige plek op de wereld is waar het sneeuwt, hun bestaan staat los van de anderen. Het bos is prachtig. De smeltende sneeuw doortingelt het winterbos. Leven is zo vluchtig.

Het popje is af. Marjanne koestert het zachte, roze lijfje in de holte van haar hand. Het is een grotvrouwtje met de open ziel van het kind en de verrimpelde wijsheid van de oude bes.

Nu nog kleertjes. Zo goed en zo kwaad als het kan naait ze uit een stuk versleten onderhemd een wit gewaad. Het doet haar denken aan de nachtkleedjes van haar kleine kinderen, ook aan het habijt van een hogepriesteres, de lompen van een bedelvrouw...

Marjanne wou nog een draagzakje haken, doch heeft zich misrekend in de hoeveelheid wol. Het zal een cape worden.

Wanneer zal ze het geven? Ze weifelt. Ze houdt van haar poppenkind, zou het erg vinden moest het als leuk prulletje behandeld worden. Ze blaast het haar adem in en legt het in Gina's schoot. Die is één en al verbazing. Voor mij? Niet voor één van de kinderen? Ongelooflijk. Hoe heerlijk is de volmaaktheid van dit moment, hoe goed is het hier samen te zijn! Die nacht heeft Marjanne geen schrikbeelden maar volgende droom.

De wolf komt uit het donker naar mij met dezelfde onbestemde blik. Hij heeft het manuscript in zijn muil, ik neem het van hem aan. Eén blad blijft hangen in zijn muil, hij neemt het terug met zich mee. De dromen van de laatste negen maanden vallen in dit manuscript als een puzzel in elkaar.

Ze zal thuis komen en beginnen schrijven. Het laatste blad intrigeert haar. Ze ontspant zich, ademt heel diep en stapt terug in de grot van haar dromen. Maar hoe ze zich ook inspant, ze krijgt het blad niet te pakken, de wolf verschijnt niet meer. Maar het verhaal dat ze te boek wil stellen is heel duidelijk: het is haar droomverhaal van de laatste negen maanden.

Ze had gehoopt dat haar popje Gina rust zou brengen, maar die blijft woelen, de hele nacht. Verformfaaid, met wallen onder haar ogen kruipt ze uit haar slaapzak. Marjanne haar missie is volbracht. Ze wil nu op zoek gaan naar het Mariabeeld uit haar dromen en laat Gina achter in de grot. Tijdens de tochten met Birgit waren ze een Maria-grot tegengekomen. Ze kan zich maar vaag herinneren waar het juist was. Was er ook een vijver, zoals in haar droom? Intuïtief zoekt ze haar richting in het bos. Geen grot, geen Maria te vinden. Ze besluit nog tot de volgende bocht te gaan. Daar gekomen kan ze haar zoeken niet staken, ze zal stappen tot het volgende zijweggetje. Ook daar trekt de droom haar voort. Ginds, bij die boom met zijn reusachtige knobbel zal ze terugkeren. Neen, een eindje verder gaat het pad bergaf, dat zal haar eindpunt zijn. Ze is ontgoocheld. Haar hart bonst in haar keel. Kou, honger en slapeloze nachten vergen hun tol. Ze keert terug, haar manuscript is af, ze zal geen droombeelden meer najagen.

Dan, op de helling tegenover haar, springt een hinde te voorschijn, haar silhouet scherp afgetekend als een lichtkrans in de donker bewolkte lucht. Een eindeloos moment lang kijkt ze Marjanne aan, is dan weer verdwenen.

Marjanne holt lachend naar de aangeduide plek, daar zal ze Maria vinden. Ze herkent weer de trap naar boven, uitgebeiteld in de rots, daar staat Maria, Onze-Lieve-Vrouw.

Marjanne: Ach vrouw, wat hebben ze met u gedaan. Ze beelden u af als seksloos wezen terwijl de ontvangst van jouw kind net zo orgastisch was. Ik zou u afbeelden vol vrouwelijke, sensuele kracht.

Er is een plakkaatje waarop te lezen staat dat de grot een schuilplaats was tijdens de oorlog 'voor vier zonen van ons volk'. De Duitsers hebben hen niet gevonden. Als dank werd het Mariabeeld daar gehuldigd. Marjanne kruipt in de nauwe grot. Ze wordt gestoken door een mug, hoort er nog zoemen en kruipt haastig naar buiten.

De helderblauwe ogen van de maagd kijken haar onbevangen aan. En Marjanne wordt geroerd door haar smart.

Marjanne: Wat hebben ze gedaan met jouw zoon. Hoezeer een moeder lijden kan. Maria, weet je, ik heb nog nooit met je gebeden. Ik heb een hekel aan al wat kerks is. Jouw zoon is gekruisigd. Daarbij verzinkt het verhaal van mijn zoon, het verstoten wolvenjong, in het niets. Leer me mezelf te verzoenen met het leed dat mijn zoon is aangedaan. Leer me alle dagen te genieten van de schoonheid, de goedheid en de kracht van mijn kinderen. Jij bent blijven geloven in de herrijzenis van jouw zoon. Laat mij me aansluiten bij jouw heilige, moederlijke energie.

Bruisend van energie komt ze terug bij de grot. Gina zit daar, gepakt en gezakt. Het is genoeg geweest, ze wil naar huis, een dag eerder dan verwacht.

Deze keer vergeet Marjanne de stenen niet, ze stopt er drie in haar rugzak.

Gina nodigt haar uit voor de nacht. Marjanne voelt de verlokkingen van dat zalige vrouwenlijf en besluit naar huis te gaan. Het lijkt haar wat vreemd naar Gina te gaan terwijl Renaat en de kinderen in de overtuiging leven dat ze bij de grot zijn. Ze spreken af om elkaar op een avond te verwennen met een lekker hapje bij een warm haardvuur.

Iedereen is blij dat ze weer thuis is. Marjanne is heerlijk moe. De kerstboom staat al, Renaat heeft zijn best gedaan om de stemming erin te brengen.

Na de Kerstweek zal ze beginnen schrijven. Te beginnen bij de eerste wolfdroom.

Maar er is ook droevig nieuws. Er is een kindje gestorven. Bram, vergast door zijn wanhopige moeder. Vooral Muriël is erg aangedaan.

Muriël: Dat is wel een heel slechte moeder, die doet haar kind dood. Ik wist niet dat er zo'n slechte moeders bestonden.

Marjanne: Misschien voelde de moeder zich zo ongelukkig en verdrietig dat ze dacht dat haar kindje maar beter dood was.

Muriël: Zou ze dan zelf ook dood willen zijn?

Marjanne: Ik weet het niet. Maar ze zal haar kind vast heel erg missen.

Muriël: Wou ze dan niet dat het dood was?

Marjanne: Ik denk het niet.

Nu begint Muriël pas goed te huilen.

Muriël: Ik vind het zo erg voor de moeder.

Heel haar lijfje schokt. Marjanne heeft al spijt dat ze Muriëls verhaal van de slechte moeder ontkracht heeft.

Muriël: Kijk moeder, daar is een pijl in de lucht. Die wijst Bram de weg naar de hemel.

Marjanne kijkt door het badkamerraam. Inderdaad, de wolken vormen heel duidelijk een pijl.

Muriël: En zie moeder, daar is een engelentrap. Kijk, kijk eens, je kan het einde van de trap niet zien. Langs daar kan Bram naar de hemel gaan.

Ze is helemaal opgewonden en lacht door haar tranen heen.

Fenja: Ja, en dan kan de engel Bram terug in de buik van de moeder brengen.

Muriël: Moeder, kan ze dan helemaal terug hetzelfde kindje krijgen?

Marjanne: Dat denk ik niet. Het zal zeker nooit op hetzelfde moment kunnen geboren worden.

Muriël: Maar met dezelfde ziel?

Marjanne: Sommige mensen geloven dat het kan, maar ik weet het niet. Wat er na de dood komt, dat is een mysterie.

Muriël: Ik denk dat het kan. Dan kan de moeder terug voor Bram zorgen en alles goed maken en dat moet ze niet meer ongelukkig zijn.

Fenja: Moet die moeder nu huilen?

Marjanne: Als ik die moeder was zou ik moeten huilen.

Fenja: Wenen, wenen, wenen; en heel haar huid wordt nat
en de badkamer loopt helemaal onder water van de tranen;
en al het water loopt van de trappen; dan zet ik de deur open;
en de auto's lopen onder water; en worden bootjes; en dan varen ze naar de zee.

Marjanne: Ja, naar de zee. Daar is het goed. Kom, ik ga mijn kleine meisjes in bed stoppen.

De volgende dag springt de waterleiding in de badkamer. Net toen ze wilden weggaan zag Tinea het water van de trappen lopen.

's Avonds vertelt ze de grote kinderen over het verdriet van Muriël en Fenja

Tinea: Dat heeft Muriël van de Sterrenwachers. Telkens als er iemand jarig is vertellen ze daar hetzelfde verhaal. Van een kindje dat in de hemel is en op aarde zijn ouders uitkiest. De engelen brengen dan het kindje naar de aarde.

Marjanne: Vertellen ze dat zo expliciet?

Adinda: Zeker.

Marjanne: Dat wist ik niet. Nee, ik vind niet dat ze dat als waarheid mogen vertellen.

Tinea: Telkens als er iemand jarig is, zo'n twintig keer per jaar, maken ze dat die kleutertjes wijs.

Adinda: Maar moeder. Wat ben je toch naïef. Mijn meester zei ook dat we allemaal samen de duivel uit Joris moesten drijven, want hij was bezeten door demonen.

Marjanne: Meen je dat nu echt?

Tinea: Ik geloofde daar allemaal niks van. Er is gewoon een eicel en een zaadcel en als die samenkomen, pats, groeit er een kind.

Marjanne: Ik denk dat er meer is.

Tinea: Bah nee, dat is allemaal flauwe kul.

Wido: En God, die mijnheer, die bestaat ook niet.

Marjanne: Kijk, kijk door het raam naar boven. Hoe helder schijnen de sterren deze nacht. Hoe onmetelijk groot is de wereld. Wat weten wij van God, van geboren worden, van sterven?

Wido: Je gelooft toch niet in engelen?

Marjanne: Weet je. Na Muriël wilde vader geen kinderen meer. We gebruikten voorbehoedmiddelen, dus geen gevaar. En opeens, ik stond voor het raam in de keuken, zag ik een helder licht en voelde me zo gelukkig worden en wist: ik ben zwanger. Ik moest pas een paar dagen later mijn maanstonen krijgen, we waren helemaal niet met kinderen krijgen bezig. Negen maanden later is Fenja geboren. Toen Muriël kwam, heb ik datzelfde licht en heel diepe geluk ook gevoeld, maar toen wilden we wel heel bewust nog een kind. Vader en ik waren heerlijk aan het vrijen, en we hoorden opeens gezang. Het is moeilijk te omschrijven, want het is geen horen zoals we jullie horen zingen, maar wel heel duidelijk en heel mooi. We graptten nog: daar komt numero vier. En het was ook zo. Bij haar geboorte hoorden we weer datzelfde gezang. Ook de dokter, een klassieke, nuchtere geneesheer, zei dat het één van de mooiste geboorten was die hij had meegemaakt.

Tinea: Ik hoorde u roepen van de pijn en was heel bang en wil zelf nooit kinderen krijgen. En al de rest zijn mooie sprookjes.

Marjanne: Ach, als die sprookjes ons gelukkig maken. Maar nee, ik denk echt wel dat er meer is dan we met ons verstand kunnen bevatten.

Wido: Ik heb al echt engelen gezien.

Tinea: Ach jongen.

Adinda: Laat hem uitspreken.

Wido: Toen ik nog bij de Sterrenwachters was, had ik altijd nachtmerries en kon ik niet slapen.

Tinea: Dat weten we nog. Je was altijd aan het blèren en maakte iedereen wakker.

Marjanne: Laat hem nu toch zijn verhaal doen.

Wido: Op de duur wilde ik echt doodgaan of wel iets heel stout sdoen zoals de school in brand steken. Op een keer werd ik weer wakker uit zo'n vreselijke droom en wilde mezelf dood doen. Maar toen zag ik twee witte gedaanten aan het voeteneinde van mijn bed staan. Ik voelde me heel veilig en viel terug in slaap. Sindsdien heb ik veel minder nachtmerries.

Tinea: Engelen zeker. Je slaapt gewoon beter omdat je van school bent veranderd.

Wido: Dat kan jij niet weten.

Adinda: Je moet elke mens zijn waarheid laten.

Marjanne: Hier spreekt mijn wijze dochter.

Tinea: Ik ben ook wijs.

Marjanne: Zeker, jij bent de kritische geest in huis, je houdt ons wakker. Kom. Wie speelt er mee een kaartje?

Tinea, Adinda, Wido: Ja, tof.

HOOFDSTUK XIX. DE KAPELDROOM.

Fenja is met haar fiets gevallen en heeft haar knie geschaafd. Ze huilt onbedaarlijk. Marjanne wil haar troosten, maar het lukt niet. Muriël komt haar te hulp.

Muriël: Kijk Fenja, kijk. Hier. Hier heb ik een groot litteken.

Ze trekt trots haar trui omhoog.
Fenja's interesse is gewekt.

Fenja: Wat is een litteken?
Muriël: Hier.

Fenja schuift dichterbij.

Muriël: Toen ik uit de appelboom viel, heb ik mij ook pijn gedaan, hier.

Fenja: Doet dat pijn?

Muriël: Toen ik pas gevallen was wel, nu niet meer.

Fenja: Ik wil ook een litteken. Moeder, gaat op mijn knie ook een litteken komen?

Marjanne: Ik denk van niet. Dat zal mooi genezen, je gaat er niets meer van zien.

Muriël: Ik wil juist dat ik het nog wel kan zien.

Marjanne: Heb je niet liever een mooi glad velletje?

Muriël: Nee, want dan kan ik niet meer laten zien dat ik uit de appelboom gevallen ben. Zo kan ik over mijn leven vertellen. Hier, hier is ook een litteken, van toen we onder de prikkeldraad kropen om de lammetjes te aaien.

Fenja: Grootmoeder heeft ook littekens.

Muriël: Ja, want die is al heel oud, die heeft al veel meegemaakt.

Fenja: Ja, en veel gelachen, al die spleetjes rond haar ogen komen van te lachen.

Muriël: Grootmoeder noemt dat kraaiepootjes.

Ze giechelen.

Fenja: Ja, al die kraaien drukten hun poten in haar gezicht en pikten in haar ogen. Daarom moet ze een brilletje dragen.

Muriël: Fenja, je liegt, dat is niet waar. Oh, je bent een leugenaar.

Fenja: Je hebt toch zelf gezegd dat het kraaiepootjes zijn.

Het gesprekje werkt onbewust door in Marjannes gesprek met een droomster.

Droomster: Ik word steeds overspoeld door verdriet, en krijg niet te pakken van waar dat komt. Dit proces lijkt zo eindeloos. Deze week bleef ik maar huilen en huilen. Ik kan me geen droom herinneren. Alleen maar dit klein fragment.

Ik ben in een huis, daarin is een zwembad. Ik wil er in zwemmen maar zie dat er een kwal in drijft. De kwal wordt groter en groter, vult heel het zwembad. Opeens is het zwembad de zee, er is geen land, alleen maar water. In de kwal zie ik een heel klein puntje. Het is een meisje.

Marjanne: Wie is dat kleine meisje?

Droomster: Dat weet ik niet.

Marjanne: Hoe oud schat je haar?

Droomster: Tien jaar.

Marjanne: De leeftijd dat je buurman je verkracht heeft.

Droomster: Verkracht? Hij drong met zijn vingers bij me binnen.

Marjanne: Dat heb je me verteld, ja. Ik noem dat verkrachten.

De droomster huilt, Marjanne laat haar uithuilen.

Droomster: Ik kan daar toch niet heel mijn leven over blijven huilen. Er gebeuren veel ergere dingen in de wereld.

Marjanne: Je vertelt dat je steeds overspoeld wordt door een onbestemd verdriet. Maar je weigert je verdriet te verbinden aan concrete ervaringen in je leven. Je bagatelliseert een verkrachting van een tienjarig meisje. Waar gaan we met deze wereld naar toe als tienjarige meisjes zomaar mogen bevingerd worden?

Droomster: Ik schaam me zo, want ik kwam ook graag bij die buurman. Hij gaf me altijd snoepjes. Ik liet me vingeren voor een snoepje.

Marjanne: Een tienjarig meisje is niet verantwoordelijk voor de seksuele uitpatting van een volwassene die haar lokt met snoepjes. Je gezichtsuitdrukking verandert.

Droomster: Ja, ik voel me zo kwaad worden op die man. Maar ook op mezelf, wat een onnozel wicht was ik toch.

Marjanne: Terug naar de droom. Wat zou je met je droom willen doen?

Droomster: Het meisje uit de kwal halen en zeggen dat ze niet beschaamd moet zijn. Dat ze mag opgroeien tot een mooie vrouw.

Marjanne: Kan je zeggen: ik moet niet beschaamd zijn, ik mag opgroeien tot een mooie vrouw.

Droomster: Dat vind ik moeilijk.

Marjanne: Moeilijk gaat ook. Spreek gewoon de woorden uit. Je kan praten.

Droomster: Ik hoef me niet te schamen, ik mag opgroeien tot een mooie vrouw. Oh, wat haat ik mijn eigen lichaam.

Marjanne: Dat is weer de schaamte die spreekt. Weet je, wat we in ons leven hebben meegemaakt laat zijn sporen achter. Littekens die ons met schaamte vervullen, willen we verstoppen voor onszelf, voor de anderen. Maar we moeten leren ze met ere te dragen. Ze vertellen ons over ons leven, over wat we hebben meegemaakt, over ervaringen die ons mee gevormd hebben tot wie we nu zijn. En ze mogen gezien worden. Zolang je het tienjarig meisje gaat verstoppen in de uitdijende kwal, in een oeverloze zee, ga je overspoeld worden door een eindeloos verdriet. Je gaat haar moeten tonen, haar bestaansrecht geven.

Droomster: Ik zal extra voor haar zorgen.

Marjanne: Fijn.

's Avonds heeft ze afgesproken bij Gina, ze gaat bij haar slapen. Het duurt nog een paar weken voor deze naar Jeruzalem vertrekt.

Marjanne neuriet zacht. Het is heerlijk om door het donkere bos te stappen naar een huis waar je verwacht wordt. Ze voelt de spanning tussen het zo snel mogelijk bij haar vriendin willen zijn en het lang laten duren van deze vreugdevolle tocht. De motregen geeft haar een fris en pittig gevoel.

Ginds, tussen de velden, staat het huis. Ze houdt haar pas in. Er brandt licht. Ze zou heel hard willen

roepen: "Gina, hier ben ik", maar wordt juist breekbaar stil. Ze nadert. Gina zit tegen de gevel van haar huis. De duisternis verleent haar een mysterieuze kracht.

Gina: Hallo.

Marjanne: Hoi.

Even staan ze sprakeloos. Dan volgt Marjanne Gina naar binnen. Een klein tafeltje met marmeren blad staat gedekt. Kaarslicht. De open haard brandt. Deze vrouw verstaat de kunst iemand majesteitelijk te ontvangen. Marjanne heeft dit nooit eerder meegemaakt. Ze geniet met volle teugen, maar ze drinkt ook te veel wijn. Ze is niet gewend te drinken, Gina heeft er schijnbaar geen moeite mee. Ze schenkt maar bij en bij. Marjanne had besloten zich deze avond helemaal over te geven aan het gebeuren en drinkt mee. Ze installeren hun bed voor de open haard.

Heel intens ondergaat ze de bijzondere aantrekkingskracht van dit vrouwenlichaam. Ze leggen hand in hand. Marjanne kan de slaap niet vatten. De wijn heeft haar te veel opgepept, haar bloed suist in volle vaart door haar aderen. Ze duizelt. In een korte slaap krijgt ze volgende droom:

Ik ben in een kapel, in het bos. Het is dag en nacht tegelijkertijd. Hoog in de kapel zijn glasramen. Er is fijn metaalwerk aan bevestigd waar bloemen en vissen in zijn uitgesneden. De zon schijnt door de ramen. De vissen en de bloemen weerspiegelen in gloedvolle kleuren op de vloer. Dan komt er heel boos een in het zwart geklede pastoor aangelopen. Ik sta daar in mijn blote poep en ben heel bang voor hem. Ik loop zo snel ik kan de kapel uit. Aan de ingang zit een statige Mexicaanse vrouw met een sombrero op. Ze zit onbeweeglijk stil, een bruine deken om haar heen geslagen. Ik ren haar voorbij, het bos in, en verschuil me angstig in de grot. De maan schijnt vol door de bomen. Opeens schuift er een schaduw voor de maan, ik denk dat de Mexicaanse vrouw me komt doden. Ik zie de twee blauwe ogen van Gina. Maar het kan ook Ambrosia zijn.

De volgende ochtend komt er bezoek. De betovering van de vorige avond is gebroken. Marjanne wil naar huis. Wel vraagt ze Gina om vuurvrouw te zijn voor de zweethut rond seksualiteit.. Deze stemt toe.

Toen ze aan haar droomboek begon te schrijven besefte ze dat ze al haar plannen na de eerste grotervaring nog niet had uitgevoerd. De droomcirkel is gestart, de erotische gedichten dwarrelen al druppelgewijs bij haar neer. Rest nog een zweethut rond seksualiteit. Renaat wil graag meedoen. De eerste sexuele gemeenschap van jonge mensen zou fantastisch moeten zijn. Helaas is dat dikwijls niet het geval. Nergens wordt jongeren geleerd van hun lichaam te genieten, hoe ze elkaars lichaam respectvol kunnen bespelen, hoe ze orgastisch kunnen samenkomen. En toch zijn we allemaal uit de seksualiteit van onze ouders ontstaan. Ook bij kunstmatige inseminatie penetreert de zaadcel de ontvangende eicel. Voorlichting blijft schools, neutraal, terwijl seks juist een heel lichamelijk, feestelijk gebeuren is. Daarom wil Marjanne deze zweethut. Om heling te vragen voor hun seksuele kneuzingen en hun seksualiteit te verbinden met aarde, vuur, water, lucht en alle krachten die daarbij horen. Ze richt zich naar volwassenen maar wil ooit een manier zoeken om jongeren in te wijden in de geheimen van de liefdeskunst.

Marjanne merkt genoeglijk op dat Gina zenuwachtig is, haar gebruikelijke nonchalance is doorprikt. Hoewel op en top vuurvrouw, heeft ze nog nooit voor een zweethut gestookt. Het is ook een hele verantwoordelijkheid. De vuurvrouw stookt niet alleen het vuur, ze behoedt ook de sfeer rond de hut zodat het wonder in de hemisfeer zich kan voltrekken, telkens weer. Maar deze taak is aan Gina toevertrouwd. Stilaan komt deze meer en meer in haar element. Terwijl de deelnemers op de rooster gelegd worden en hun verhaal doen, horen ze Gina zachtjes zingen en roffelen rond het vuur.

Het is een ware ervaring. Marjanne had naast pijn ook meer lichtheid en vreugde verwacht, sommigen bleven in de pijn hangen. Bovendien liep er iets mis met de timing, in zo ver je van timing kan praten, een zweethut duurt zolang ze duurt. Voor deze bijzondere zweethut had Marjanne trouwens extra rondes voorzien, maar uiteindelijk hebben ze er zes uur ingezet. Zes uur is toch erg lang. Eén van de deelnemers kreunt dat hij niet meer herboren wil worden en weigert naar buiten komen.

Zelf is Marjanne moe, maar voldaan, zich heel bewust van de sterkte en de kwetsbaarheid van de mens. Ze maakt zich wel ongerust over de anderen. Is het niet te zwaar geweest? Ze is blij dat één van de deelnemers haar de volgende dag opbelt: ze voor het eerst sinds lang heerlijk gevreeën heeft met haar man. Maar er zijn er ook die bij hun oude ontredde ring zijn beland en tijd nodig hebben om daar uit te komen.

HOOFDSTUK XX. DE HUT VAN NATTE BEVER STAAT IN BRAND.

Marjanne F. wil een artikel over de vuurloop schrijven. Haar thema vrouwen en passie is reeds lang vergleden naar een rondgang in het alternatieve hokus-pokus-wereldje. N.a.v. het artikel nodigt ze al haar vrienden uit voor een vuurloop bij Gina thuis. Maar er hangt wel een prijskaartje aan. De commerce in oude rituelen ergert Marjanne. Er wordt grof geld verdiend. En vaak gaat men aan het wezenlijke voorbij. De geur van aarde opsnuiven na een onweersbui is even diepgaand als een vuurloop, maar wel toegankelijker. Het schijnbaar onmogelijke van over gloeiende kolen lopen fascineert haar toch. Gina nodigt ook heel expliciet Wido uit, ze vindt het echt iets voor die vurige wildeman. Voor Marjanne een doorslaggevend argument om uiteindelijk toch mee te doen, althans bij het gebeuren aanwezig te zijn.

Op de avond van de vuurloop heeft Wido hoge koorts, hij ligt plat. Hij vindt het heel spijtig, maar lijkt ook opgelucht. Muriël wil mee in zijn plaats. Ze besluiten de auto te nemen, als ze hun voeten verbranden kunnen ze misschien niet meer stappen.

Gina heeft vier kuub hout besteld. De aspirant-vuurlopers vormen een lange ketting en geven de blokken door tot achter in de tuin waar ze tot een indrukwekkende toren gestapeld worden. Gezamenlijk steken ze elk met een worst krantenpapier het vuur aan. De vlammen laaien onmiddellijk hoog op. Het is een machtig vuur. De begeleider vraagt iedereen naar binnen te komen voor de voorbereiding. Marjanne vindt het absurd, ze wil buiten bij het vuur blijven. Maar Renaat haalt haar over om gewoon mee te doen, hij is nieuwsgierig naar wat de man te vertellen heeft. Zijn toespraak is niet geheel oninteressant, maar heeft iets te veel van Amerikaanse pep-talk. Als ze terug buiten komen is de gloeiende zuil verschrompeld. Marjanne heeft spijt dat ze zich niet in alle sereniteit heeft kunnen verbinden met het vuur tot ze klaar was om erdoor te lopen. Samen met andere mannen harkt Renaat de gloeiende houtskool uit tot een brandend tapijt. Marjanne wil ook wel helpen, maar de hitte is zo verschroeiend dat ze niet zo dichtbij kan komen. Dan staat de begeleider op, hij zuigt zijn enorme borstkas vol lucht en waadt met kloeke stappen door het vuur naar de overkant. Ongelooflijk. Vlak achter hem volgt Gina. Ze hinkt, heeft zich duidelijk verbrand. In de vibrerende lucht verschijnt opeens de zwerver. De wolf staat naast hem, het laatste blad van het manuscript in zijn muil. De wolf en de zwerver! Ze horen samen. Een opwindende, blijde ontdekking, ze wil naar hen toe lopen. Dan ziet ze dat de zwerver huult, wanhoop tekent zijn gezicht.

Zwerver: De hut van Natte Bever staat in brand!

Ze hoort hem duidelijk roepen, is verward, want hier roept duidelijk een andere werkelijkheid. Ze kijkt naar de mensen rond haar, niemand anders hoort hem.

Zwerver: De hut van Natte Bever staat in brand. Loop...! Loop.!

Hij roept haar met een naam die ze niet verstaat. Marjanne staat op, ze voelt zich waanzinnig van angst. De hitte neemt haar op en ze loopt met alle wanhoop, angst, vertwijfeling die ze in zich heeft over het vuur. Het is gloeiend heet.

De zwerver is verdwenen, wolf huult een laatste maal naar de maan, het laatste blad van haar manuscript dwarrelt voor haar voeten. Ze raapt het op en wandelt naar Renaat.

Hij staat haar op te wachten. Hij heeft niets van haar trip gemerkt. en wil nu samen met haar door het vuur lopen, hand in hand. Ze lijken te zweven, het is niets warm, deze vurige liefdesdans mag

eeuwig duren.

Nu wil Muriël ook. Ze had al een paar keer haar kousjes en schoentjes uitgedaan, maar was telkens te bang. Of voelde ze haar moeders angst? Want Muriël was al eens eerder samen met haar voor het brandende tapijt gaan staan, Marjanne werd door angst voor haar kind overmand, zette een stap terug en Muriël durfde ook niet meer. Toch wil ze gaan. Marjanne vindt het onverantwoord, welke moeder laat nu haar kind over vuur lopen? Stel dat ze valt, heel haar mooi snoetje monsterlijk verbrand. Ze ziet de angstige, vastberaden blik in de ogen van haar dochttertje, ze wil lopen. Zo kent ze haar dochter, ondanks grote schrik, toch doorzetten. Kan ze haar ontzeggen wat ze zelf heeft gedaan?

Marjanne: Ik neem je bij de hand, als je halverwege aarzelt, til ik je op.

Muriël hoort haar niet, is reeds in de ban van haar vuurloop. En ze lopen, het lijkt oneindig ver, Marjanne voelt hoe de tere voetjes van haar dochttertje verschroeien. Een laatste pas, ze zijn er. Muriël is ongelooflijk blij, een bal energie barst open en valt in stralende spetters over haar. Marjanne heeft haar voeten verbrand. Eerst is het nog draaglijk. Na een uurtje wil ze liever naar huis. Liggen, met haar voeten in een bad koud water. Muriël glorieert, ze is er ongeschonden, ja zelfs gesterkt uitgekomen. Ook Renaat heeft geen blaren, voelt nog wel het vuur in zijn voeten. Marjanne kan niet slapen van de pijn. Ze gaat beneden in de zetel liggen en haalt haar voeten niet meer uit het water. Zo alleen in de nacht voelt ze zich mismoedig en grotesk. Wie loopt er nu over vuur? Wat een pretentie. Zelfs Muriël kan het. Ze is een mislukkeling. Tijdens de korte periodes van rust krijgt ze de ene nachtmerrie na de andere: Muriël verbrandt, verdrinkt, komt om in een auto-ongeluk, is afschuwelijk misvormd.

Ze vraagt zich af waar ze in haar leven mee bezig is. Is ze een totaal fout spoor aan het volgen? Moet ze niet stoppen met droomcirkels, zweethutten, maanvrouwen en andere onzin? Drijft ze haar kinderen mee de waanzin in? Zwerver, bever, wolf, maffe zinsbegoochelingen. Ze zal geen droomboek schrijven. Waar legt ze in hemelsnaam haar oor te luisteren?

Ze gaat te rade bij Renaat. Hij heeft met haar te doen.

Marjanne: Ik voel me zo dwaas. Ik wil gewoon huismoeder worden, voor mijn man en kinderen zorgen, lekker eten maken, alles blinkend poetsen, tuinieren.

Renaat: Dat is niet voldoende voor jou.

Marjanne: Waarom niet? Ik stam uit een geslacht van moederlijke vrouwen, moederen zit ons in het bloed. Ik zal nog wel accordeon blijven spelen.

Renaat: Moeder zijn betekent meer voor jou dan een huis-, tuin- en keukensloor zijn. Het is de kracht waaruit je met de wereld omgaat.

Marjanne: Ik wil een gewone burgervrouw zijn.

Renaat: Wat is een gewone burgervrouw? Zou je heel de weg die we samen met anderen gaan in de liefdeskunst willen missen?

Marjanne: Ja, ook die toestanden wil ik niet meer.

Renaat: Dat zou ik heel spijtig vinden.

Marjanne: Ha, is dat het? Mag ik niet aan je sex raken?

Renaat: Nu ben je gemeen. Je probeert me de mond te snoeren om de zielepoot te kunnen uithangen.

Marjanne: Sorry, ik weet het. Maar ook daar heb ik geen zin meer in.

Renaat: Het heeft onze relatie toch enorm verrijkt.

Marjanne: Dat wel. Maar wil ik wel een rijke relatie?

Renaat: En het is een droom die ons dat gebracht heeft.

Marjanne: Ach, dromen.

Haar voeten blijven branden, ze kan er nauwelijks op staan. Ook de volgende nacht zal ze in de zetel slapen, anders stoort ze Renaat te veel. Tinea is er als de kippen bij om haar plaats in te nemen.

Tinea: Vader, mag ik dan bij jou slapen?

Renaat: Nee, nee, slaap in je eigen bed.

Tinea: Moeder, mag ik op jouw plaats slapen?

Renaat: Zeg, wat zijn dat voor slinkse trucks?

Marjanne: Ik slaap toch hier, in de zetel.

Marjanne werpt een overredende blik naar Renaat en knikt hem aanmoedigend toe.

Renaat: Goed, voor één keer dan.

Tinea: Dan ga ik me nu wassen en al met een boek in bed kruipen.

Renaat: Die dochters toch.

Marjanne: Ja, ze voelt zich zo onzeker op school, ze heeft wat vaderlijke steun nodig.

Renaat: Ze weet met zichzelf geen blijf. Eerst te zot en dan te bot.

Marjanne: Het is ook een hele verandering: borstjes krijgen, schaamhaar. Vorige zomer liep ze nog in bloot bovenlijf over straat.

Renaat: Ja, ze komt me steeds bevestiging vragen of ik haar wel mooi vind. Geef ik een compliment, dan wimpelt ze het af, maar ondertussen glundert ze wel.

Marjanne: Je bent een bovenste beste vader.

Renaat: Ik doe mijn best, zoals iedereen.

Die nacht krijgt ze een helende droom:

Er is een reünie van 'De Doortocht' in een klaslokaal. Mijn oud-professor is er ook. Ik heb geen z'n actief deel te nemen, houd me er liever verre van. Dan zijn we in een café. Ik spuit mezelf drugs in, wat ik eerder in de droom ook al gedaan heb. Patrick, een goede vriend met wie ik samenwerkte in De Doortocht, is er ook. Hij kijkt me ontgoocheld aan. Ik zeg hem dat het geen kwaad kan, ik ben niet verslaafd. Hij zegt niets, maar zijn gezicht spreekt boekdelen: hij vindt dat ik mezelf wat wijs maak.

Er is een blonde stoot die uit het gebouw waar we verblijven, weg gaat. Ik volg haar. We gaan naar een soort drugsruif op het strand met andere jongeren, echte zwaar verslaafden. Een oudere heer volgt ons, politie in burgerkleding? We proberen hem van ons af te schudden. Muriël is opeens bij mij. We klauteren over de rotsen op het strand. Muriël valt naar beneden in het zand. Ik ben bang dat ze dood is. Ze heeft zich pijn gedaan maar is overigens ongedeerd.

Verward wordt ze wakker. De brandende pijn is uit haar voeten weggetrokken. De haan kraait.

Iedereen slaapt nog. Ze gaat recht staan, haar voeten lijken genezen, ze kan weer staan en stappen.

Maar ze is nog moe. Moe van de verwarrende emoties en beelden. Ze kruipt terug onder de wol. Half soezend sprokkelt ze de droombeelden bij elkaar.

Een klaslokaal, ze moet nog leren. School, de Sterrenwachters. Reünie... In de Sterrenwachters herhaalt zich iets van 'De Doortocht'. 'De Doortocht', de therapeutische gemeenschap waarin ze werkte tot ze zwanger was. Ze leerde er dr.M.L.Peerbolte kennen. Ze is op doortocht, moet iets

achterlaten. Wat? Sektarische toestanden, zowel in 'De Doortocht' als bij de Sterrenwachers waande men zich beter dan de rest van de wereld. Mensen op zoek naar het kosmische, spirituele, die menen het grote licht gevonden te hebben, worden erdoor verblind. Ze zien niet hoe onder al dat licht hun eigen schaduwkant donkerder wordt. In hun waan richten ze bij anderen een enorme ravage aan. Het is kenmerkend voor alle grote godsdiensten. Hoe komt het dat waar mensen naar het goede streven op een kosmisch niveau, tevens een zeer ondermijnende, negatieve kracht ontstaat? Of overdrijft ze hierin? Bij de Sterrenwachers wil men de ziel van het kind behoeden en tot ontplooiing laten komen, maar men bracht haar kinderen in zielsnood. In 'de Doortocht' wilde men de mensen terug in contact brengen met hun kosmische oorsprong, maar er was veel emotioneel en seksueel misbruik. En toch hebben al die mensen goede bedoelingen. Hoe kan dat dan?

Ook de vuurloop met zijn pep-talk heeft iets sektarisch. Ze laat zich er telkens terug door vangen. Ze is niet in staat van haar leven te leren! Klaslokaal: ze moet leren haar eigen weg te gaan. Ze had buiten bij het vuur moeten blijven.

De begeleider van de vuurloop heeft iets van haar oud-prof, de bezieler van 'De Doortocht'. In zekere zin betekende hij ook de ondergang van die gemeenschap. Hij wees haar de poort van de dromen.

Ook dat moet ze leren. Dat mensen ondanks hun grote falen ook iets goeds kunnen brengen. Ze zal haar boek opdragen aan haar oude prof. Ook bij de Sterrenwachers, waar veel kinderen gefnuikt uitkomen, gebeurt ondanks hun heilige idealen veel goeds. Of dank zij? Ze weet het niet. Muriël is er gelukkig. Dat kind gaat door vuren, die kan ze haar eigen spoor laten zoeken. Ze zal zich wel eens bezeren maar blijft ongedeerd.

Patrick brengt haar eenvoud, kracht, trouw, werklust, een goede vriend. Steunt haar. Waarschuwt tegen de drugs, het zoeken naar het paradijs los van de realiteit.

De blonde vrouw heeft het extraverte van Marjanne F., op zoek in de doolhof.

Ze stapt terug in haar droom op zoek naar de oude man waar ze voor wegvluchtte. Wie is hij? Moet ze hem vrezen? Hij staat haar op te wachten. Hij is oud, steunt op een stok. Kijkt haar aan met een typisch sprankelende lach, heldere ogen. Ze kent hem. Het is dr. M.L.Peerbolte. Ze glimlacht aarzelend.

Marjanne: Wat moet ik leren uit de vuurloop? Ben ik totaal fout bezig?

Dr.M.L.Peerbolte: Je hebt in de voor jou verkeerde setting gelopen. Je moet leren op je eigen kracht te vertrouwen, los van sekte-achtige toestanden en commercialisering van inwijdingsrituelen.

Marjanne: Is het maken van een tipi waanzinnig? Moet ik hem afbreken?

Dr.M.L.Peerbolte: Nou ja, tipi of geen tipi, wat doet het er toe? Integreer je in deze maatschappij en hou de waarde van Natte Bever hoog. Je bent haar dochter. Zij was krachtig, goed, oprecht, durfde leiding geven.

Ze wil hem nog veel meer vragen, maar hij gaat weg. Ze loopt hem na.

Marjanne: Hé, wacht nog even!

Dr.M.L.Peerbolte draait zich nog even half om.

Dr.M.L.Peerbolte: Het is aan de jongere generatie om ons werk verder uit te dragen.

Hij steekt ten groet zijn hand op en is verdwenen.

Ze voelt zich alleen in deze grote wereld. Neemt het boek van Moss, hij heeft geschreven hoe je contact kan maken met de geesten van overledenen. Maar neen, ze moet haar eigen pad volgen. Dit hoofdstuk moet ze afsluiten. Ze leest op bladzijde 300 tot slot de laatste alinea.

"Wanneer je dromen opschrijft ontwikkel je de kunst van het verhalen vertellen. Je zult je schrijverstalent ontdekken en als je al schrijver bent, zul je merken dat je bijna ongemerkt je warming-up doet en klaar bent om je werk tot het einde vol te houden. Maar het allermooiste is dat je via dromenwerk een uitdaging steeds vanuit een nieuwe invalshoek en op een speelse manier leert benaderen..."

Zo eenvoudig ligt dat.

Ze doorsnuffelt de notities van haar droomboek. Het pad dat ze deze negen maanden intuïtief betreden heeft licht op. Ze zal negen maanden schrijven en het boek dan toevertrouwen aan de schoot van Ambrosia: de oude bes, het jong veulen, de waanzinnige, de wijze, de verstarde, de dynamische, de kinderloze, de oermoeder... Ambrosia zal het boek haar zegen geven.